

SPOMINSKA OBELEŽJA PRIPOVEDUJEJO

Literarni natečaj

Šolsko leto 2019/20

SPOMINSKA OBELEŽJA PRIPOVEDUJEJO LITERARNI NATEČAJ, ŠOLSKO LETO 2019/2020 (elektronska verzija knjige)

Urednik: dr. Alojz Šteiner

Jezikovni pregled: Tamara Škraban

Oblikovanje in računalniški prelom: Studio Signal HD
Naslovnica: foto Bruno Toič, oblikovanje Studio Signal HD

Fotografije: Janez Kološa, Dani Mauko, Bruno Toič in drugi

Izdajatelji in založniki: domoljubne in veteranske organizacije iz Pomurja:

- Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje
- Prekmursko društvo general Maister Murska Sobota
- Zveza slovenskih častnikov, območna združenja v Pomurju
- Zveza veteranov vojne za Slovenijo, Pokrajinski odbor in območna združenja v Pomurju
- Zveza združenj borcev za vrednote NOB, Pokrajinski svet za Pomurje in združenja v Pomurju

Produkcija: Studio Signal HD, Murska Sobota

Naklada: 140 USB nosilcev

Murska Sobota, 2020

Vse pravice pridržane. Noben del te publikacije ne sme biti reproduciran, shranjen ali prepisan v katerikoli obliki oziroma na katerikoli način, bodisi elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali kako drugače brez predhodne pridobitve soglasja lastnikov avtorskih pravic, tj. izdajatelja.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Univerzitetni knjižnici Maribor
COBISS.SI-ID 98657281
ISBN 978-961-94995-0-4 (Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje)

SPOMINSKA obeležja pripovedujejo: literarni natečaj, šolsko leto 2019/2020 /
Alojz Šteiner, ur.; [fotografsko gradivo Janez Kološa in drugi.]. – Murska Sobota:
domoljubne in veteranske organizacije Pomurja, 2020.

Posvečeno 75-letnici zmage
nad fašizmom in nacizmom

(Foto arhiv: Pomurski muzej Murska Sobota)

KAZALO

Ime in priimek	Naslov	Str.
BILTEN LITERARNEGA NATEČAJA 2019/20		8
Alojz Šteiner	Uredniški uvodnik	9
	Organizatorji literarnega natečaja 2019/20 - domoljubne in veteranske organizacije Pomurja	10
Alojz Šteiner	O literarnem natečaju v šolskem letu 2019/20	13
Alojz Šteiner	Pregled mentorjev po šolah in mentorstvih avtorjem	17
Alojz Šteiner	Pregled nagrajenih prispevkov in prejemnikov medalj	19
Alojz Šteiner	Statistični kazalniki literarnega natečaja 2019/20	21
PRISPEVKI LITERARNEGA NATEČAJA 2019/20		22
Prozni prispevki učencev 4., 5. in 6. razredov osnovnih šol		24
Ajda Šebjanič	Spomenik zmage v Murski Soboti	25
Lana Čolnik	Intervju Anton Čolnik	28
Daša Kovačič	Spomini na osamosvojitveno vojno Intervju z dedkom Feliksom Kovačičem	30
Lara Škalič Ivanušič	Deset dni v vojni	34
Pavel Šimonka	Osamosvojitveni dnevi na Gibini 8	36
Jakob Vuk	Spomini na osamosvojitveno vojno v Sloveniji	38
Kai Legen	Razstava »Vojna za samostojno Slovenijo«	43
Matjaž Maučec	Zapis spominov ob osamosvojitveni vojni za Slovenijo	45
Aneja Marinič	Spomin na vojno za Slovenijo Intervju z dedkom Jožetom Adaničem	47
Jure Muraus	Pripovedovanje mojega očeta o pradedkovih doživetjih med drugo svetovno vojno	48
Anika Sedmak	Intervju z dedkom	51
Gloria Volf	Pripoved veterana Maksa	53
Zala Rauter	Intervju z Rudolfom Maistrom	55
Lara Stojnšek	Vojne na našem ozemlju	57
Karin Nemec	Intervju z Rudolfom Maistrom	58
Svit Gospodarič	Intervju z Rudolfom Maistrom	59
Nika Šparakl	Intervju z generalom	60
Aney Gržin	Pogovor z Rudolfom Maistrom	61
Pesmi učencev 4., 5. in 6. razredov osnovnih šol		62
Alina Bedrač	Na Kapeli pri »Dunaju« spomenik stoji	63
Zarja Zupančič Rous	Radgonski vojak	64
Jon Milič	Dedkove besede	66

Lana Simenčič	Glasnik zmage	67
Noe Palić Angelov	S srcem	68
Zoel Lampe	Vojaški spomenik v Radencih	69
Ivana Karolina Budna	Samostojnost	70
Stella Borovšak	Domovina	71
Živa Pintarič	Mir	72
Julia Kosi	Pogovor s kipom	73
Ana Lipovec	Bronasti vojak	74
Žanin Verzel	Zakaj	75
Prozni prispevki učencev 7., 8. in 9. razredov osnovnih šol		76
Marinka Horvat	Junaki Prekmurja za Slovenijo	77
Maša Kulčar	Moj dedek – domoljub	80
Rebeka Sukič	Janez Kološa: »Šele po več letih sem se zavedal, kaj smo dejansko naredili v desetdnevni vojni«	85
Pia Maria Kerčmar	Spomini ne zbledijo	89
Barbara Mohar in Julija Hamer Belak	Zgodovino je mogoče potvarjati, svobode in volje po svobodi nikoli	92
Sara Kustec	Babičini spomini na vojno za osamosvojitve Slovenije	96
Nika Lovrec	Intervju z mojo prababico	99
Zala Koren	Dedkova pripoved	101
Lana Denša	Osamosvojitve naše države	103
Ema Gumilar	Pot v svobodno prihodnost	105
Pesmi učencev 7., 8. in 9. razredov osnovnih šol		106
Gašper Mauko	Nikoli več	107
Leoni Horvat	Samostojni Sloveniji	109
Gaja Štimulak	Naša Slovenija	110
Pria Lesjak	Slovenije ne damo	111
Tilen Kovač	Moja domovina	112
Maja Recek	Tromeja	113
Jure Matiš	Lepote Tromeje	114
Vita Bagoroš	Prekmurje	115
Urban Čuš	Slovenci	116
Nejc Krpič	Samostojna Slovenija	117
Lara Bernjak	Ne bom ga pozabila	118
Vasja Radonjič	Slovenija	120

Aljaž Štrakl	Naša Slovenija	121
Jan Glažar	Moja dežela	122
Prozni prispevki dijakov gimnazij		124
Tadej Andrejek	Spominska plošča v Pečarovcih	125
Sebastjan Gomboc	Živimo svoje sanje	129
Tine Fujs Perša	Dolga je bila pot, a vse se je splačalo	133
Nuša Zver	Dejstva o »majošu« v povezavi z osamosvojitveno vojno	137
Vanesa Pivar	Spomini dedka in očeta na vojne čase v Sloveniji	140
Sara Balažic	Od rodoljubja do domoljubja	144
Severin Bevk	Moj domači kraj	146
Matija Zanjkovič	Osamosvojitvena vojna v Pristavi	150
Neja Filip	Ponosno povem: »Slovenka sem!«	153
Anamarija Horvat	Moj rojstni kraj med slovensko osamosvojitveno vojno	155
Jan Dlouhy	Moj domači kraj: Radenci	157
Ema Bojnec	Meje človekovih zmogljivosti	159
Foto galerija predhodnega natečaja		162

**SPOMINSKA OBELEŽJA
PRIPOVEDUJEJO**

**BILTEN LITERARNEGA NATEČAJA
2019/20**

Dr. Alojz Šteiner, urednik

(Foto: Bruno Toič)

Uredniški uvodnik

Spoštovana bralka in bralec,

pred tabo je publikacija v elektronski verziji Spominska obeležja pripovedujejo, ki je rezultat javnega literarnega natečaja domoljubnih in veteranskih organizacij v osnovnih šolah in gimnazijah na območju Pomurja v šolskem letu 2019/20. Po vrsti je to že tretja publikacija in prva v elektronski obliki. Zavedamo se, da prehod iz tiskanih knjig na elektronski medij ni enostaven in verjamemo, da ga bodo mlajši bolj veseli kot starejša generacija. Zaradi napisanega bomo radovedno pričakovali odziv vseh prej navedenih.

Organizacijski pristop je bil enak tistemu pri drugem literarnem natečaju v šolskem letu 2018/19. Moram dodati, da se je natečaj prijel, postaja prepoznaven v šolskem okolju in med domoljubnimi in veteranskimi organizacijami ter javnostjo nasploh.

Publikacija je sestavljena iz dveh delov. V prvem delu je bilten s kazalniki literarnega natečaja od razpisa preko dela natečajne skupine do statističnih kazalnikov in pregleda prejemnikov medalj ter pregleda mentorjev po mentorstvih in šolah. V drugem delu so predstavljeni prispevki avtorjev v treh kategorijah in sicer osnovnošolci II. in III. izobraževalnega obdobja in gimnazijci. Najprej so navedeni prozni prispevki in zatem pesmi po posamezni kategoriji. Prispevki so nanizani po razvrstitvi, ki jo je opravila natečajna skupina. Avtorji pišejo in pesnijo o vseh treh prelomnih zgodovinskih obdobjih: o dogajanju v in po prvi svetovni vojni, o obdobju okupacije in boja proti fašizmu in nacizmu v času druge svetovne vojne ter seveda o obdobju slovenskega osamosvajanja pred skoraj tremi desetletji. Prvič je prispevek o spominskem obeležju, ki ga ni in ga avtorica, ki je povrh slepa, pogreša. Organizacijski odbor je med drugim odločil, da bo v ocenjevanje razvrstil tudi tiste prispevke, ki so domoljubne narave in se neposredno ne nanašajo na razpisana spominska obeležja.

Zahvaljujem se članom natečajne skupine za opravljeno delo pri evalvaciji in izboru najuspešnejših prispevkov, lektorici Tamari Škraban, skratka vsem, ki smo jih povabili k sodelovanju in so se odzvali ter brezplačno opravili pomembno delo. Posebej izražam zahvalo mentoricam, pa ne zato, ker jih je v tretjem natečaju več kot kadarkoli prej, ampak ker je prepoznavna njihova zavzetost in pripravljenost za sodelovanje v enem od številnih projektov v šolah, ki so po pravilu prostovoljske narave.

Dr. **Alojz Šteiner**, urednik

ORGANIZATORJI LITERARNEGA NATEČAJA 2019/20 - DOMOLJUBNE IN VETERANSKE ORGANIZACIJE POMURJA

- POLICIJSKO VETERANSKO DRUŠTVO SEVER POMURJE
- PREKMURSKO DRUŠTVO GENERAL MAISTER MURSKA SOBOTA
- ZVEZA SLOVENSkih ČASTNIKOV, OBMOČNA ZDRUŽENJA GORNJA RADGONA, LENDAVA, LJUTOMER IN MURSKA SOBOTA
 - ZVEZA VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO, POKRAJINSKI ODBOR POMURJE IN OBMOČNA ZDRUŽENJA GORNJA RADGONA, LENDAVA, LJUTOMER IN MURSKA SOBOTA
 - ZVEZA ZDRUŽENJ BORCEV ZA VREDNOTE NOB, POKRAJINSKI SVET ZA POMURJE IN ZDRUŽENJA GORNJA RADGONA, LENDAVA, LJUTOMER IN MURSKA SOBOTA

PVD »S E V E R« ZA POMURJE

Ulica arhitekta Novaka 5,
9000 Murska Sobota
Spletna stran: <http://www.sever-pomurje.si/>
E-pošta: sever.pomurje@gmail.com
Telefon: 00386 2 522 43 00
Fax: 00386 2 522 43 02
Predsednik: drago.ribas@gmail.com
GSM: 00386 41 734 996,
Tajnik: a.bracko@policija.si
GSM: 00386 41 776 558

PREKMURSKO DRUŠTVO GENERAL MAISTER MURSKA SOBOTA

Kardoševa ulica 2,
9000 Murska Sobota
Spletna stran: <http://www.pdgms.si/>
E-pošta: info@pdgms.si;
pdgm.murska.sobota@gmail.com
Facebook profil:
[Prekmursko društvo General Maister](#)

ZVEZA SLOVENSkih ČASTNIKOV

OBMOČNA ZDRUŽENJA SLOVENSkih ČASTNIKOV V POMURJU

Regijski koordinator – e-pošta:
vaupotic.joze@gmail.com
Spletna stran:
<http://www.zsc.si/zdruzenja/pomurksa-regija/>

OZSČ LJUTOMER

Spletna stran:
<http://www.zsc.si/location/ozsc-ljutomer/>
E-pošta: anton.kosi1@siol.net

OZSČ LENDA VA

Spletna stran:
<http://www.zsc.si/location/ozsc-lendava/>
E-pošta: robert.lenarcic30@gmail.com

OZSČ GORNJA RADGONA

Spletna stran:
<http://www.zsc.si/location/ozsc-gornja-radgona>
E-pošta: stefan.zalodec@gmail.com

OZSČ MURSKA SOBOTA

Spletna stran:
<http://www.zsc.si/location/ozsc-murska-sobota/>
E-pošta: sgorcan@gmail.com

**ZVEZA VETERANOV
VOJNE ZA SLOVENIJO**

**POKRAJINSKI ODBOR ZVEZE VETERANOV
VOJNE ZA SLOVENIJO POMURJE**

Spletna stran:

<http://www.zvvs.si/?stran=poPomurje.html>

E-pošta: ivan.smodis@siol.net

OZVVS LJUTOMER

Spletna stran: www.ljutomer.zvvs.si

E-pošta: info@ljutomer.zvvs.si

OZVVS LENDAVAL

E-pošta: info@lendava.zvvs.si

OZVVS GORNJA RADGONA

Spletna stran: www.gornjaradgona.zvvs.si

E-pošta: info@gornjaradgona.zvvs.si

OZVVS MURSKA SOBOTA

E-pošta: info@murskasobota.zvvs.si

**POKRAJINSKI SVET ZVEZE ZDRUŽENJ
BORCEV ZA VREDNOTE NOB POMURJE**

E-pošta: boris.edsidt@gmail.com

ZDRUŽENJE ZB NOB LJUTOMER

E-pošta: jani.prajner@gmail.com

Facebook profil:

[Združenje borcev za vrednote NOB Ljutomer](#)

ZDRUŽENJE ZB NOB LENDAVAL

E-pošta: borislav.budin@gmail.com

ZDRUŽENJE ZB NOB GORNJA RADGONA

E-pošta: rijacervic@gmail.com

ZDRUŽENJE ZB NOB MURSKA SOBOTA

E-pošta: zveza.borcev@siol.net

O LITERARNEM NATEČAJU V ŠOLSKEM LETU 2019/20

Domoljubne in veteranske organizacije v Pomurju so v šolskem letu 2019/20 razpisale 3. literarni natečaj z naslovom **Spominska obeležja pripovedujejo**. Razpis je posredovan z vednostjo Območne enote Zavoda za šolstvo Republike Slovenije Murska Sobota.

O ORGANIZACIJI LITERARNEGA NATEČAJA

Tako kot prejšnja leta, so bili k sodelovanju povabljeni mladi avtorji iz osnovnih šol iz **drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja – 4., 5. in 6. razreda** in **tretjega vzgojno izobraževalnega obdobja – 7., 8., 9. razreda** ter **dijaki gimnazij in ostalih programov srednjih šol** v Pomurju. Posamična šola je lahko sodelovala s skupaj **največ desetimi najboljšimi izbranimi prispevki**.

Osnovni namen razpisa je tudi v šolskem letu 2019/20 bil ta, da mladi spoznajo spominska obeležja v svojem lokalnem okolju, jih raziskujejo in zberejo ter predstavijo njihovo zgodbo, njihovo sporočilo in dodajo svoja razmišljanja. Pri tem pa so bili vzpodbujeni, da to povežejo tudi z vrednotami kot so ljubezen do domovine, svoboda in upornišтво proti zatiranju ter spoštljiv odnos do generacij in ljudi.

V razpisu so bili osnovnošolci in srednješolci povabljeni k pisanju naslednjih besedilnih vrst: intervju z udeležencem oziroma zapis spominov udeleženca, doživljajski spis oziroma kratka zgodba, razpravljalni esej ali pesem. Vsak avtor oz. avtorica je lahko sodeloval samo z enim proznim in pesniškim prispevkom. Določeno pa je bilo, da posamični prispevek lahko ima tudi dva avtorja. Dolžina prispevka ni bila omejena. Prispevki so se zaradi nadaljnjega publiciranja zbirali v digitalni obliki. Avtorji so bili povabljeni, da zberejo tudi slikovno gradivo in to priložijo k svojemu delu.

Osrednja tema 3. literarnega natečaja je bila **30-letnica začetkov vzpostavljanja in priprava za samostojno Republiko Slovenijo**. Pri tem je bilo določeno, da mladi

ustvarjalci povezujejo temo z vsebinami in obeležji o nastajanju slovenske državnosti v 20. stoletju, slovenskih vojakih skozi zgodovino in njihovem prispevku k oblikovanju naše države, pa tudi, da pišejo o obeležjih, ki jih pogrešamo. Pri vsem tem je kot pomembno izpostavljeno tudi ustvarjalno razmišljanje in oblikovanje pozitivnega odnosa.

Razpis je bil v šole posredovan 10. novembra 2019, rok za posredovanje prispevkov na natečaj pa je bil 24. januar 2020. Skupaj s prispevki mladih avtorjev so se zbirale tudi ustrezne izjave mentorjev in staršev, s katerimi se organizatorjem natečaja dovoljuje uporabo imen in priimkov avtorjev in njegovega izdelka za javno obravnavo in publiciranje v skladu z določili literarnega natečaja ter ob tem uporabo imena in priimka ter strokovnega naziva mentorja.

V razpisu je bilo določeno, da bo zbrane prispevke pregledala posebna natečajna skupina in na podlagi razdelanih meril izbrala ustrezna dela. Vsi avtorji izbranih prispevkov bodo nagrajeni s priznanjem in povabilom na strokovno ekskurzijo. Avtorji s strani natečajne skupine ovrednotenih najboljših prispevkov bodo priznanja in medalje prejeli na posebni prireditvi. Mentorji bodo prav tako prejeli priznanja in povabilo na strokovno ekskurzijo.

Organizacijski odbor 3. literarnega natečaja Spominska obeležja pripovedujejo sestavljajo:

1. Drago Ribaš, Policijsko veteransko društvo Sever Pomurje
2. Ivan Smodiš, Zveza veteranov vojne za Slovenijo
3. Jože Vaupotič, Zveza slovenskih častnikov
4. Marjan Farič, Prekmursko društvo general Maister Murska Sobota
5. Boris Edšidt, Zveza združenj borcev za vrednote NOB
6. Alojz Šteiner, natečajna skupina
7. Janez Kološa, sekretar OZVVS Murska Sobota

O DELU NATEČAJNE SKUPINE IN EVALVACIJI

Koordinacija domoljubnih in veteranskih organizacij Pomurja je pri obravnavi pristopa in organizacije k 3. literarnemu natečaju, 4. novembra 2019, določila tudi sestavo natečajne skupine. V njej so bili:

1. Alojz Šteiner – vodja (doktor obramboslovja in upokojeni general);
2. Silva Kosi (upokojena profesorica slovenščine in bibliotekarka);
3. Alenka Kozar (profesorica slovenščine na osnovni šoli);
4. Bernarda Roudi (magistra zgodovine na osnovni šoli);
5. Franci Čuš (namestnik ravnatelja in profesor na gimnaziji).

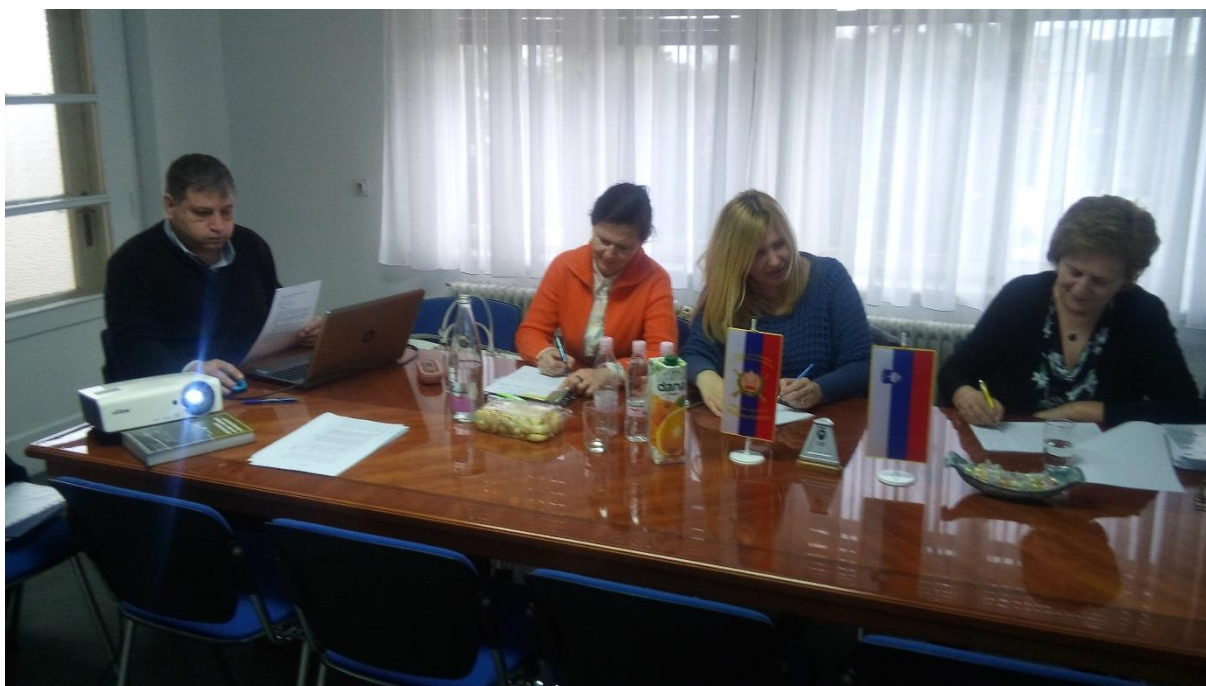
Postopek evalvacije je bil izveden v treh delih. V prvem delu (30. januarja 2020) so bili izbirani posredovani prispevki, zatem je v drugem delu (do 24. februarja 2020) potekalo posamično ocenjevanje posameznih prispevkov s strani članov natečajne skupine. Sklepni del ocenjevanja je potekal 2. marca 2020.

Ocenjevanje je potekalo po določenih elementih s točkovanjem, nakar se za ocenjevani prispevek določi ocena od skupne vsote možnih točk. V tretjem (sklepnem) delu je na podlagi zbranih ocen ocenjevalcev in izračuna srednje vrednosti dodeljenih skupnih ocen pripravljen izbor najboljših prispevkov po kategorijah prispevkov in kategorijah avtorjev.

Kot omejitev pri ocenjevanju je bilo določeno, da posamezni član natečajne skupine, ki so učitelji oziroma mentorji pri prispevkih iz šol, ki sodelujejo v natečaju, ne ocenjujejo prispevkov iz teh šol. Prav tako se ni upoštevala njihova ocena za avtorja, ki je v neposrednem sorodstvu s članom natečajne skupine.

Po zaključenem natečaju bosta organizacijski odbor in natečajna skupina izvedla še analizo natečaja.

Pregled odziva na natečaj in nagrajenih prispevkov je predstavljen v posebni preglednici, prav tako tudi pregled mentorstev po avtorjih in šolah.

Natečajna skupina pri delu (Foto: Janez Kološa)

Skupinski posnetek natečajne skupine, manjka Franci Čuš. (Foto: Janez Kološa)

PREGLED MENTORJEV PO ŠOLAH IN MENTORSTVIH AVTORJEM

Ime in priimek mentorja	Strokovni naziv	Šola	Avtorji
Magdalena BOHNEC	prof. geo. in zgo.	Dvojezična OŠ I Lendava	Maša Kulčar, 9.c
Suzana RAUTER	prof. zgo. in geo.	Gimnazija Frana Miklošiča Ljutomer	Anamarija Horvat, 2. Ema Bojnec, 2. Jan Dlouhy, 2. Matija Zanjковиč, 2. Nuša Zver, 2. Sara Balažič, 2.c Severin Bevk, 2.a Tadej Andrejek, 2.c
Vida TIVADAR	prof. slo. in soc.	Gimnazija Murska Sobota	Sebastjan Gomboc, 1.
Melita FRANKO	prof. zgo. in soc.		Vanesa Pivar, 2.b Tine Fujs Perša, 2.
Irena HORVAT	prof. zgo. in soc.		Neja Filip, 1.c
Andreja OŠLAJ in Jasna ŽIŽEK	prof. slo in zgo. prof. geo. in zgo.	OŠ I Murska Sobota	Jan Glažar, 9.a Tilen Kovač, 9.c Gaja Štimulak, 9.c Vasja Radonjič, 9.a
Marjetka ERDELJI	predm. učiteljica slo.	OŠ Bogojina	Marinka Horvat, 8.a Ajda Šebjanič, 6.a Jakob Vuk, 6.a
Hilda KNUPLEŽ	prof. razrednega pouka	OŠ Gornja Radgona	Stella Borovšak, 5.b
Tatjana ŠEBJANIČ	prof. zgo. in geo.		Gašper Mauko, 8.c Gloria Volf, 6.c Lana Simenčič, 6.c Žanin Verzel, 6.c Zarja Zupančič Rous. 6.a
Metka OHMAN	učiteljica slo.	OŠ Ivana Cankarja Ljutomer	Ivana Karolina Budna, 6. Jon Milič, 6. Živa Pintarič, 6.
Bojana PERGAR STOLNIK	prof. razrednega pouka	OŠ Janeza Kuharja Razkrižje	Anika Sedmak, 5. Noe Palič Angelov, 5. Pavel Šimonka, 5. Lara Škalič, Ivanušič, 5.

Ime in priimek mentorja	Strokovni naziv	Šola	Avtorji
Karmen RAUTER	prof. slo.	OŠ Janka Ribiča Cezanjevci	Sara Kustec, 7.
Nataša PUŠENJAK	prof. razrednega pouka		Ana Lipovec, 5. Lara Stojnšek, 5. Nika Šparakl, 5. Julia Kosi, 5. Karin Nemec, 5. Svit Gospodarič, 5. Aney Gržin, 5. Zala Rauter, 5.
Zdenka ŠIPLIČ	učiteljica slo. in nem.	OŠ Kajetana Koviča Radenci	Barbara Mohar in Julija Hamer Belak, 9.a
Alenka KOZAR	prof. slo.	OŠ Kapela	Zala Koren, 7. Lana Denša, 7.
Bernarda ROUDI	mag.		Daša Kovačič, 6.a Lana Čolnik, 6.a Aneja Marinič, 6. Alina Bedrač, 6. Zoel Lampe, 6.a
Irena GRAŠIČ ARNUŠ	uni. dipl. prof. slo. in nem.	OŠ Kuzma	Pria Lesjak, 7.a Jure Matiš, 9.a Nejc Krpič, 9.a Vita Bagoroš, 7.b Maja Recek, 8.a
Nina VIDONJA in Janja ADANIČ VRATARIČ	prof. soc. in zgo., prof. slo. in univ. dipl. zgod.	OŠ Puconci	Ema Gumilar, 8.a Rebeka Sukič, 8.a Lara Bernjak, 8.a
Anita ZELENKO	mag. geo. znanosti	OŠ Sveti Jurij ob Ščavnici	Aljaž Štrakl, 8. Nika Lovrec, 8. Urban Čuš, 8.
Bernardka JUREŠ	predm. učiteljica slov. in dom. vzg.	OŠ Tišina	Leoni Horvat, 9.a Pia Maria Kerčmar, 9.a
Aleksandra ŽNIDARIČ	prof. razrednega pouka		Jure Moraus, 4.b
Cvetka PUHAR	učiteljica v odd. podalj. bivanja	OŠ Veržej	Kai Legen, 4. Matjaž Maučec, 4.

PREGLED NAGRAJENIH PRISPEVKOV IN PREJEMNIKOV MEDALJ

Ime in priimek	Šola in razred	Naslov	Tip prispevka	Mentor
Prozna dela učencev 4., 5. in 6. razreda osnovne šole				
Ajda ŠEBJANIČ	OŠ Bogojina, 6. r.	Spomenik zmage v Murski Soboti	kratka zgodba, povezana z obeležjem iz 2. svetovne vojne	Marjetka ERDELJI
Lana ČOLNIK	OŠ Kapela, 6. r.	Intervju Anton Čolnik	intervju, povezan s slovensko osamosvojitveno vojno	Bernarda ROUDI
Daša KOVAČIČ	OŠ Kapela, 6. r.	Intervju z dedkom Feliksom Kovačičem	intervju, povezan s slovensko osamosvojitveno vojno	Bernarda ROUDI
Pesmi učencev 4., 5. in 6. razreda osnovnih šol				
Alina BEDRAČ	OŠ Kapela, 6. r.	Na Kapeli pri »Dunaju« spomenik stoji	pesem, povezana s spominskim obeležjem iz 2. svetovne vojne	Bernarda ROUDI
Zarja ZUPANČIČ ROUS	OŠ Gornja Radgona, 6. r.	Radgonski vojak	pesem, povezana z vojaki za domovino	Tatjana ŠEBJANIČ
Jon MILIČ	OŠ Ivana Cankarja Ljutomer, 6. r.	Dedkove besede	pesem, povezana s slovensko osamosvojitvijo	Metka OHMAN
Prozna dela učencev 7., 8. in 9. razreda osnovne šole				
Marinka HORVAT	OŠ Bogojina, 8. r.	Junaki Prekmurja za Slovenijo	razpravljalni esej, povezan s spominskimi obeležji	Marjetka ERDELJI
Maša KULČAR	Dvojezična OŠ-I Lendava, 9. r.	Moj dedek – domoljub	intervju, z udeležencem osamosvojitvene vojne	Magdalena BOHNEC
Rebeka SUKIČ	OŠ Puconci, 8. r.	Janez Kološa: »Šele po več letih sem se zavedal, kaj smo dejansko naredili v desetdnevni vojni«	intervju z udeležencem osamosvojitvene vojne	Nina VIDONJA in Janja ADANIČ VRATARIČ,

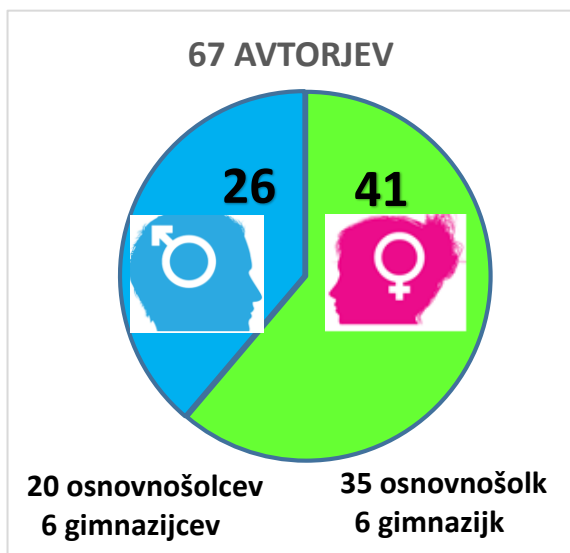
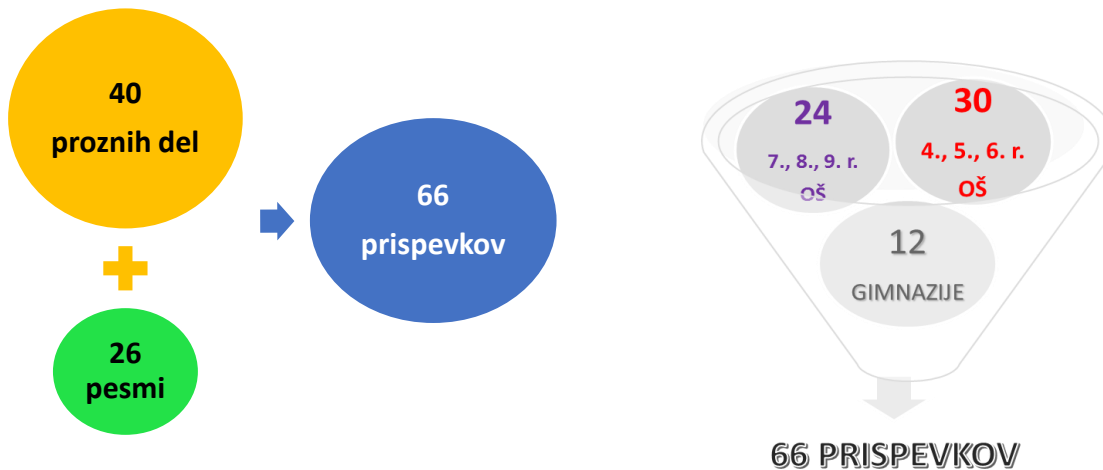
Ime in priimek	Šola in razred	Naslov	Tip prispevka	Mentor
Pesmi učencev 7., 8. in 9. razreda osnovne šole				
Gašper MAUKO	OŠ Gornja Radgona, 8. r.	Nikoli več	pesem, povezana z obeležjem	Tatjana ŠEBJANIČ
Leoni HORVAT	OŠ Tišina, 9. r.	Samostojni Sloveniji	pesem, povezana z osamosvojitveno vojno	Bernardka JUREŠ
Gaja ŠTIMULAK	OŠ-I Murska Sobota, 9. r.	Naša Slovenija	pesem, povezana z osamosvojitvijo	Andreja OŠLAJ in Jasna ŽIŽEK
Prozna dela dijakov gimnazije				
Tadej ANDREJEK	Gimnazija Frana Miklošiča Ljutomer 2. r.	Prababičine zgodbe	razpravljalni esej, povezan s spominsko ploščo iz 2. svetovne vojne	Suzana RAUTER
Sebastjan GOMBOC	Gimnazija Murska Sobota, 1. r.	Živimo svoje sanje	razpravljalni esej, povezan z osamosvojitvijo	Vida TIVADAR
Tine FUJS PERŠA	Gimnazija Murska Sobota, 2. r.	Dolga je bila pot, a vse se je splačalo	razpravljalni esej, povezan z zgodovino Prekmurja	Melita FRANKO

Sprednja in hrbtna stran medalje za nagrajene prispevke. (Foto: DVZ Ponikve)

STATISTIČNI KAZALNIKI LITERARNEGA NATEČAJA 2019/20

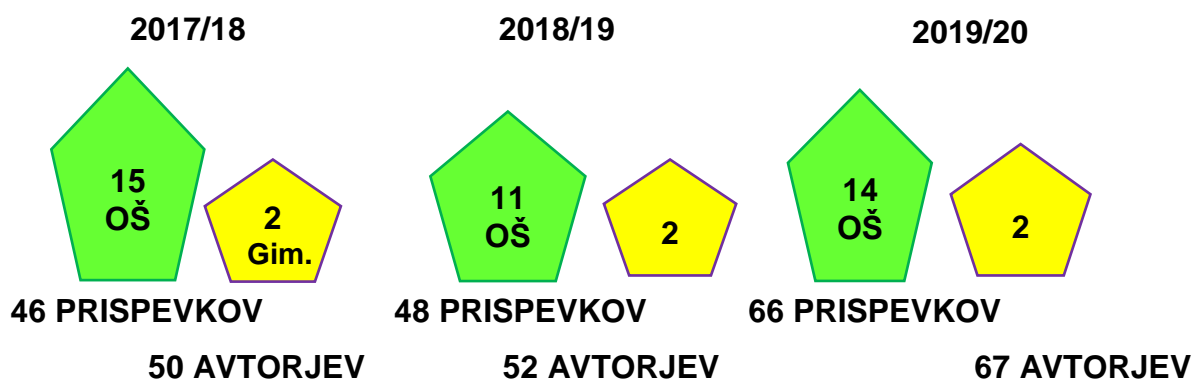
STRUKTURA PRISPEVKOV

24 MENTORJEV

PRIMERJAVA SODELUJOČIH IZOBRAŽEVALNIH INSTITUCIJ

**SPOMINSKA OBELEŽJA
PRIPOVEDUJEJO**

**PRISPEVKI LITERARNEGA NATEČAJA
2019/20**

(Foto: Bruno Toič)

PROZNI PRISPEVKI
učencev 4., 5. in 6. razredov osnovnih šol

Spomenik zmage v Murski Soboti

Spominjam se, ko sem Spomenik zmage na Trgu zmage v Murski Soboti kot otrok videla prvič. Ob spomeniku nisem čutila ničesar pomembnega, ker ničesar pomembnega še nisem vedela o njem. Mislila sem, da je tam postavljen za okras. Na pogled mi je bil zanimiv in velik, ampak še vedno nisem razumela, kaj pomeni. Ob pogledu na orožje pa me je spreletelo.

Šele zdaj, ko bolj dojemam nekatere stvari in jih z razlago mojih staršev, knjig, učiteljev in spleta raziskujem, razumem, zakaj je ta spomenik bil postavljen. Ne le za okras, kot sem mislila takrat, ampak stoji v središču Murske Sobote z določenim namenom. Simbolizira zmago, borbo in hkrati tudi mnoga izgubljena človeška življenja.

Spomenik zmage je bil zgrajen po načrtih ukrajinskega oficirja Arončika, sovjetskega vojnega inženirja. Pobudo za postavitve spomenika je dala Sovjetska zveza in je bil prvotno mišljen kot grobnica za 521 sovjetskih vojakov, ki so padli na fronti ob Muri, a jih niso pokopali tam, temveč v skupni grobnici na pokopališču. Tako spomenik simbolizira njihov junaški boj.

Kot utemeljitev za gradnjo spomenika je zapisano: »Spomenik je postavil ves slovenski narod iz hvaležnosti do herojske Rdeče armade in iz globoke hvaležnosti do junaških borcev Jugoslovanske armade v znak borbenega bratstva jugoslovanskih in sovjetskih narodov.«

Spomenik so začeli graditi 24. maja 1945. Vsa gradbena dela je vodil domačin, arhitekt Feri Novak. Zgrajen je iz železobetona in obložen z italijanskim kararskim marmorjem.

Spomenik sestavlja 17,35 m visok obelisk. Na začetku je bila na njem pozlačena peterokraka zvezda. Ob straneh nadgrobnje stavbe sta postavljena ruska topova iz druge svetovne vojne. Na levi strani stoji ruski vojak, na desni strani pa partizan. Oba kipa sta visoka 2,40 m in sta delo kiparjev bratov Borisa in Zdenka Kalina iz Ljubljane. Med vojakoma je napis v ruščini in slovenščini: »Večna slava junakom, padlim v boju za svobodo in neodvisnost bratske Sovjetske zveze in Jugoslavije.«

Na levi strani podstavka je vklesana letnica 1941 – začetek druge svetovne vojne pri nas, na desni pa letnica 1945 – konec druge svetovne vojne. Napis »Večna slava vam

osvoboditelji narodov iz fašističnega mračnjaštva« je zapisan v obeh jezikih na levi strani, medtem ko je na desni strani v obeh jezikih zapisano: »Slava vaših del ne mine ne zbledi na vekomaj!«

Pred otvoritvijo je mestni odbor OF Murska Sobota, 10. avgusta, v Poročevalcu izdal naslednji razglas: »Pozivam lastnike in stanovalce hiš, da temeljito očistijo hiše in okolico hiš zaradi velike proslave, ki se bo vršila v nedeljo. Zlasti naj pobelijo hiše, očistijo jarke, plotove, hodnike, pometejo in poškropijo cestišča. V soboto naj okrasijo hiše in izložbe z zastavicami in s cveticami, da bo celo mesto imelo praznično lice. Naj bo mesto v nedeljo očiščeno in okrašeno kakor še nikoli, saj bomo praznovali zmago nad fašizmom. Smrt fašizmu – svobodo narodu!«

V isti številki Poročevalca so pozvali vse prebivalce Sobote, da se zberejo v nedeljo zjutraj ob 8. uri na rajonskih zbirališčih. Rajoni so bili štirje, in sicer I. rajon (katoliška cerkev), II. rajon (grad), III. rajon (Šolska ulica pred vilo Fridrih) in IV. rajon (Kroška ulica). Na trg zmage so lahko prišle samo organizirane skupine, posamezniki niso dobili vstopa.

»Vse hiše v mestu morajo biti v soboto do 4. ure okrašene.« Sledi še varnostno opozorilo: »Vsem hišnim gospodarjem, ki imajo svoje hiše ob Aleksandrovi cesti (današnja Slovenska ulica) in ob Trgu zmage, sporočamo, da morajo v nedeljo od 7. ure zjutraj imeti vsa okna zaprta. Kontrolo nad tem bodo vršili vojaki KNOJ-a.«

Prav tako je sledil poziv: »Tovariši, tovarišice! Vsak krajevni odbor naj prinese s seboj vence, zastave in parole. Sobočani, okrasite svoje domove s cvetjem, razobesite zastave, okrasite okna z zastavicami in slikami maršala Tita in generalisima Stalina!«

Slovesno odkritje spomenika je bilo 12. avgusta 1945, ko so se zbrali ljudje iz vsega Pomurja in iz drugih delov Slovenije. Jugoslovansko vlado in maršala Josipa Broza Tita sta zastopala generalporočnik Ivan Gošnjak in minister Vlado Zečevič. Slovenijo sta predstavljala predsednik Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta Josip Vidmar in predsednik slovenske vlade Boris Kidrič. Pri odkritju spomenika so bili navzoči predstavniki Rdeče, francoske in britanske armade. Slovesnost se je začela ob 9. uri. Poskrbljeno je bilo za brezplačne železniške povezave od Hodoša do Murske Sobote in iz Dokležovja. V Pokrajinskem muzeju na stalni razstavi je možen ogled zanimivega dokumentarnega črno-belega filma, ki so ga posneli na otvoritvi.

V času Informbiroja so spomenik želeli minirati. Potrebno je bilo le sprožiti, a se je na srečo našel nekdo, ki je to zaustavil in spomenik stoji še danes. Sicer je z leti spomenik doživel nekaj restavratorskih posegov, a ostaja isti in je spomin na to, da sta ga zgradili dve državi, ki ju več ni, Jugoslavija in Sovjetska zveza.

V državi Sloveniji, v kateri živim danes, je bil Spomenik zmage na Trgu zmage prvič po postavitvi leta 1945 celovito obnovljen v letu 2018.

Zdaj nisem več otrok. Sem ponosna učenka 6. razreda, ker sem to spominsko obeležje in dogajanja okrog njega podrobneje spoznala. A še se bom trudila in prebrala, kar bom našla zanimivega o tem spomeniku.

Velikokrat grem mimo njega. Korak se ustavi, pogled z žalostjo in veseljem spreleti napis na njem, vojaka, goreče sveče ... Zdaj razumem. In hvaležna sem mnogim, da danes živim v svobodni deželi na sončni strani Alp.

Ajda Šebjanič,

OŠ Bogojina, 6. razred

Mentorica: Marjetka Erdelji, predmetna učiteljica slovenščine

Spomenik zmage na soboškem Trgu zmage (Foto: Bojan Flander)

Intervju Anton Čolnik

Anton Čolnik je upokojenec, vendar še vedno aktiven na mnogih področjih. Je predsednik gasilskega društva Dragotinci, predsednik vodovodnega odbora Okoslavci – Dragotinci, občasno še opravlja poklic voznika tovornjaka. V času vojne za Slovenijo leta 1991 je bil na dopustu na morju.

Kako se spominjaš vojne za Slovenijo?

Bilo je leta 1991 v mesecu juniju. Z družino smo dopustovali na hrvaški obali. S prijatelji iz Radencev smo bili dogovorjeni, da se nam zadnje tri dni našega dopusta pridružijo. Ker jih ob dogovorjenem času še vedno ni bilo (mobilnih telefonov pa takrat še nismo imeli), sem preko stacionarnega telefona na pošti poklical prijatelja in ga vprašal zakaj še niso prišli. Prijatelj je bil že ves zaskrbljen, svetoval mi je, naj se predčasno vrnemo, ker so se pri nas že odvijale priprave na vojno. Most čez reko Muro je bil takrat že zastražen, civilna zaščita je začela s pripravami na najhujše.

Kako si doživljal vojno za Slovenijo?

Kot sem omenil, smo bili na dopustu na Hrvaškem in tam ni bilo čutiti še nobene napetosti. Po pogovoru s prijateljem smo se z družino odločili, da se takoj vrnemo v Slovenijo. Pred odhodom smo preko radia slišali, da je cesta proti Postojni že zasedena s tanki jugoslovanske vojske. Ubrali smo daljšo pot preko Reke, Gorskega Kotorja, Karlovca, Zagreba, Čakovca, Ljutomera in nato do doma. Tudi na tej poti smo naleteli na barikade, ki jih je pripravljala jugoslovanska vojska. Prva taka večja blokada je bila v Varaždinu, druga v Ljutomeru, tretja pa v Hrastje-Moti. Na srečo smo uspeli, sicer po stranskih poteh, varno priti do doma. Da je bila napetost še večja, nam je zagodlo še vreme, bila je namreč huda nevihta s točo.

Naslednje jutro smo še vedno upali, da ne gre za vojno, dogajanje smo spremljali po radiu. Ker smo doma na vasi, tukaj ni bilo čutiti napetosti. V Radencih in v Gornji Radgoni pa je stanje bilo že zelo resno. Prišlo je namreč že do streljanja, požarov in na žalost tudi že do prvih smrtnih žrtev.

Zakaj moramo ohranjati spomin na te dogodke?

Vojna za Slovenijo je bila zelo pomembna prelomnica za slovenski narod, kajti prvič v zgodovini smo dobili samostojno državo.

Kaj vse se je zgodilo v vojni?

To je bil prvi vojni spopad v Evropi po drugi svetovni vojni. Republika Slovenija je med 27. junijem in 6. julijem 1991 odbila napad Jugoslavije, s tem pa je dosegla svojo neodvisnost od SFRJ (Socialistične Federativne Republike Jugoslavije). V boju za osamosvojitve je žal padlo 76 ljudi, od tega jih je 19 padlo na slovenski strani, 45 na jugoslovanski, 12 pa je bilo tujih državljanov.

Kje je postavljen spomenik padlim borcem, ki so se borili za Slovenijo oz. za naše kraje?

Spomenik je v naši okolici postavljen v Radencih.

Kako dolgo je trajala vojna?

Vojna za osamosvojitve je trajala 10 dni in sicer od 27. junija do 6. julija 1991.

Kaj je vojna spremenila?

Včasih imamo občutek, da smo Slovenci med sabo sprti, nepovezani, neenotni, vendar je ta osamosvojitvena vojna bila dokaz, da v ključnih in pomembnih situacijah znamo in zmoremo stopiti skupaj in delovati enotno ter složno. Žal se danes s tem več ne morem strinjati, ker enotnosti med Slovenci, po mojem mnenju, več ni.

Lana Čolnik,

OŠ Kapela, 6. a

Mentorica: Bernarda Roudi, magistra

Anton Čolnik iz Okoslavec (Foto Lana Čolnik)

Spomini na osamosvojitveno vojno

Intervju z dedkom Feliksom Kovačičem

Dedek Feliks je danes star 69 let in živi v Hrastje - Moti. V času vojne za Slovenijo je bil zaposlen kot vodja toplarne v Zdravilišču Radenci, danes je upokojenec. Rad se pohvali, da je imel isti poklic kot Josip Broz Tito. Doživel je agresijo na Slovenijo vojske JLA, kateri je kot mladi vojak služil sedemnajst mesecev.

Kako se spominjaš vojne za Slovenijo?

Že v začetku leta 1991 sva se s sestrično iz Nemčije dogovorila, da ji v počitnicah prideva z ženo pomagat pri izgradnji mansardnega stanovanja. Sinova in domačijo sva zaupala ženinim staršem. Nič hudega sluteč sva odpotovala ravno nekaj dni pred razglasitvijo samostojne Slovenije. Zvečer pri poročilih so nemški mediji objavili, da se je zgodil napad pripadnikov JLA na Slovenijo, in da je bil izveden raketni napad ob vojašnici v Murski Soboti. Prevzeli so naju občutki groze in strahu! Sestrična je poklicala brata v Maribor, ki ji je povedal, da je Slovenija napadena in je stanje zelo resno. Odsvetoval je najino pot v Slovenijo, saj je bila večina mejnih prehodov blokirana. V Gornji Radgoni je oklepna kolona polkovnika Popova, 28. 6. 1991, zavzela mejni prehod, v Slovenijo je prodrla pri Razkrižju in na poti razbila vse barikade, tudi tisto v naši vasi v Hrastje - Moti.

Domači so nama sporočili, da sta stara starša otroka odpeljala na Kapelo k moji sestri, sama pa sta se vrnila v svoj dom v Radence. Vrstili so se klici domov, razmišljanje katero pot naj izbereva, da se vrneva k otrokoma, ki sta naju potrebovala. Po neprespani noči sva se odločila in se zgodaj zjutraj odpravila na 800 km dolgo pot. Za prestop meje sva izbrala mejni prehod Cmurek. Menila sva, da je to manjši mejni prehod in bo morda vse skupaj manj zapleteno. Ko sva se približevala meji, sva že na avstrijski strani opazila pripravljene barikade in z njimi že delno pregrajeno cesto ter veliko avstrijskih vojakov in policistov. Odločitev je bila pravilna, mejo sva prestopila brez zapletov. Na slovenski strani nama je pripadnik teritorialne obrambe predlagal, da se naj izogibava glavnih prometnih poti zaradi podrtega drevja in drugih ovir na cesti. Do Kapele sva se pripeljala po stranskih poteh čez Slovenske gorice.

Kako si doživljal vojno?

Druženje s sinovoma in ostalimi sorodniki ni trajalo dolgo, saj sva v ponedeljek, 1.7.1991, morala v službo. V službi je žena izvedela, da namerava iz varaždinske kasarne kreniti nov konvoj tankov proti G. Radgoni. Informacija je prišla iz prve roke, saj je v tej kasarni služil vojni rok tudi sin od sodelavke. Kolona oklepnikov je bila poslana kot okrepitev Popovu v Gornjo Radgono čez Kog, preko Gibine, Stare Nove vasi, Hrastje - Mote proti Radencem. Ob vstopu v našo vas Hrastje - Moto, je prvemu oklepniku uspelo nadaljevati pot proti Radencem, kjer so ga pripadniki teritorialne obrambe zadeli v kupolo. Cela kolona je obstala in vojaki so se poskrili v jarke in obležali po travniku pred prvo hišo ob vstopu v vas. Vse to se je dogajalo kakšnih 350 m zračne linije od naše hiše. Streljanje je trajalo od desetih pa nekje do dvanajstih. Vojaki JLA so obstreljevali sosedov silos, ki stoji nekaj metrov za našo hišo. Ker je nekdo z daljnogledom hotel videti kaj se dogaja, so ga vojaki opazili. Žena je bila z otrokoma sama doma. Ob izstreljenih rafalih so spustili rolete in ležali na tleh ter strahoma čakali kaj se bo zgodilo. Moja pot v službo je dva dni potekala ob reki Muri, z mopedom. Spomnim se, da sem tisti dan prišel iz službe in ni bilo nikogar doma. Hiša je bila zaklenjena. Po potoku sem se odpravil do soseda, da preverim, kje so moji domači. Potihoma sem upal, da so pri njem na varnem. Ko sem po potoku prišel do kleti pod kmetijsko stavbo, sem z žvižgom poklical soseda. Ta se je odzval prav tako z žvižgom. Odprl mi je vrata in res, moji domači ter še drugi sosedje so bili skriti pri njem. Tam smo sedeli nekaj ur in ko se je stanje nekoliko umirilo smo se vrnili vsak na svoj dom.

Ti oklepniki potem poti niso nadaljevali, temveč so čakali Popova, ki se je umikal po tej poti proti Varaždinu. Veliko vaščanov je v tem času odšlo k sorodnikom, saj so teritorialci odsvetovali gibanje v okolici barikad.

Slovenija je bila napadena. Kako si se počutil?

Spomine razočaranja želiš čim hitreje pozabiti. S težavo sem dojemal, da pred rojstno vasjo stoji kolona tankov tiste vojske, v kateri sem pustil 17 mesecev svojih mladih let. V tem času so nas pripravljali na boj proti zunanjemu sovražniku. Bili smo člani skupne domovine Jugoslavije. Še vedno mislim, da odcepitev Slovenije ni bil zadosten razlog za vojaško posredovanje, razumna politika bi to morala znati rešiti na miren način, z dialogom. Na srečo nas vseh je vojna trajala le nekaj dni.

Kateri so lepi spomini na čase osamosvajanja?

Med lepimi spomini ostaja plebiscit, ko smo se slovenski volivci z 88,5 odstotkov odločili za samostojno in neodvisno Slovenijo. Takrat je bilo čutiti veliko enotnost Slovencev, ki je nismo premogli nikoli prej in tudi nikoli potem. Sanjali smo o lastni državi in o tem, kako se bo vse spremenilo na boljše, dobili smo tudi svoj denar. Start v samostojnost je bil po mojem mnenju odličen, a smo na poti do izpolnitve vseh sanj in ciljev prišli na ovire, ki jih nismo uspešno premagali.

Kakšni pa so občutki danes?

Spomnim se besed na proslavi ob razglasitvi samostojne Slovenije, takratnega predsednika predsedstva, Milana Kučana: »*Danes so dovoljene sanje, jutri je nov dan!*« Res smo sanjali in morda pričakovali preveč. Res imamo lastno državo, samostojno in neodvisno, enotnost Slovencev pa izginja v političnih zdrahah. Za marsikoga je življenje v naši državi težko, veliko jih odide v tujino, preveč ljudi živi na pragu revščine ... Mislim, da nam je politika s svojimi strankarskimi interesi ukradla delček teh sanj.

Zakaj moramo ohranjati spomin na te dogodke?

Ohranjati moramo spomin na to, da je Slovenija razglasila samostojnost in zato bila napadena. Z veliko enotnostjo je ubranila neodvisnost in samostojnost ter odbila napad pripadnikov JLA in ne smemo pozabiti, da so bile za obrambo države potrebne tudi žrtve, tako med civilisti kot med vojaki. Spomin na osamosvojitveno vojno za Slovenijo naj ostane kot opomin, da je mir vrednota, ki pa ni umevna sama po sebi, niti dana vsem generacijam.

Daša Kovačič,

OŠ Kapela, 6. a

Mentorica: Bernarda Roudi, magistra

Barikada v Hrastje-Moti leta 1991 in pričevalec. (Foto arhiv: Feliks Kovačič)

Deset dni v vojni

Zapisala bom pripoved mojega dedka, ki je bil v dogajanje osamosvojitvene vojne za Slovenijo aktivno vpleten. Takrat je bil tajnik Krajevne skupnosti Razkrižje. S to funkcijo so ga zavezovale tudi naloge s področja zaščite in reševanja tamkajšnjih ljudi.

Dedek mi je pripovedoval, da je bil leta 1991 tajnik Krajevne skupnosti Razkrižje. Dobro se spominja dneva, ko je v Ljubljani potekala slovesnost ob razglasitvi samostojne države Slovenije. Takrat so naši občani v počastitev dogodka zakurili velik kres na griču Šafarščak, nad Sovičevo domačijo. Tedaj se še nismo zavedali, da bo v Sloveniji vojna. Naslednjega dne smo se zbudili v vojni. Slovenijo je napadla JLA, do takrat še naša vojska. Dedek je moral aktivirati Civilno in Narodno zaščito, s katerimi so določili mesta za barikade. Povezali so se s TO, ki je branila naše ozemlje. JLA se je umaknila in ponovno napadla 2. julija 1991. Takrat so streljali po hišah. Isti dan so napadli s štrigovske smeri v razkriško grabo. Vseh napadov so se s strani policije in TO obranili. 4. julija 1991 so se pripadniki JLA umaknili na Hrvaško in se na naše območje nikoli več niso vrnil.

V spomin braniteljem slovenske samostojnosti so v Občini Razkrižje postavljena štiri spominska obeležja.

26. 6. 1999 je bilo na Gibini postavljeno spominsko obeležje braniteljem slovenske samostojnosti, teritorialni obrambi, policiji in občanom.

24. 6. 2000 je bilo na mestu, kjer je bila enota TO leta 1991 razmeščena (ob gramoznici na Razkrižju) postavljeno spominsko obeležje pripadnikom teritorialne obrambe. Enota je nadzorovala mostove in rokave Mure na Razkrižju in delovala na območju Razkrižja, Šafarskega, Gibine, Banfija in Ljutomera.

1. 7. 2001 je bilo na Razkrižju postavljeno spominsko obeležje braniteljem slovenske samostojnosti, teritorialni obrambi, policiji in občanom.

23. 6. 2018 je bila na stavbi Osnovne šole Janeza Kuharja Razkrižje odkrita spominska plošča v spomin na dogodke osamosvojitvene vojne leta 1991. Takrat je v prostorih šole bivala posebna enota milice UNZ Murska Sobota.

Sama sem rojena 18 let po tem dogajanju, kar se mi zdi veliko. Tu in tam pa slišim sorodnike ali znance, da še vedno omenjajo dogajanje tedanjega časa. Zagotovo je to

bila velika preizkušnja za njih. Ne morem si predstavljati, da bi se kaj takšnega zgodilo danes.

Lara Škalič Ivanušič,

OŠ Janeza Kuharja Razkrižje, 5. razred

Mentorica: Bojana Pergar Stolnik, profesorica razrednega pouka

Ob spominskem obeležju v gramoznici (Foto: Tadeja Ivanušič)

Osamosvojitveni dnevi na Gibini 8

Moj dedek, Ciril Zanjkovič, mi je pripovedoval o spopadu med pripadniki TO in vojaki JLA na Gibini. Do spopada je prišlo 28. 6. 1991, ko je pri hiši dedka Otona Šimonke devet pripadnikov teritorialne obrambe ustavilo prodiranje sovražnih enot v Slovenijo.

Pri hiši dedka Cirila so imeli vojaki TO postojanko in telefonsko povezavo s svojo komando. Mimo dedkove hiše so imeli dogovorjeno pot ob reki Muri za umik, če bi bilo za njih prehudo. To pot so tudi uporabili. V kletnih prostorih je bilo pripravljeno zaklonišče in pogradi za umik v sili za vaščane sosednjih hiš. Te štiri dni je v zaklonišču prespalo do 30 ljudi. Barikade proti tankom so bile postavljene na glavni cesti, slabih 200 m od dedkove hiše. Tako je bilo to območje na glavni bojni liniji in zelo izpostavljeno.

Pripadniki JLA so s tanki in oklepnimi transporterji napadali naše ozemlje. Pripadniki TO so obranili prvi napad JLA. Nekaj vojakov je bilo ranjenih, nekateri so se predali ali prebežali. Vojaki JLA so slepo streljali na vse strani in ob tem s tankovsko granato zadeli stanovanjsko hišo. Večina domačinov se je še pred prihodom JLA umaknila, zato med prebivalci ni bilo žrtev, le ena vaščanka je bila ranjena, ker se ni pravočasno umaknila na varno. V drugem napadu tankov JLA, 2. 7. 1991, so pripadniki JLA iz maščevalnosti zaradi prvega neuspeha, s tanki streljali na hiše, ki so bile v neposredni bližini barikade. Zelo so poškodovali tri hiše in eno garažo, več je bilo manj poškodovanih hiš. Ponoči, 3. julija 1991, so vaščani Gibine s strahom spremljali poraz in odhod tankov JLA iz Gornje Radgone.

26. 6. 1999 je bilo pri hiši mojega dedka, Otona Šimonke, postavljeno spominsko obeležje braniteljem slovenske samostojnosti, teritorialni obrambi, policiji in občanom.

Iz dedkove pripovedi sem se mnogo naučil o vojni za samostojno Slovenijo, o strahu, pogumu in odločnosti, ki so jo pokazali naši domačini, miličniki (policaji) in pripadniki TO, da so obranili svoje domove in ozemlje domovine, v kateri jaz mirno živim, se učim in odraščam. Upam, da ne bom doživel strahot vojne ali podobnega nasilja, ki so ga prestali moji domači.

Pavel Šimonka,

OŠ Janeza Kuharja Razkrižje, 5. razred

Mentorica: Bojana Pergar Stolnik, profesorica razrednega pouka

Spominsko obeležje na Gibini, postavljeno 26. junija 1999. (Foto: Rajko Šimonka)

Klet v katerem je bilo zaklonišče za vaščane sosednjih hiš na Gibini. (Foto: Rajko Šimonka)

Spomini na osamosvojitveno vojno v Sloveniji

Poročnik Jože Adanič je veteran vojne za Slovenijo in še vedno slušbuje v Slovenski vojski. Bil je tudi na pogajanjih v vojni za samostojno Slovenijo na mostu na reki Muri pri Murskem Središču. Vedno je zanimiv sogovornik in rad ga poslušam, ko s spomini zaplava v preteklost. Tako je bilo tudi neko nedeljo popoldan, ko mi je pripovedoval o sebi in o doživljanju med osamosvojitveno vojno v Sloveniji.

Sem Jože Adanič, veteran vojne za Slovenijo, doma iz prelepega prekmurskega kraja, ki mu rečejo Renkovci. Osnovno šolo sem obiskoval v domači Občini Turnišče in nato nadaljeval šolanje na srednji šoli v Murski Soboti, takrat imenovani SPTŠ. Po končani srednji šoli sem se zaposlil v podjetju Blisk Murska Sobota. Ko sem dopolnil osemnajst let, sem kot vsi ostali šel na tako imenovano regrutacijo in na vpis v vojaško evidenco takratne Jugoslovanske ljudske armade (JLA). Ni dolgo trajalo lepih osemnajst let in že so me vpoklicali na služenje vojaškega roka. Po obisku na oddelku za obrambo Lendava sem bil seznanjen, da sem bil izbran za služenje vojaškega roka na tako imenovani Šoli za rezervne oficirje v Ljubljani. Šola je trajala eno leto. Takrat še nisem vedel in se zavedal, kaj to sploh je, vendar so vsi govorili, da je to »in«.

Doma sem seznanil starše, ki so bili navdušeni, da bom služil vojsko blizu doma. Evforija bližine služenja vojaškega roka ni dolgo trajala, saj sem kmalu dobil pošto, naj se zglasim na oddelku za obrambo, ker je prišlo do nekaterih sprememb glede služenja. »Super, mogoče bo skrajšanje služenja«, sem si mislil. Nasmeh na obrazu mi je splahnel, ko mi je predstavnik na oddelku povedal, da je šola v Ljubljani zaprla svoja vrata, da sem napoten na isto šolanje, vendar v Bilečo. Spomnim se, da je stal zemljevid Jugoslavije v pisarni na steni. Predstavnik je vzel svinčnik, pogledal zemljevid in postavil konico na neko temno rjavo barvo v takratni republiki Bosni in Hercegovini. Navdušenje in veselje sta splahnela, a kar se mora, se mora.

Uspešno sem končal šolanje za rezervnega oficirja JNA s činom vodnik. Takoj po služenju vojaškega roka leta 1988 sem bil poslan že na prve takratne »orožarske vaje« kot poveljnik voda (to je skrb za 30 vojakov) in po končani vaji prejel čin podporočnik.

Tekla so leta vse do tistega srede junija leta 1991, ko je na dvorišče nenadoma stopil vojaški kurir s pismom v roki. Nemudoma sem se moral zglasiti na zbornem mestu naše enote Teritorialne obrambe (TO). Vedel sem, da se na političnem prostoru

dogajajo premiki in težnje o odcepitvi Slovenije od Jugoslavije, vendar si še niti najmanj nisem mislil, da bo za to potrebno uporabiti orožje in ostalo tehniko. Moja enota je na zbornem mestu prejela oborožitev ter pravo strelivo, kar je dalo slutiti nelagodje.

Bili smo poslani na položaj čakanja na OŠ Dobrovnik, kjer smo tisti večer gledali osrednjo proslavo in dvig slovenske zastave na trgu. Preletel me je srh, ko smo s svojimi vojaki zapeli našo kitico himne, ne da bi vedeli, kaj nas čaka. 27. junija 1991 ob treh zjutraj je zazvonil telefon v zbornici šole. Dvignil sem slušalko, iz katere se je zaslišal znak z navodilom, naj pristopimo k delitvi streliva in razstreliva. S cmokom v grlu sem rekel, da razumem in odložil slušalko.

Vzel sem tri zaboje, odnesli smo jih v učilnico, jih odprli ter v njih videli pravo strelivo. Glas vseh vojakov je postal neslišen, vendar je vsak od njih delal profesionalno in izključno po povelju. Ko smo se opremili in oborožili, je nastala popolna tišina, čeprav tega na orožnih vajah nismo bili nikoli vajeni. Čakali smo na nadaljnja navodila.

Ko je prišlo jutro, smo zaslišali vojaška vozila na dvorišču. Pristopil je moj nadrejeni, obrazložil nam je situacijo in odpravili smo se na bojne položaje »most na reki Muri pred Murskim središčem«.

Situacija: JLA napada samostojno Republiko Slovenijo. Tako pa to ne bo šlo, smo si mislili in dobili adrenalin v telo, kot če bi popili cisterno piva. Če smo rekli in izglasovali, da bo Slovenija samostojna in ne več del takratne Jugoslavije, bomo to branili tudi s svojim življenjem, če bo potrebno.

Jaz z »ručnim bacačem« (to je lahko protioklepno orožje z raketo), moj »snajperist« (ostrostrelec – tisti z natančno puško) in moj puškomitraljezec (tisti, ki je imel malo večjo puško), smo bili poslani na prvi most, kjer je že bila postavljena polna cisterna goriva, parkirana vzdolž mostu, v bran prehodu. Ostali del enote sem razporedil 300 metrov za našo prvo linijo. Poskrbela naj bi za naš umik, v kolikor bi bilo potrebno. Takoj, ko smo se namestili pri in okrog vozila, sem dobil sporočilo, naj se javim v trenutnem štabu zadaj za linijo. Na kratkem sestanku mi je bilo pojasnjeno, da pričakujemo tankovsko enoto, ki hoče priti preko meje in nadaljevati pot proti avstrijski meji. »Tankovska enota, Haloooooo?« Mi s puškami, oni s tanki ... Vedeli smo, da bo težko.

Začeli smo postavljati dodatne cisterne direktno na most med Slovenijo in Hrvaško (če se prav spomnim, je bilo vsega skupaj pet cistern, v njih pa lahko vnetljive in eksplozivne tekočine, ki bi jih jaz kot najbližji na položaju, po domače povedano, »spustil v zrak« torej sprožil eksplozijo in tako onemogočili ali vsaj upočasnili prehod tankov na naše ozemlje.

Minil je prvi dan, drugi, ... Naenkrat se preko mosta zasliši močan zvok brnenja motorjev. Vsi smo vedeli, da je to zvok od pogonskih agregatov tankov in ostalih oklepnih vozil. Človeškega glasu ni bilo slišati. Pogledam moja so-vojaka, onadva mene, pogledamo roke, na katerih so kocine postavljene pravokotno na kožo, na čelu hladna rosa, vendar nas ni zajela panika in smo ohranili mirno kri ter trezno glavo.

Nenadoma je prišel moj nadrejeni starešina TO izza naših položajev, nekje ob 12.50 in rekel: »Napolni pištolo, puško (to je daj »metek v cev«) in pojdi z mano.« Hladno sem naredil potrebno, pa vendar s tresočim glasom vprašal: »Kaj bo dobrega?« »Nič posebnega, greva na pogajanje z drugo stranjo na most pri Murskem Središču.«

Tistih nekaj 10 metrov, bilo jih je točno 196 m, so bili verjetno moji najtežji, čeprav sem baje pozno shodil kot otrok, pa vseeno. Prišla sva do dogovorjene točke. Na sestanku so bili prisotni še predstavniki Občine Hrvaške, kajti vedeli so, da ob eksploziji petih cistern ni dosti možnosti za bližnje prebivalce, nekaj novinarjev ter naju.

Pogovor je stekel. Poskušal ga bom citirati:

Podpolkovnik JLA: »Dobar dan! Mi imamo zadaću, da idemo ovde preko mosta na svoje drugo mjesto, ali vidim da ima nekih prepreka na mostu«. (Dober dan! Imamo nalogo, da gremo tukaj preko mosta na našo drugo lokacijo, ampak vidimo, da so na mostu ovire.)

Starešina TO: »Dobar dan i vama, tudi mi imamo nalogo, da vam ne dovolimo prehoda na slovensko ozemlje.«

Podpolkovnik JLA: »Pa vidite, dajemo vam vreme do 17.00 naveče, kad ćemo proći ovde živi ili mrtvi.« (Poglejte, dajemo vam čas do 17.00 ure zvečer, potem pa bomo prečkali most živi ali mrtvi.)

Starešina TO: »Molim vas, posvetujte se s svojim štabom, naša naloga je, da za nobeno ceno ne spustimo vaše enote čez mejo.«

Podpolkovnik JLA: »Pa evo, dajem vam možnost, da se dobijemo oko 16.00 sati i dogovorimo o načinu kada i kako.« (Dajemo vam možnost, da se dobimo okrog 16.00 ure in se zmenimo o načinu kdaj in kako.)

Nisem mogel biti tiho, čeprav sem bil videti proti spremljevalcu mala, suha, zbegana, vendar prisebna miška in sem dejal: «Vi dajete nam možnost?!»

Starešina TO: »OK, vidimo se u 16.00 sati.«

Tako je sledil najtežji preobrat, kar jih pomnim, premik proti našim položajem in dooolga pot nazaj. Po nekaj desetih metrih je začelo vse telo trepetati. Končno sem prišel do svojega položaja, kjer sta me sprejela moja so-vojaka, ki sta spremljala zadevo preko daljnogledov. Eden me je opozoril, naj spraznim izposojeno puško ter svojo pištolo, ko sem opazil, da pištole sploh nisem imel napolnjene.

Napočil je neizmerno počasen premik sekundnih kazalcev in čakanja do 16.00 ure, nakar je sledil drugi del pogajanj, ki ni doživel nobenih premikov ne na eni, ne na drugi strani, tako da smo se razšli vsak na svoje z istimi cilji.

Kmalu zatem se je ponovno zaslišal še močnejši hrup oklepnih vozil, pot po čelu na položajih je tekla v potokih. Hrup je postajal vse močnejši, glasnejši, strahoten, nenavaden ... Naenkrat se je začel hrup umirjati. Nisem vedel, kaj se dogaja, ampak sem samo čakal, da zagledam prvo topovsko cev, da spustim cisterne v zrak.

Zaslišalo se je neizmerno kričanje človeškega glasu. Hrup, ki se je začel oddaljevati od nas, je popolnoma izginil in namesto njega smo zaslišali vzklikanje in veselje ljudi z druge strani meje. Pritekli so na most in od nas zahtevali proslavljanje. Po nekaj trenutkih nejasnosti sva se z nadrejenim odpravila do njih. Seznanili so naju, da so s svojimi telesi preprečili (ležali so po asfaltu) pohod proti meji in da so se umaknili v notranjost proti Čakovcu.

Veselje ni trajalo dolgo, kajti takrat videno skozi »vojaške oči« je bilo jasno, da če jim ni uspel prehod preko meje na tem mostu, ga bodo iskali in poskušali drugje pri naših enotah.

Še bi ga poslušal, tega mojega zanimivega in iskrenega pripovedovalca! Spomini so kar deževali, jaz pa užival v vsaki njegovi besedi. Veliko me je naučil o domovini, zato sem mu neizmerno hvaležen.

Jakob Vuk,

OŠ Bogojina, 6. a

Mentor: Marjetka Erdelji, predmetna učiteljica slovenščine

Moj pripovedovalec zgodbe, drugi z leve na mostu čez Muro, 28. junija 1991. (Foto arhiv OZ VVS Lendava)

Razstava »Vojna za samostojno Slovenijo«

V prostorih Zavoda Marianum v Veržeju je bila 11. 11. 2019 slavnostna otvoritev razstave »Vojna za samostojno Slovenijo«. Razstavo so postavili člani Policijskega veteranskega društva SEVER za Pomurje, pododbor Ljutomer. Na otvoritvi smo z bogatim kulturnim programom sodelovali tudi učenci Osnovne šole Veržej.

Razstavo je navzočim predstavila gospa Biserka Debeljak. Prireditelj je bila lepo obiskana, prišli so občanke in občani Občine Veržej, veteranke in veterani PVD SEVER za Pomurje in drugih veteranskih organizacij. Navzoče je nagovoril župan občine Veržej gospod Slavko Petovar, predsednik PVD SEVER za Pomurje gospod Drago Ribaš in predstavnik Zavoda Marianum gospod Marko Štajner.

Razstava je predstavila obdobje od referenduma 23. 12. 1990 do odhoda zadnjega vojaka JLA iz Slovenije 25. 10. 1991.

Ko sem doma babici pripovedoval, kje sem nastopal, mi je začela pripovedovati, kako se spominja tistih časov.

Bilo je med desetdnevno vojno za Slovenijo. Dedi je bil takrat rezervni policist. Zaradi napada jugoslovanske vojske na Slovenijo, so ga vpoklicali na policijsko postajo Ljutomer.

Babica je ostala sama doma z mojim atijem in teto Vesno, oba sta bila še majhna. Ko so zjutraj vstali, so skozi okno videli, da je pri železniški postaji pri Veržeju kolona tankov. Ker babica ni vedela, kam bodo tanki šli in kaj se bo dogajalo, je v kleti pripravila zalogo hrane in obleke. Tanki so dopoldan odšli proti Gornji Radgoni, babica pa je z otrokoma prespala v Bunčanih pri sorodnikih.

Babica mi je povedala, da jo je bilo najbolj strah, ko so peljali dediju v Ljutomer čista oblačila. Na poti sta jih začeli preletavati letali jugoslovanske vojske. V Ljutomeru so šli takoj v zaklonišče, saj so v gozd pri Ljutomeru letala odvrгла bombe. Ko so letala odletela, so se vrnil domov. Vendar so se letala spet vrnila. Preletavala so Veržej in Dokležovje. V Dokležovju je eksplodirala bomba, ki jo je odvrгло letalo, grozen pok se je slišal tudi v Veržeju. Takrat so se umaknili v klet.«

Babica, ati in teta Vesna so bili zelo veseli, ko se je dedi živ in zdrav vrnil domov.

Z veseljem sem sodeloval na slovesnosti ob otvoritvi razstave. Z dedkom se večkrat pogovarjava, kako je bilo med desetdnevno vojno za Slovenijo.

Kai Legen,

OŠ Veržej, 4. razred

Mentorica: Cvetka Puhar, učiteljica v oddelku podaljšanega bivanja

Na slavnostni otvoritvi razstave v Veržēju (Foto arhiv: OŠ Veržej)

Zapis spominov ob osamosvojitveni vojni za Slovenijo

Dan samostojnosti in enotnosti praznujemo 26. decembra. Nekaj dni pred tem smo ta praznik tudi v letu 2019 s spominsko slovesnostjo obeležili na OŠ Veržej.

Leta 1990 so se Slovenci, med njimi tudi že polnoletni naši starši, dedki in babice, na plebiscitu odločili, da bo Slovenija samostojna država. Čez malo manj kot pol leta, 25. junija 1991, je Slovenija razglasila neodvisnost in postala samostojna država. Temu je sledila desetdnevna vojna za Slovenijo.

Moj ati je bil v tej vojni nehote udeležen na obeh straneh, kar se mi zdi zelo zanimivo in sem ga vprašal, kako se spominja teh dni.

Ati mi je povedal: »Služil sem obvezni vojaški rok v vojašnici v Vipavi, kjer sem bil oficirjev šofer. Že več tednov nismo smeli poslušati radia, brati časopisov, nismo dobili dovoljenj za izhode iz vojašnice in prenehali smo prejemati pošto domačih. Zato smo slutili, da se nekaj pripravlja, nismo pa vedeli, za kaj gre. Bilo je 27. junija 1991, ko smo dobili ukaz, da se premaknemo iz kasarne v Vipavi proti mejnemu prehodu v Rožni dolini. Povedali so nam, da gremo branit zunanje meje Jugoslavije, ker so jo napadle druge države. Tega sicer nismo verjeli, morali pa smo ubogati ukaze. Oficirja sem peljal na pogajanja in ga moral čakati.

Medtem sem šel pogledat, kaj se dogaja v okolici. Ljudje so povedali, da je Slovenija razglasila samostojnost in neodvisnost in so jo zaradi tega napadle oborožene sile Jugoslavije. Povedali so mi, da po radiju pozivajo slovenske vojake naj dezertirajo iz JLA, ker se je začela prava vojna za Slovenijo.

Veliko časa za odločitev ni bilo. Veliko se nas je odločilo za Slovenijo in smo iskali rešitve, kako oditi iz jugoslovanske vojske.

Naslednji dan so s strani občanov ali pripadnikov teritorialne obrambe v vojašnico prileteli različni eksplozivni predmeti, med njimi tudi molotovka, ki je povzročila eksplozijo. Zagorel je tank jugoslovanske armade, en vojak je bil ubit. JLA je odgovorila z orožjem in začelo se je vsesplošno streljanje. Nastala je zmeda in nekaj vojakov se nas je odločilo, da pobegnemo. Ob pomoči občanov smo se prebili skozi navzkrižni ogenj in zbežali iz vojašnice. Med begom je bil eden v naši skupini ranjen. Pomagali smo mu na noge in ga odvedli na varno. Občan nas je odpeljal na najbližjo policijsko postajo. Tam smo se predali in prestopili v slovensko vojsko.«

Po koncu vojne je moj ati ostal v vojski še nekaj mesecev, da je odslužil svojo obveznost do konca. Potem pa se je vrnil k svojim domačim. Vsi so bili zelo veseli, da se je vse srečno končalo.

Samostojna Slovenija ni samoumevna, v borbi za njeno neodvisnost so bili Slovenci složni in enotni. Branili so svojo domovino, da lahko danes v njej mirno in lepo živimo.

Matjaž Maučec,

OŠ Veržej, 4. razred

Mentorica: Cvetka Puhar, učiteljica v oddelku podaljšanega bivanja

Ob dnevu samostojnosti in enotnosti na naši šoli 2019 (Foto arhiv: OŠ Veržej)

Spomin na vojno za Slovenijo

Intervju z dedkom Jožetom Adaničem

Leta 1991 se je začela vojna za Slovenijo. Trajala je od 27. 6 do 6. 7. 1991. V njej je sodeloval tudi moj dedek Jožek Adanič, ki se je rodil leta 1962. Dedek danes živi v Okoslavcih.

Kako se spominjaš vojne za Slovenijo?

»Kurir mi je 28. 6. 1991 ob 24.00 prinesel pismo, da se moram zgledati zjutraj ob 2.00 v Policah. Tam smo dobili uniforme in orožje. Nato smo šli v Gornjo Radgono. Med vojno smo postavili barikade, ki so jih tanki porivali v stran. To mi je najbolj ostalo v spominu.«

Kako si doživel vojno?

»Vojno sem doživel v strahu, ker nisem vedel kaj se bo zgodilo, kako dolgo bo trajala in kdaj se bom lahko vrnil domov. Vojna je bila moja življenjska izkušnja, ki je ne bom nikoli pozabil. Bilo me je strah zase, za moje tovariše in družino.«

Kateri dogodek iz vojne ti je ostal najbolj v spominu?

»V spominu mi je najbolj ostalo to, da so vojaška letala ogrožala naše kraje in da nam je grozila vojska Jugoslovanske ljudske armade s tanki.«

Zakaj moramo mladi ohranjati spomin na te dogodke?

»Zato, ker je to zgodovinsko pomembno za Slovenijo. Mladi se morate zavedati, da brez vojne za Slovenijo danes ne bi imeli samostojne Republike Slovenije. Državljeni samostojne Slovenije danes premalo cenimo našo vojno za samostojnost in premalo poznamo državne praznike, ki so povezani z nastankom Republike Slovenije.«

Aneja Marinič,
OŠ Kapela, 6. razred
Mentorica: Bernarda Roudi, magistra

Pripovedovanje mojega očeta o pradedkovih doživetjih med drugo svetovno vojno

Druga svetovna vojna se je začela 1. 9. 1939 in trajala do 2. 9. 1945, v Evropi pa se je končala 9. 5. 1945. V tej vojni sta sodelovala tudi moja pradedek in prababica.

Mojega pradedka Antona so leta 1941 zajeli nemški vojaki na železniški postaji Rupa, ko se je zvečer vračal z dela. Po nekaj dneh v Mariboru so ga z vlakom odpeljali v Francijo (Alzacijo), kjer je mogel opravljati različna dela na kmetiji.

Leta 1942 so ga prisilno mobilizirali v nemško vojsko in ga z vlakom odpeljali na Stalingrajsko fronto. Tam mu je metek prestrelil oko in je po čudežu preživel. Bil je operiran in vstavili so mu stekleno oko.

Po okrevanju je bil z ladjo odpeljan v Nemčijo. Med plovbo jih je napadla ruska podmornica in ladjo potopila. Pradedek je zopet preživel.

Leta 1944 so ga Nemci poslali domov zaradi nesposobnosti opravljanja vojaške službe.

Po koncu vojne je spoznal mojo prababico Jožefo, s katero sta imela 6 otrok. Zaposlil se je na Elektru in opravljal delo inkasanta.

Prababica je živela na kmetiji na Kozjaku, kjer je zbirala zdravila in obleke za partizane na področju Kozjaka in Pohorja. Po koncu vojne se ni nikjer zaposlila, ampak doma skrbela za dom in družino.

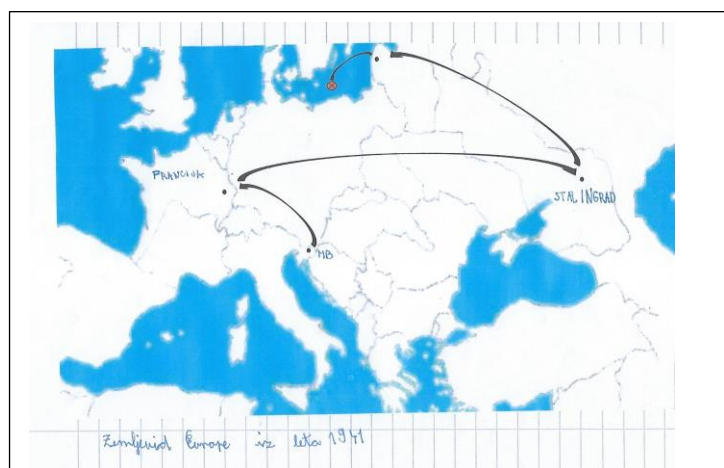
Po tem, kar so mi starši povedali doma, vidim, da je pradedek imel zelo veliko srečo, da je preživel. Ne predstavljam si v kakšnih težkih časih in pomanjkanju so živeli ljudje. Danes živimo v miru in v časih niti ne vemo, kako nam je lepo.

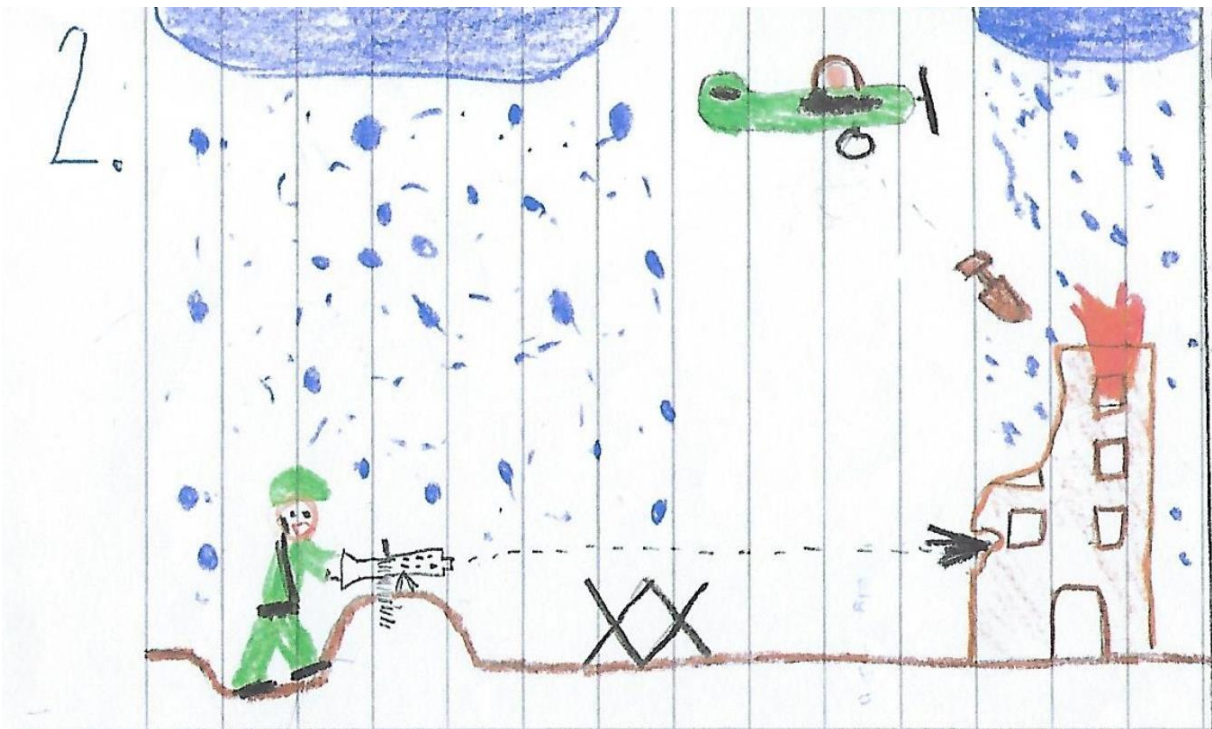
Jure Muraus,

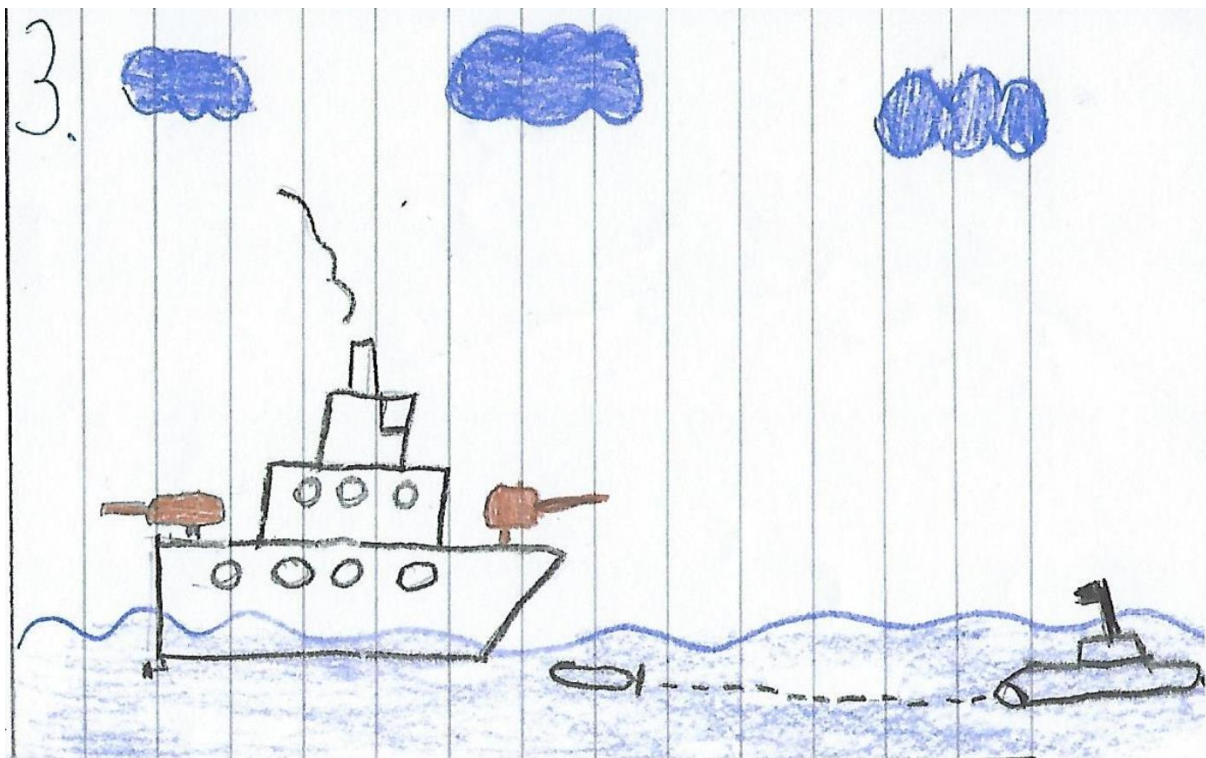
Osnovna šola Tišina, 4. razred

Mentorica: Aleksandra Žnidarič,

profesorica razrednega pouka

Predstavitev opisanega dogajanja skozi risbe avtorja.

Intervju z dedkom

V nedeljo, 9. 1. 2020, sem opravila intervju z dedkom Feliksom Zadravcem, ki je pripovedoval o dogajanju med osamosvojitveno vojno za samostojno Slovenijo.

1. Koliko si bil star, ko se je v Sloveniji začela vojna?

Ko se je v Sloveniji začela vojna, sem bil star 37 let.

2. Ali je bilo čutiti, da se bo zgodila vojna?

V bivši Jugoslaviji so bile že dlje časa negotove in "napete" razmere, zato je bilo čutiti, da se bo nekaj zgodilo.

3. Kako to, da si se odločil, da službeno odpotuješ v Ljubljano, čeprav so bile v državi negotove razmere?

Bil sem zaposlen in moral sem iti.

4. Kaj se je zgodilo, da se iz Ljubljane nisi vrnil domov?

Ko sem iztovoril kamion, sem odpeljal do prvega večjega križišča, potem so me zaustavili policaji, ki so začeli formirati barikade.

5. Kako si svoje domače obvestil o situaciji, v kateri si se znašel?

Domačih nisem mogel obvestiti, ker so bile telefonske zveze prekinjene.

6. Na kaj si pomislil, ko si izvedel, da se je začela vojna, ti pa si ločen od svoje družine?

Bil sem zelo žalosten in nervozen.

7. Ali te je bilo strah dogodkov, ki so sledili?

Bilo me je strah vsakega poka, ki smo ga slišali.

8. Ali si si oddahnil, ker tvoji domači niso s teboj v Ljubljani, saj si se znašel na barikadi, ali pa te je bilo še bolj strah za njih, saj jim nisi mogel pomagati?

Spomnim se, da me je bilo strah za družino.

9. Kako si obveščal domače o dogajanju v Ljubljani, npr. kdaj se vrneš domov, ali si zdrav?

Z domačimi se nismo slišali, zato jih nisem obveščal o dogajanju v Ljubljani, prav tako nisem imel nobene informacije o dogajanju doma.

10. Koliko dni si obtičal na barikadi v Ljubljani?

V Ljubljani sem ostal 10 dni.

11. Koga si najprej objel, ko si se vrnil domov?

Ob vrnitvi domov sem najprej objel ženo in moji dve hčerki.

12. Se spomniš, kaj sta ti hčerki rekli, ko sta te po desetih dneh ponovno videli?

Tega se ne spomnim, vem pa, da sta bili srečni, da sem ostal živ.

Dedkovo zgodbo sem izbrala, ker se mi je zdela zanimiva. Ne bi se rada znašla v taki situaciji. Moj dedek še vedno živi.

Anika Sedmak,

OŠ Janeza Kuharja Razkrižje, 5. razred

Mentorica: Bojana Pergar Stolnik, profesorica razrednega pouka

Pripoved veterana Maksa

29. 6. 1991 je bil dan, ko se je v naših krajih začel boj za državo Slovenijo.

Jugoslovanska vojska je s tanki in kamioni prišla do Radencev. Pogumni fantje, teritorialna obramba, so na ceste postavili barikade. Druga ovira je bila v Gornji Radgoni. Domačini (prostovoljci) so zažgali nekaj vojaških kamionov. Padla je prva žrtev – svetovni popotnik g. Janez Svetina. Jugoslovanska vojska je obstreljevala in zažigala hiše. Poškodovala je cerkveni zvonik. Pogumni fantje so uspešno branili mesto. Zavzeli so vojašnico z vojaki in jih premestili v osnovno šolo, od koder so se vračali domov. Zaseženo orožje je bilo odpeljeno v Maribor. Teritorialni štab je začel pogajanja z oficirji jugoslovanske vojske. Po šestih dneh se je sovražnik predal in umaknil.

Mesto je bilo razdejano, požgano, družine brez domov, trgovine oropane. Teritorialci so uspešno končali svoje delo. Mesto Gornja Radgona nekateri nazivajo mesto heroj. Želimo si, da na svetu ne bi bilo več vojn in bi ljudje živeli v miru.

Veteran, ki je bil vojak v osamosvojitveni vojni (Foto: Zinka Lebar)

Medalje in značke pripovedovalca, ki jih je dobil, ker je pogumno branil državo. (Foto: Zinka Lebar)

Spominska plošča Janezu Svetini (Foto: Zinka Lebar)

Gloria Volf,

OŠ Gornja Radgona, 6. c

Mentorica: Tatjana Šebjanič, profesorica zgodovine in geografije

Intervju z Rudolfom Maistrom

Sprehajali smo se po parku v Ljutomeru. Šli smo mimo kipa Rudolfa Maistra. Naenkrat je oživel. Začeli smo ga intervjuvati.

Zala: »Dober dan, gospod Rudolf.«

Rudolf Maister: »Dober dan.«

Zala: »V veliko čast mi je biti danes z vami.«

Rudolf Maister: »Tudi meni.«

Zala: »V katerih letih ste bili vključeni v vojno?«

Rudolf Maister: »Joj, vse od leta 1914 pa do leta 1918.«

Zala: »Bili ste pomemben član naših vojakov. Ko so prišli sovražniki in so zavzeli Maribor, kaj ste si mislili?«

Rudolf Maister: »Vedel sem, da ne bomo več dolgo zdržali. To sem čutil.«

Zala: »Kaj pa se je dogajalo, da je sploh prišlo do vojne?«

Rudolf Maister: »Veliko nesoglasij je bilo, pa tudi sovražniki so želeli naše ozemlje.«

Zala: »Vi ste eden tistih, ki so preživeli vojno. Približno koliko ljudi je umrlo?«

Rudolf Maister: »Umrlo je okoli 10 milijonov ljudi.«

Zala: »So bili med njimi tudi vaši kolegi?«

Rudolf Maister: »So bili.«

Zala: »Kaj vas je med vojno najbolj presenetilo?«

Rudolf Maister: »Tanki, cepelini, letala, topovi in plini.«

Zala: »Na katero stvar, ki ste jo storili, ste najbolj ponosni?«

Rudolf Maister: »Da sem se zoperstavil sovražnikom.«

Zala: »Vi niste bili samo vojak, temveč ...«

Rudolf Maister: »Vizionar.«

Zala: »Veste, da sta za vašim časom bili na našem ozemlju še dve vojni? To sta bili 2. svetovna vojna in vojna za osamosvojitve Slovenije.«

Rudolf Maister: »Ne, nisem vedel.«

Zala: »Ste tudi med 1. svetovno vojno stradali?«

Rudolf Maister: »Ja. Zelo. Ker so vsi šli v vojno, je gospodarstvo propadalo.«

Zala: »Kako se spominjate vojne?«

Rudolf Maister: »To so bili težki, nemirni in grozni časi.«

Zala: »Kaj ste spoznali po vojni?«

Rudolf Maister: »Da to ni dobro za naš svet. Bolj kot se borimo, huje je. Videl sem dovolj trpljenja, zato se nikdar več ne bi vključil v vojno.«

Zala: »Hvala vam.«

Zala Rauter,

OŠ Janka Ribiča Cezanjevci, 5. razred

Mentorica: Nataša Pušenjak, profesorica razrednega pouka

Spomenik Rudolfu Maistru v Ljutomeru (Foto arhiv: ZDGM)

Vojne na našem ozemlju

Moje ime je Lara Stojnšek. Mene predvsem zanimajo svetovne vojne v preteklosti, zato bom napisala nekaj o vojnah na našem ozemlju.

Leta 1914 se je pričela 1. svetovna vojna. Trajala je cela štiri leta, do leta 1918. V teh štirih letih so prevladovala revščina, lakota in bolezni. Orožja, ki so jih v tistem času uporabljali, so bila tanki, cepelini in bojni plini. V tej svetovni vojni je umrlo več kot 10 milijonov ljudi.

Leta 1941 se je pričela 2. svetovna vojna. Prav tako je trajala štiri leta. V drugi svetovni vojni so okupatorji zasedli našo državo. Hitler je bil v to tudi najbolj vpleten. Nekateri ujetniki so prebivali v koncentracijskih taboriščih. Tudi moji mami so veliko pripovedovali o 2. svetovni vojni. Povedala mi je, da so se takrat skrili v klet in tam preživeli večino časa. Vsi so bili že utrujeni, zato se je vojna končala.

Čez nekaj let smo Slovenci želeli postati samostojni. Šli so na volišča, 23. 12. 1990 smo glasovali na plebiscitu, tri dni zatem so razglasili rezultate. Junija 1991 smo se osamosvojili. Slovenci smo bili zadovoljni, a naša bivša država Jugoslavija ne. Napadli so nas in nastala je 10-dnevna vojna. Vsi so bili že zelo izmučeni in prestrašeni.

V naši bližini imamo tri obeležja, ki nas spominjajo na vojno. To so ruski studenec v Mekotnjaku, spomenik talcem pri Ribičevem mlinu in spomenik v obliki piramide, ki nas spominja na osamosvojitve. Obeležja nas opominjajo na preteklost, iz katere se lahko marsikaj naučimo.

Lara Stojnšek,

OŠ Janka Ribiča Cezanjevci, 5. razred

Mentorica: Nataša Pušenjak, profesorica razrednega pouka

Intervju z Rudolfom Maistrom

Jaz: »Gospod Rudolf, kako je bilo živeti v prvi svetovni vojni?«

G. Rudolf: »Bilo je strašljivo. Bila je lakota, revščina, nihče ni delal v tovarni in v industriji, vsi so delali samo za vojno.«

Jaz: »Kaj pa se je zgodilo z gospodarstvom?«

G. Rudolf: »Čisto vse je propadlo.«

Jaz: »Kaj pa so počele žene?«

G. Rudolf: »Morale so kuhati in skrbeti za ranjene in bolne vojake ter ostale ljudi.«

Jaz: »Zagotovo so bile prestrašene in jih je skrbelo za njihove partnerje.«

G. Rudolf: »Ja. Odločil sem se, da moram skrbeti za svojo državo.«

Jaz: »Bili ste zelo pogumni, čeprav ste za to žrtvovali svoje življenje. Lahko nekaj vprašam?«

G. Rudolf: »Ja«.

Jaz: »Koliko ste stari?«

G. Rudolf: »Star sem 60 let.«

Jaz: »In kako ste lahko živeli? Skoraj brez spanca, ko ste vedeli, da bo kmalu konec vašega življenja?«

G. Rudolf: »Ja, bilo je hudo.«

Jaz: »Ko ste spali, kako je bilo spati, ko pa ste slišali ves vojni hrušč?«

G. Rudolf: »Moral sem, če sem si hotel nabrati energijo.«

Jaz: »Od katerega leta oziroma kako dolgo je trajala 1. svetovna vojna?«

G. Rudolf: »Od leta 1914 do 1918, torej 4 leta.«

Jaz: »Vau, jaz ne bi zdržala toliko časa. Toliko strahu. Mislim, da si vsi, najbolj pa vi, zaslužite kip.«

G. Rudolf: »Hvala.«

Karin Nemeč,

OŠ Janka Ribiča Cezanjevci, 5. razred

Mentorica: Nataša Pušenjak, profesorica razrednega pouka

Intervju z Rudolfom Maistrom

Sprehajali smo se po parku v Ljutomeru. Šli smo mimo kipa Rudolfa Maistra. Naenkrat je oživel. Začeli smo ga intervjuvati.

Svit: »Kako je bilo v tistem času?«

Rudolf: »Bilo je nevarno in strašljivo.«

Svit: »Ali ste bili zelo poškodovani?«

Rudolf: »Ja, zelo.«

Svit: »Kakšno je bilo vaše otroštvo?«

Rudolf: »Imel sem dva brata in oče mi je umrl pri 13-ih letih.«

Svit: »Kdo je potem skrbel za vas?«

Rudolf: »Stric Lovrenc.«

Svit: »Kaj vas je navdušilo za poklic vojaka?«

Rudolf: »Že ko sem hodil v šolo, me je navduševal ta poklic. Ker sem vedel, da bom moral sam poskrbeti zase, sem se odločil za poklic vojaka.«

Svit: »In kako ste postali vojak?«

Rudolf: »Bil sem tudi dober športnik in tako sem šel na več vojaških šol.«

Svit: »Ali ste kdaj imeli kakšno bolezen?«

Rudolf: »Ja, na vajah sem enkrat dobil močno pljučnico.«

Svit: »Kdaj ste zboleli?«

Rudolf: »Leta 1910.«

Svit: »Ali veste, zakaj so vam postavili kip?«

Rudolf: »Zato, ker so občudovali moj pogum in to, kar sem storil.«

Svit: »Hvala vam za intervju.«

Svit Gospodarič,

OŠ Janka Ribiča Cezanjevci, 5. razred,

Mentorica: Nataša Pušenjak, profesorica razrednega pouka

Intervju z generalom

Sprehajali smo se po parku v Ljutomeru. Šli smo mimo kipa Rudolfa Maistra. Naenkrat je oživel. Začeli smo ga intervjuvati.

Nika: »Lepo pozdravljeni!«

General: »Pozdravljeni.«

Nika: »Kaj bi lahko povedali o življenju v vojni?«

General: »Življenje v vojni ni bilo enostavno, bilo je hudo, grozno. Huda revščina je po vsej državi trkala na vrata in nikoli ni bilo hrane za nekatere družine.«

Nika: »Ste tudi vi to občutili?«

General: »Seveda. Tudi vojaki smo bili kdaj pa kdaj lačni.«

Nika: »Zakaj pa ste po 1. svetovni vojni povedli vojake na severno mejo?«

General: »Želel sem zaščititi prostor, kjer smo Slovenci ponosno živeli.«

Nika: »Ali ste kdaj občutili strah?«

General: »Vsak kdaj občuti strah, tudi generali.«

Nika: »Hvala vam za vaše odgovore.«

Nika Šparakl,

OŠ Janka Ribiča Cezanjevci, 5. razred

Mentorica: Nataša Pušenjak, profesorica razrednega pouka

Pogovor z Rudolfom Maistrom

Aney: »Kdaj si se rodil?«

Rudolf Maister: »Rodil sem se leta 1874.«

Aney: »Si vojak ali general?«

Rudolf Maister: »General sem.«

Aney: »Kdaj si umrl?«

Rudolf Maister: »Umrli sem leta 1934.«

Aney: »Koliko si bil star, ko si umrl?«

Rudolf Maister: »Star sem bil 68 let.«

Aney: »Kdaj se je začela 1. svetovna vojna?«

Rudolf Maister: »Začela se je leta 1914.«

Aney: »Koliko ljudi je umrlo v 1. svetovni vojni?«

Rudolf Maister: »Umrlo je več kot 10 milijonov ljudi.«

Aney: »Katera vojna sredstva so se uporabljala?«

Rudolf Maister: »Topovi, tanki, letala in cepelini.«

Aney: »Kaj ti je ljubše, mir ali vojna?«

Rudolf Maister: »Mir, saj ne maram, da ljudje umirajo.«

Aney Gržin,

OŠ Janka Ribiča Cezanjevci, 5. razred

Mentorica: Nataša Pušenjak, profesorica razrednega pouka

PESMI
učencev 4., 5. in 6. razredov osnovnih šol

Na Kapeli pri »Dunaju« spomenik stoji

Spomenik velik je in lep,
kakor spomladansko cvetje.
A žal namenjen je ljudem,
ki so se za nas,
odpovedali pomembnim rečem.

V času druge svetovne vojne borili so se,
za nas in še posebej za našo svobodo.
Njihove žene doma so jokale,
matere za njih trepetale ...
A ti borci priborili so našo svobodo!

Vsako noč in vsak dan vojne so trepetali,
se za našo svobodo žrtvovali.
Mir in Svobodo danes imamo ...
Ju sploh ceniti znamo?

Na Kapeli pri Dunaju spomenik stoji,
stoji in mladim govori:
Ustavite se in se zamislite,
kaj vojna in kaj mir je!
Ne pozabite me.

Alina Bedrač,
OŠ Kapela, 6. razred
Mentorica: Bernarda Roudi, magistra

Radgonski vojak

Oči mlade, še iskrive,
mislil kratke in igrive.

Preko ram obešen mali boben,
a od daleč že mlademu vojaku je podoben.

Bum, bum, bum, tolče in koraka,
medtem ponosna mati ga na domu čaka.
Maistrovim borcem se otrok je pridružil,
da ponovno bi naš narod združil.

Iskrivost in korajžo hitro je zamenjal strah,
ko ležal je v jarku in ga je zasipal prah.
Kljub radostni zmagi do malega nam mesta,
moža, ne otroka, je pripeljala prašna cesta.

A kaj, ko dolgo ni počival vrag,
s severa nad nas pridiral je nov sovrag.
Spet zaslišal junak naš klic vojaške je časti,
s partizani šel v boj, poln tegob je in pasti.

Videl iz otroštva je prijatelja, pajdaša,
kako soborec na nosilih ga odnaša.
Je videl sestre, brate in sinove,
ki svojce v mrzle polagajo grobove.

Domov prišel je izčrpan in omagan,
kljub temu, da bil sovražnik je premagan.
V boj odšel je mož v najboljših letih,
nazaj prišel revež je oči izžetih.

Naposled čas prišel je mirnih dni,
brez bojev in prelivanja krvi.
A vse več Slovencev na kraju je dognalo,
da brez lastne zemlje ne bo boljše nam postalo.

Zopet so hrumeli tanki in tulila so letala,
spet vojska nam kri po žilah je pognala.
Spet vstal je naš junak pokončno,
da pregnal sovraga tokrat bo dokončno.

Majava palica zamenjala puško je in boben,
a starec malemu fantku bil je spet podoben.
Trdno je stal tudi, ko je zaslišal krik
in se v mestu zrušil cerkveni je zvonik.

A kot vedno, starec postal je zmagovalec
in se je umaknil osvajalec.
Mirno srkal sladko je penino
in s ponosom zrl je na svobodno slovensko domovino.

Zarja Zupančič Rous,

OŠ Gornja Radgona, 6. a

Mentorica: Tatjana Šebjanič, profesorica zgodovine in geografije

Dedkove besede

Dedek mi je povedal par besed
o vojni pred približno 28 let.
Začelo se je vse zato,
ker želja za osamosvojitve veliko je bilo.

So se želje izpolnile
in z referendumom nam samostojnost in enotnost pridobile.
Ko se je Slovenija osamosvojila,
se je zabava priredila.

A kmalu ta se je končala,
saj nas je tisto noč JLA s tanki obiskala.
Tudi naši vojaki so prej del te vojske bili,
a ob napadu so novo nastalo domovino branili.
Borili so se deset dni,
a nam se to kar dolgo zdi.

So večja mesta s tovornjaki obdali
in jih tako obvarovali.
S topi so streljali,
da nasprotnike pregnali bi.
Ko so jih premagali,
so se v svoja skrivališča podali.
Tam do oktobra so jih zadržali,
nato pa v Koper peljali
in jih na ladjah domov poslali.

Tako vojna se je končala
in Slovenija svobodna je postala.

Jon Milič,

Osnovna šola Ivana Cankarja Ljutomer, 6. razred

Mentorica: Metka Ohman, učiteljica slovenščine

Glasnik zmage

Sredi mesta
teče cesta,
ob njej stoji
borbe oznanilo,
saj tako se je godilo.

Napadla nas je vojska,
imela je oboroženega mojstra.
Nismo se predali,
pač pa kljubovali.

Ni bilo lahko,
vse je padalo.
Hvala vsem, ki so se žrtvovali in borili,
Gornjo Radgono branili.

V to čast je postavljen spomenik,
junaških borb in zmag glasnik.
Na spomeniku tudi verzi se glasijo,
ki nam zgodovino upodobijo.

Lana Simenčič,

OŠ Gornja Radgona, 6. c

Mentorica: Tatjana Šebjanič, profesorica zgodovine in geografije

S srcem

S srcem se počnejo velike stvari,
da le mirno pod soncem živeli bi vsi.

Pred 30 leti so Slovenci na plebiscitu volili,
se za samostojno domovino odločili.

Državo Slovenijo dobili,
a jo že naslednji dan branili.

S srcem se počnejo velike stvari.

Pogumno, odločno in srčno
so nas branili naši branitelji.

Osnovno šolo Janeza Kuharja spominska plošča krasi,
nas opominja na dogodke iz osamosvojitvenih dni.

Učenci ob njej se ponosno ustavimo,
saj svobodni državljani Republike Slovenije smo.

Noe Palić Angelov,
OŠ Janeza Kuharja Razkrižje, 5. razred
Mentorica: Bojana Pergar Stolnik,
profesorica razrednega pouka

Foto arhiv: PVD Sever Pomurja

Vojaški spomenik v Radencih

V Radencih v parku spomenik stoji,
v njem vojaki pokopani so bili.
Ko iz Slovaške v Slovenijo sem prišla,
takoj sem ga našla.

Tam se spominjamo veliko vojakov
in to seveda naših junakov.
Za nas so se borili
in družine izgubili.

Spomeniku sem prinesla rožico,
z lepo zavito pentljico.
Vesela sem, da vem o njem,
sedaj ga lahko bolj spoštujem
in spomin nanj negujem.

Zoel Lampe,
OŠ Kapela, 6. a
Mentorica: Bernarda Roudi, magistra

Samostojnost

Slovenija se je osamosvojila,
izstop iz Jugoslavije je slavila.
A ker Jugoslavija tega ni dopustila,
v vojno z nami se je spustila.

Slovenija se je branila,
da bi državo ohranila.
Z njimi se je bojevala
in državo svojo varovala.

Vojna kmalu je minila
in Slovenija se je zmage veselila.
Končno samostojna je postala,
okupatorja iz domovine je pregnala.

Vojaki se k družinam so vrnili,
se konca vojne veselili.
Samostojnost so nam priborili,
si večno slavo pridobili.

Zdaj po tridesetih letih,
veliko je spominov lepih.
V samostojni državi zdaj živimo
in se prihodnosti veselimo.

Ivana Karolina Budna,
Osnovna šola Ivana Cankarja Ljutomer, 6. razred
Mentorica: Metka Ohman, učiteljica slovenščine

Domovina

Domovina, draga moja,
te pozdravlja spev srca.
Moja zemljica domača,
hišica očetova.

Sonce v morju se leskeče,
nas pozdravi še galeb,
Triglav zlato krono nosi,
gleda tja v širni svet.

Oglasite se klopotci
in zvonovi na ves glas ...
Naj se oglasi še strela,
da sovražnik sliši nas.

Mura, Soča, Drava, Sava,
po domovini nam lepo zaplava.
Tukaj v miru vsi živimo,
pojemo, se veselimo.
Kjer se mavrica konča,
tukaj je Slovenija.

Stella Borovšak,

Osnovna šola Gornja Radgona, 5. b

Mentorica: Hilda Knuplež, učiteljica razrednega pouka

Mir

Lepo je, ko je mir.
Zdi se kot neskončen tir,
ki nas vozi tja,
kjer je varnost doma.

Naj mir bo v ljudeh,
na vseh njihovih poteh,
v srcih in glavah,
kot brezskrbno ležanje na mehkih travah.

Vsak od nas lahko za mir prispeva,
naj daleč to odmeva!
Želim vam iz srca,
da imate mir na svetu in doma.

Hvala vsakemu,
ki zna poskrbeti za mir srca.
Naj mir živi v vseh,
predvsem v živalih in ljudeh.

Živa Pintarič,

Osnovna šola Ivana Cankarja Ljutomer, 6. razred

Mentorica: Metka Ohman, učiteljica slovenščine

Pogovor s kipom

Kako je bilo, sem ga vprašala,
med vojno, general Maister?

Krvavo in temno,
je rekel general.

Kaj se je, sem ga vprašala,
zgodilo med vojno, da ste zdaj tu?

Smrt me je zadela,
je rekel general.

Kje je zdaj, sem ga vprašala,
vaš duh, general Maister?

Nad tabo,
je rekel general.

Kje so zdaj, sem ga vprašala,
vaši otroci, general Maister?

Blizu mene,
je rekel general.

Julia Kosi,

OŠ Janka Ribiča Cezanjevci, 5. razred

Mentorica: Nataša Pušenjak, profesorica razrednega pouka

Bronasti vojak

Bronasti vojak, zakaj si žalosten?

Boril sem se in padel.

Kako si padel?

Zemljica me je zakopala, travica nad mano zrasla.

Kako se ti je to zgodilo?

Boril sem se z golimi rokami. Brez orožja, brez vsega.

A vesel si, kar si storil?

Sem, zato zdaj tu stojim.

Od kdaj pa stojiš tu v Ljutomeru?

Od leta 2010.

Ana Lipovec,

OŠ Janka Ribiča Cezanjevci, 5. razred

Mentorica: Nataša Pušenjak, profesorica razrednega pouka

Zakaj

Zakaj življenje šlo je preč?
Ni prijateljstva, ljubezni, miru
in to vse zaradi zla.

Vojne, to bili so časi,
ko zažigali so vasi,
ko bežali so ljudje
in ulice s krvjo sejali.

Grobovi trdni so bili,
iz kamenja narejeni,
nad njimi pa angel joče,
ki oditi noče.

Podajmo si roke in zaupajmo si,
naj prava ljubezen končno zažari.

Žanin Verzel,

OŠ Gornja Radgona, 6. c

Mentorica: Tatjana Šebjanič, profesorica zgodovine in geografije

PROZNI PRISPEVKI
učencev 7., 8. in 9. razredov osnovnih šol

Junaki Prekmurja za Slovenijo

Leto 2019 je bilo posebno leto. Bilo je veliko obletic: 200-letnica smrti slovenskega frančiškana, pesnika in novinarja Valentina Vodnika, 100-letnica ustanovitve Univerze v Ljubljani, 50-letnica prvega človeškega pristanka na Luni, 30-letnica padca berlinskega zidu in tudi 100-letnica priključitve Prekmurja k matični domovini.

Da ne bi pozabili ljudi, ki so ob priključitvi Prekmurja k matični domovini odigrali pomembno vlogo, so v Murski Soboti postavili spominsko obeležje, imenovano Spomenik narodnih buditeljev.

Spomenik je zasnoval Mirsad Begić. Kipar ustvarja v glini, mavcu, keramiki, bronu in različnih netipičnih materialih, od voska do vrvi. Kip predstavlja kompozicijo petih portretov prekmurskih narodnih buditeljev: Franca Ivanocyja, Jožefa Klekla starejšega, Matijo Slaviča, Ivana Jeriča in Franca Kovačiča.

Spomeniku dajeta poseben pomen dve bronasti drevesni veji, ki ponazarjata povezavo narodnih buditeljev s prekmursko zemljo. Avtor pa je pojasnil, da njegova simbolika izhaja iz prepleta mehkode prekmurske zemlje in trdnosti granita ter odločnosti upodobljenec, ki jih simbolne rastlinske žile napajajo v celoto.

Pa pogledjmo, kdo so bili naši junaki.

Duhovnik Franc Ivanocy se je zelo trudil uvesti verouk, cerkveno petje in pisano besedo v materinščini in ne v madžarščini. S tem si je nakopal sovraštvo učiteljev in oblastnikov, ki so hoteli prekmurske Slovence pomadžariti. "Ljudstvo se pokvari, če ne bo imelo knjige in dobrega branja." Te Ivanocyjeve besede so vklesane v spomenik – veliko kamnito knjigo v soboškem parku. Bil je tudi eden prvih župnikov, ki so knjige naročali pri Mohorjevi družbi, ki jo je ustanovil Anton Martin Slomšek. Pisal je v mesečnik Marijin list in tednik Novine. Ivanocy je s sodelavci pripravil Najsvetejšega Srca Jezušovoga veliki kalendar, ki je bil velika uspešnica. Prve tri letnike je uredil sam, nato pa je uredništvo predal Jožefu Kleklu mlajšemu. Kasneje je urednik postal Jožef Klekl st. v mesečniku Marijin list, tednik Novine pa je zaživel šele leta 1913.

Jožef Klekl starejši je svoje življenje posvetil ohranjanju slovenske katoliške vere v Slovenski krajini. Bil je velik publicist in dolgo urednik takratnih glasil: Marijinega lista 33 let, Kalendarja Srca Jezušovoga 21 let, Novin 20 let in Marijikegoga ogračeka 9 let.

Ko ni bil urednik, je bil izdajatelj in je tudi takrat pisal. Škof Štumpf poudarja, da nobena pokrajina v Sloveniji že pred 1. svetovno vojno in vse do leta 1944 ni imela toliko in tako razširjene katoliške periodike, kot je bila Kleklova.

Matija Slavič je svoje znanstveno delo posvetil biblicistiki; tako je bil prvi, ki je prevajal Sveto pismo neposredno iz hebrejščine. Kot izvedenec se je leta 1919 udeležil tudi mirovne konference v Parizu, kjer je z dvema znanstvenima razpravama utemeljil zahtevo po priključitvi Slovenske krajine k matični domovini.

Ivan Jerič ali Pokončni rodoljub je močno zaznamoval dogodke izpred sto let. Ko je preživel strelske jarke prve svetovne vojne, se je pridružil Mastru in prekmurskim legionarjem. Skupaj z Godino in s Kleklom je napisal memorandum, ki so ga poslali na mirovno konferenco v Pariz. Po vojni je bil posvečen v duhovnika. Po 2. svetovni vojni je bil obsojen in je 4 leta preživel v zaporu. Njegovo delo je bilo dolgo zamolčano. Šele z njegovo knjigo Spomini smo spoznali, kaj vse je preživel.

Fran Kovačič je eden najpomembnejših slovenskih filozofov prve polovice 20. stoletja in avtor prvega znanstvenega filozofskega dela v slovenščini. Poleg filozofsko-teološkega dela se je posvečal preučevanju zgodovine. Med letoma 1897 in 1909 je bil urednik teološke revije Voditelj v bogoslovnih vedah. 24. septembra 1937 mu je Mestna občina Maribor kot »nestorju mariborskih kulturnih delavcev« podelila prvo Slomškovo nagrado.

Ta spomenik je pomemben, predvsem zaradi simbolike. Moramo se zavedati pomembnosti kulturne izobraženosti, ki nam jo pripovedujejo razni spomeniki. Spomenik je nastal v duhu, da naj nas spominja na pomen ključnih odločitev in na prelomne zgodovinske dogodke ter v zahvalo vsem, ki so zaslužni za priključitev. V prelomnih trenutkih vselej izstopajo posamezniki, ki s svojo človeško integriteto, znanjem in avtoriteto dajejo pečat. Vsem tem moramo biti hvaležni. Ljudje, ki so upodobljeni na tem kiparskem delu, so za slovenstvo tvegali življenje. Najmanj, kar lahko storimo, je, da se jim poklonimo in se jih spominjamo.

Kot je zapisal Jožef Klekl starejši: »Moja ljubezen do domovine se nikoli ni kazala v trkanju s kozarci, v trkanju po prsah, v kričanju, marveč v samopozabnem žrtvovanju in delovanju za rast dušnega in telesnega, duhovnega in gmotnega blagra ljudstva.«

Ne smemo pozabiti, da ni samoumevno, da smo Slovenci, da imamo svoj jezik. Današnji čas naše slovenstvo preizkuša z vsiljevanjem raznih tujih navad in besed. Bodimo ponosni in veseli Slovenci.

Kdo ve, katere države državljanica bi bila danes, če ne bi bilo teh in še mnogih drugih junakov. Hvala jim!

Marinka Horvat,

OŠ Bogojina, 8. a

Mentor: Marjetka Erdelji, predmetna učiteljica slovenščine

Viri:

<https://revija.ognjisce.si/revija-ognjisce/27-obletnica-meseca/2205-franc-ivanocy>

<https://revija.ognjisce.si/revija-ognjisce/27-obletnica-meseca/1920-jozef-klekl-st>

<https://www.rtv slo.si/prekmurje/osebnosti/ob-obletnici-zdruzitve-tudi-poklon-duhovniku-ivanu-gericu/493605>

https://sl.wikipedia.org/wiki/Fran_Kova%C4%8Di%C4%8D

<https://www.vecer.com/100-obletnica-prikljucitve-prekmurja-naj-bo-opora-nasi-samozavesti-in-ponosu-10103559>

Moj dedek – domoljub

V času osamosvojitvene vojne za Slovenijo, leta 1991, je bil moj dedek Ladislav Bagladi aktivni udeleženec braniteljev slovenske samostojnosti. Na to temo sem z njim pripravila intervju, ki bo mladi generaciji dovolil pokukati v ozadje dogajanja tistih dni.

Dolga vas, 27. junija 1991 *(Izrezek iz dokumentarnega gradiva RTV Slovenija)*.

Dedek, kje si služboval v času vojne?

Služboval sem na Mednarodnem mejnem prehodu Dolga vas. Bil sem komandir Postaje mejne milice Dolga vas. Naša naloga je bila, da varujemo meje novo nastale države Slovenije.

Ladislav Bagladi, 28. junija 1991 *(Izrezek iz dokumentarnega gradiva RTV Slovenija)*

Kdo je napadel Slovenijo in zakaj?

Slovenijo so napadli vojaki Jugoslovanske ljudske armade zaradi odločitve Slovenije za samostojno pot. Začelo se je s preprečevanjem zamenjav tabel s simboli SFRJ in zastav. Njihov cilj je bilo zavzetje vseh mejnih prehodov in nato pritisk na slovensko vlado, da se za osamosvojitve ne odloči.

Koliko časa je trajala vojna?

Aktivni spopadi so po celi Sloveniji med vojsko JLA kot agresorjem in branitelji, pripadniki takratne teritorialne obrambe in milice, trajali 10 dni.

Kako ste se branili pred nasprotniki?

Pristop po glavni cesti, ki vodi v smeri mejnega prehoda in naprej na Madžarsko, smo blokirali s tovornimi vozili, bagri in cisternami. Za obrambo območja mejnega prehoda pa smo postavili obrambne položaje, ki so jih branili miličniki z orožjem.

Kopija sheme razporeda miličnikov, teritorialcev in vojakov JLA na območju mejnega prehoda Dolga vas, 27. junija 1991. (Arhiv: Ladislav Bagladi)

Kdo je še branil ozemlje razen policije – miličnikov?

V obrambi so sodelovali še pripadniki teritorialne obrambe iz Lendave in miličniki ter rezervni miličniki iz Postaje milice Lendava in Oddelka milice Dobrovnik.

Mejni prehod so skupaj branili miličniki in teritorialci. *(Izrezek iz dokumentarnega gradiva RTV Slovenija)*

Ali si bil ranjen?

Ne, na srečo nisem bil ranjen. Prav tako ni bil ranjen nihče drug od udeležencev, saj je predaja bila izvedena samo z opozorilnimi rafali.

Kakšno orožje ste imeli za obrambo?

Oboroženi smo bili le s pehotnim orožjem: polavtomatske, avtomatske puške in pištole. Teritorialna obramba je imela tudi protioklepna orožja.

Ročni metalec min za boj proti oklepnim vozilom na položaju slovenske Teritorialne obrambe. *(Izrezek iz dokumentarnega gradiva RTV Slovenija)*

Ali ste streljali?

Pred predajo vojakov smo tudi opozorilno streljali v zrak, kar je med vojaki povzročilo paniko in so se predali. Tako vojska kot branitelji smo se želeli izogniti človeškim žrtvam in tudi materialni škodi, zato so na pogajanjih padale zahteve o mirni predaji brez uporabe orožja ter o umiku vseh civilistov, stalnih prebivalcev na območju mejnega prehoda, da v morebitnem streljanju ne bi bilo žrtev.

Ali te je bilo strah?

Ja, bilo me je tudi strah. Ko smo bili obkoljeni, nismo vedeli za načrte vojske, ki je čakala na okrepitve s hrvaške strani. Na našo srečo so te okrepitve na mostu reke Mure v Murskem Središču zadržali pripadniki teritorialne obrambe oziroma jim preprečili, da bi prišle do mejnega prehoda Dolga vas. Istočasno je bila vojska obkoljena še s predstavniki naše teritorialne obrambe in milice ter se je o umiku oziroma napadih dogovarjala še z njimi. Mi takrat o rezultatih dogovorov nismo bili obveščeni.

Ali si v tem času imel stike z družino?

Ja, z družino sem imel stike le preko telefona. V tistem času nismo zapuščali mejnega prehoda, tako da nismo hodili domov. Ves čas obkolitve smo preživeli v zgradbi in okrog zgradbe mejnega prehoda, opazovali premike vojske ter imeli pogajanja z njimi. Na srečo smo imeli zelo dobre prijateljske odnose z madžarskimi mejnimi organi, ki so nam pomagali v okviru dovoljenega.

Kateri dogodek se ti je najbolj vtisnil v spomin?

Najbolj se spomnim drugega dneva obkolitve mejnega prehoda, ko so se vojaki in starešine JLA predali braniteljem mejnega prehoda. Po neprespani deževni noči smo ob svitu spet zasedli obrambne položaje. Ob 8. uri so ponovno potekala pogajanja, kjer smo zahtevali umik vojske brez orožja, ki niso obrodila sadov. Ob 11. uri pa je vojska začela umik z vozili in orožjem brez našega privoljenja, zato smo izstrelili opozorilne strele, ki so med vojaki povzročili paniko in so se nato predali.

Kaj ste naredili z vojniki JLA?

Vojake JLA smo namestili v centre za ujetnike. Moram povedati tudi to, da so vojaki bili mladi fantje, ki dejansko sploh niso vedeli proti komu se borijo in zakaj. Izpolnjevali so le ukaze svojih nadrejenih častnikov. Med njimi so bili tudi Slovenci, ki so v tistem času služili vojaški rok. Po končani desetdnevni vojni so se vojaki po lastni presoji vrnili

nazaj k svojim družinam, v tujino k sorodnikom ali nazaj v vojaške kasarne. 25. 10. 1991 pa se je celotna vojska JLA umaknila iz ozemlja samostojne Republike Slovenije.

Do kakšnih sprememb je prišlo po vojni za mejni prehod Dolga vas?

Za mejni prehod Dolga vas so nastale velike spremembe. Ker so se vojne aktivnosti preselile na mejo proti Hrvaški in so bile prekinjene prometne poti proti vzhodu in jugu Evrope, se je ves tranzitni potniški in tovorni promet preusmeril na mejni prehod Dolga vas. To je povzročilo veliko gnečo in dolge čakalne vrste tovornih vozil, ki so čakala na prestop meje z obeh strani.

Ali se počutiš kot junak, ker si sodeloval v vojni?

Ne počutim se kot junak, temveč kot zaveden državljan in domoljub, ki je branil svojo domovino.

Danes je moj dedek veteran in član Združenja Sever, kjer aktivno sodeluje. Vabijo ga na osnovne in srednje šole, kjer v družbi svojih kolegov veteranov, braniteljev slovenske samostojnosti, predava o takratnih dogodkih in s tem ohranja spomin na osamosvojitveno vojno. Je domoljub s spoštljivim odnosom do simbolov države, himne, grba in zastave.

Na sliki ob svečanem dvigu zastave na mejnem prehodu Dolga vas, 26. junija 1991, ki jo moj dedek skrbno hrani.

Maša Kulčar,

Dvojezična osnovna šola I Lendava, 9. c

Mentorica: Magdalena Bohnec, profesorica geografije in zgodovine

Janez Kološa: »Šele po več letih sem se zavedal, kaj smo dejansko naredili v desetdnevni vojni«

Vojne za sabo pustijo velike dogodke, solze v očeh in najpomembnejše – na eni strani zmago, na drugi strani poraz. Toda za slovensko osamosvojitveno vojno je prišla v poštev samo ena beseda – zmaga. 52-letni Janez Kološa iz Puconcev, ki je bil pomemben del teritorialne obrambe v Prekmurju, nam je podrobno predstavil slovensko osamosvojitveno vojno in kako je deloval zbirni center v njegovem domačem kraju, Puconcih.

Kakšna je bila vaša vloga v osamosvojitveni vojni – ste v njej sodelovali prostovoljno ali po službeni dolžnosti?

V osamosvojitveni vojni za Slovenijo sem sodeloval kot pripadnik TO (teritorialne obrambe). V letu 1990 in 1991 sem bil večkrat na usposabljanju enot TO v Rogozi, na letališču Skoke, v TAM-u v Mariboru in na več lokacijah po Pomurju. Takoj na začetku vojne, 27. junija 1991, sem bil vpoklican v svojo enoto, ki je imela zbirališče v Murski Soboti.

Ali še danes kdaj pomislite na spopade, pretakanje krvi in žalostne obraze?

Ker sem bil leta 1991 še relativno mlad fant, se takrat še nisem zavedal, kaj pomeni vojna. S pozivom v enoto TO sem se zavedal, da bom moral uporabiti vse znanje in veščine, ki sem se jih naučil v zadnjem letu. Še danes dostikrat pomislim, kaj bi bilo, če bi se dogodki v času vojne razvili v drugo smer.

Kako so se po vašem mnenju počutili slovenski fantje, ki niso uspeli priti nazaj v Slovenijo in so bili prisiljeni boriti se proti svojemu narodu?

Slovenskim fantom, ki so ostali v enotah JLA, je bilo težko, ker niso vedeli, kaj se zares dogaja v Sloveniji. Ker so imeli blokado informacij, so mnogi tudi verjeli, oziroma so dobili ukaz, da nas napada zunanji sovražnik in da gredo branit mejo Jugoslavije.

Kakšni so bili vaši občutki, ko ste se kar naenkrat morali boriti proti vašim prijateljem?

Ker sem sam poznal nekaj starešin – oficirjev JLA v Prekmurju in smo se tudi nekaj let družili, je bilo težko, da smo v tej vojni stali na nasprotnih straneh.

Velikokrat slišimo, da je v zgodovini za nas Prekmurce imela reka Mura zelo velik pomen. Kakšen pomen je imela v osamosvojitveni vojni?

Reka Mura je bila leta 1991 naravna ovira, tako da tankovske enote niso prišle čez njo in niso pustošile po Prekmurju. Na desnem bregu pa so naredile kar veliko škode, še posebej v Gornji Radgoni. Dejansko je bilo Prekmurje kar nekaj dni odrezano od ostalega slovenskega ozemlja.

Kako to, da je vojna trajala samo deset dni?

Za to je bilo več različnih vzrokov. Enote JLA so se znašle v položaju, na katerega niso računale. Proti njim so se postavile oborožene enote TO, milice – policije in slovenski narod. Na koncu se je vmešala še politika z Brionsko deklaracijo, s katero je bil dosežen dogovor o umiku enot JLA iz Slovenije, 25. oktobra 1991.

Tudi v Puconcih so imeli zbirni center za vojake JLA. Koliko ljudi je bilo v njem?

V zbirnem centru vojnih ujetnikov, ki je bil na Osnovni šoli Puconci je bilo 212 ujetih vojakov JLA. Po dostopnih podatkih je to bil največji zbirni center v Sloveniji.

Ali je bila zdravstvena oskrba v centru primerna?

Za zdravstveno oskrbo je bilo v centru dobro poskrbljeno. V zbirni center je večkrat dnevno prihajal takratni predsednik krajevne skupnosti Puconci, zdaj že pokojni Štefan Harkai, ki je skupaj s sodelavcema, matičarjema Zlatico Glavač in Štefanom Benkom, nudil vso pomoč pri logistiki in nabavi higienskih pripomočkov in pri administrativnih poslih. Načelnik narodne zaščite Puconci je bil takrat zdaj že pokojni Štefan Zver, ki je v center prihajal vsak popoldan, da sva pripravila razpored straže za noč, ki je potekala zunaj objekta. Pripadniki narodne zaščite, ki so stražili objekt, so bili vaščani vasi Puconci, Vaneča, Šalamenci, Gorica in Markišavci. V sam zbirni center so dnevno hodile vaščanke iz Puconcev in Vaneče. Pomagale so deliti hrano ujetim vojakom JLA, ki so jo vozili iz Murske Sobote. Vsak dan so počistile tudi prostore kuhinje in jedilnice. Ujeti vojaki so imeli vsak dan po skupinah omogočen izhod na dvorišče – igrišče osnovne šole Puconci.

Kdaj je odšel zadnji vojak iz zbirnega centra v Puconcih?

Pred odpustom vojakov je Rdeči križ Občine Murska Sobota organiziral zbiralno akcijo oblačil in obutve. Razen posameznikov je pomagala tudi tovarna Mura. Zbirni center so ujeti vojaki zapuščali v civilnih oblekah, vojaško opremo je prevzela TO. Za razvoz ujetih vojakov po republikah bivše Jugoslavije je poskrbel Rdeči križ, po nekatere so prišli tudi starši. Zbirni center je prenehal delovati 6. julija 1991, ko ga je zapustil zadnji ujeti vojak JLA.

Kakšni so bili vaši občutki ob zmagi?

Občutki so bili mešani, ker je do načrtovanega oziroma dogovorjenega odhoda zadnjega vojaka JLA iz Slovenije vladalo neko premirje in neka negotovost, če se bo res zgodilo, kar je bilo dogovorjeno. Šele po več letih sem se zavedal, kaj smo dejansko naredili v desetdnevni vojni.

Rebeka Sukič,

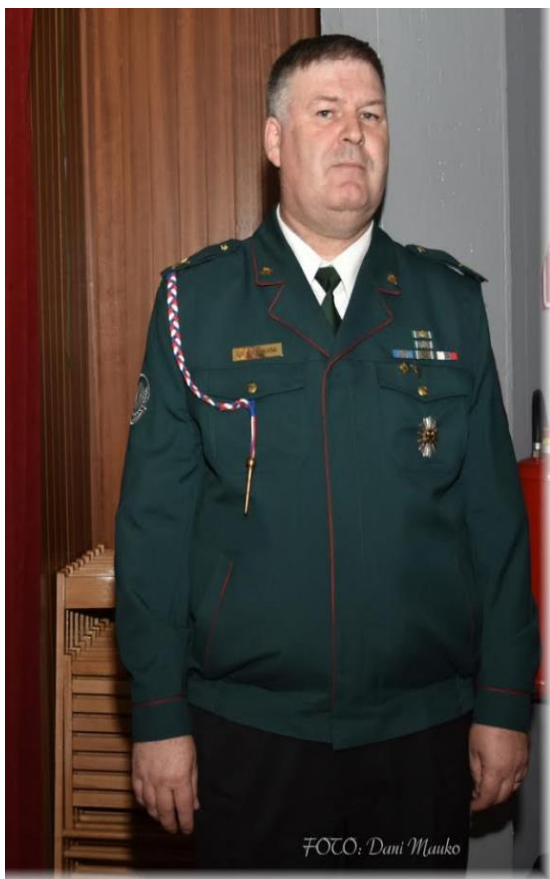
Osnovna šola Puconci, 8. a

Mentorici: Nina Vidonja, profesorica sociologije in zgodovine in

Janja Adanič Vratarič, profesorica slovenščine in univerzitetni diplomirani zgodovinar

Vojaki JLA v zbirnem centru v Puconcih, julija 1991 (Foto arhiv: Vestnik)

Janez Kološa danes v veteranski obleki. (Foto: Dani Mauko)

Na zgradbi Osnovne šole Puconci sta dve spominski obeležji veteranskih organizacij. (Foto: Majda Kuhar in Janko Durič)

Spomini ne zbledijo

Od starejših generacij se lahko naučimo marsikaj. Ob pripovedovanju v njihovih očeh zaznamo bolečino, strah ... Kaj se je nekoč dogajalo v krajih, kjer so odraščali, odraščali skupaj z ljubeznijo do domovine; ko dejansko vidiš grozote vojne in namen okupatorja, ki želi zavzeti tvoj rodni kraj, odvzeti želi nekaj tvojega – konec koncev želi odvzeti tvojo lastno identiteto, kulturo, dediščino, ki je pripravljena za prihajajoče generacije.

Dogajanje obeh svetovnih vojn lahko spremljamo tudi na slovenskem/prekmurskem območju. Prve svetovne vojne se posebej ne bi dotaknila, omenila bom le, da se je dedek moje babice (ki sem jo tudi prosila za dodatne razlage za ta esej) bojeval na vzhodni fronti v Rusiji v času prve svetovne vojne, vendar se ni nikoli vrnil. Je torej eden izmed mnogih Prekmurcev. V petanjski kapeli so objavljena imena vseh vojakov, ki so zapustili svoje domove, se odšli bojevat v času prve svetovne vojne in padli v bojih.

V času druge svetovne vojne se je v poznih avgustovskih dneh leta 1944 na Petanjcih, tik ob mostu, na domačiji rodila moja babica Marija. Komaj kakšna dva tedna po rojstvu je bila zaradi vse večje nevarnosti z mamo in sestro ter z drugimi iz vasi primorana zapustiti dom. Odšli so v Polano pri Murski Soboti. Moja babica, ki je bila najmlajša, je bila s še sedmimi otroki in ostalimi odraslimi nastanjena v Polani v kleti neznanega kmeta.

Pozimi je bilo najhuje, saj kakršnekoli kurjave ni bilo. Otroci so se greli tako, da so se ponoči stisnili skupaj in se greli z lastnimi telesi, da se ne bi podhladili, kar jim je le stežka uspevalo. Obutve ali oblačil ni bilo. Bili so podhranjeni, hrano jim je večinoma predstavljal suh kruh in česen, ki so ga pulili iz zamrznjene zemlje. Babica se po pričevanjih svoje mame spominja prihoda vojakov Rdeče armade, ki so spomladi, nekje ob koncu marca leta 1945, prišli v Polano in iz hlevov odgnali živino in jo zaklali za prehrano vojakov Rdeče armade. Otroci so ob zakolu in mesarjenju omenjene govede pomagali in skakali okrog vojakov ter otroško prosili za živež. Namenili so jim le drobovino in kri, mogoče je priletel tudi kak kos mesa. Vojaki so bili sicer zelo neobzirni in na nek način neotesani, bili so tudi strah in trepet žensk, ki so se pred njimi

skrivale na razne načine: dekleta in ženske so skrivali pod narobe obrnjenimi lesenimi kadmi.

Rdeča armada je ob koncu marca 1945 zakorakala na območje Prekmurja. Pred tem je dnevno napredovala 40 kilometrov čez območje Madžarske. Madžarski orožniki so tik pred samim prihodom vojakov Rdeče armade, ki so jim že dihali za vrat, še vedno ustražovali prebivalstvo, mu grozili in tudi morili. Preden pa je prvi vojak Rdeče armade stopil v Mursko Soboto, so 31. marca 1945 madžarski orožniki zaukazali ustrelitev dvanajsterice zapornic in zapornikov iz zapora v gradu v Murski Soboti. Odgnali so jih po cesti proti akacijevemu gozdičku na lokacijo »Črnske meje« ob glavni cesti proti Tišini. Tam so se odločili deseterico ustreliti, dve jetnici pa odgnali naprej proti Petanjcem in ju tam izpustili. Ob streljanju se je zgrudila vsa deseterica, dva od njih sta morijo vendarle preživela. Padlo je sedem talcev in en partizan. Danes tam stoji spominsko obeležje na ta grenak dogodek.

Murska Sobota je bila okupatorjevih sil osvobojena 3. aprila 1945, sovjetska Rdeča armada je zelo hitro napredovala in čistila vse pred seboj. Njihova neumorna sila in moč se je spopadla z naravno prepreko, reko Muro. Fronta se je za šest tednov ustavila ob sami reki. Vojska Rdeče armade se je na levem bregu organizirala, poveljevanje vojakov Rdeče armade pa je potekalo s Šiftarjeve domačije na Petanjcih, kjer danes stoji Vrt spominov. Poveljstvo je za vsako ceno želelo čez reko Muro zgraditi pontonski most, da bi prišli čez reko in začeli pregon nemških vojakov. Most se je gradil v neposredni bližini domačije moje babice Marije. Ob poskusu gradnje le-tega je življenje izgubilo največ vojakov Rdeče armade. Reka Mura je veliko ustreljenih vojakov odnesla s seboj. Nemška vojska je na desnem bregu imela izkopane strelske jarke, v katerih so bili vkopani in s tem zelo učinkoviti v boju z vojaki Rdeče armade, ki so hoteli na vsak način na nasprotni breg reke. Boji ob Muri so potekali vse do kapitulacije Nemčije. V boju je življenje izgubilo okoli 600 vojakov. Ko je Nemčija kapitulirala, se je fronta premaknila in 16. maja se je tudi Rdeča armada premaknila iz Prekmurja globlje v Avstrijo.

Del vojakov Rdeče armade je ostal v Murski Soboti in že maja 1945 so začeli sredi trga v Murski Soboti postavljati velik spomenik v spomin na krvave dni skupnega bojevanja proti fašizmu. Med drugim je danes na spomeniku v spomin na dogodke zapisano: »Slava vaših del ne mine ne zbledi na vekomaj!« in tudi: »Večna slava

junakom, padlim v boju za svobodo in neodvisnost bratske Sovjetske zveze in Jugoslavije.« Spomenik stoji sredi Murske Sobote še danes, s ponosom obeležujemo dogodke tistih temačnih dni naše zgodovine.

Tudi osamosvojitvene vojne in njenih priprav, od katerih mineva že skoraj 30 let, se moji domači spomnijo zelo dobro, vendar je posebej ne bom opisovala, saj mi je bilo dogajanje druge svetovne vojne veliko zanimivejše. V primerjavi z ostalima vojnama je osamosvojitvena 10-dnevna vojna le kapljica v mozaik vseh treh vojn. Ampak nam je osamosvojitvena vojna prinesla, kar smo si desetletja tako zelo želeli. Verjamem in upam, da bomo znali to, kar imamo, čuvati in negovati za prihodnje rodove. Jaz se bom potrudila.

Pia Maria Kerčmar,

OŠ Tišina, 9. a

Mentorica: Bernardka Jureš, predmetna učiteljica slovenščine in domovinske vzgoje

Zgodovino je mogoče potvarjati, svobode in volje po svobodi nikoli

"Ljubezen do miru se prične s tem, ko prenehaš govoriti o pravičnih vojnah."
(Sigmund Graff)

Z avtorjevo mislijo se povsem strinjam, saj si nihče ne more prisvojiti pravice, da nekoga ubije, razen v primeru obrambe svoje domovine. 30 let od začetkov priprav in vzpostavljanja samostojne Republike Slovenije je resnično dolgo obdobje in čas, da še enkrat povem tudi to. Vsaka generacija, tudi moja, je namreč dolžna na novo utrditi spomin na vrednote narodnoosvobodilnega boja in razbrati njihovo vrednost za sedanjí in prihodnji čas.

Ozemlje današnje Slovenije, ozemlje moje domovine, je preživelo marsikaj. Naši predniki so se ponosno borili za vse to, kar imamo danes. Borili so se, da lahko danes svobodno govorimo in se predstavljamo, da smo Slovenci in da prihajamo iz samostojne države Republike Slovenije.

Ko smo bili Slovenci tako kot še nekaj 'manjvrednih' ljudstev, obsojeni na iztrebljenje, smo se hkrati na vseh koncih uprli in rekli: To pa ne! V boj za svobodo! Tudi za ceno svojih življenj ne! Tudi za ceno največjega nasilja, izseljevanja, ubijanja, zapiranja, mučenja, ne! Padlo je na deset tisoče žrtev, veliko jih je bilo zverinsko pobitih. Vendar je bil upor preglobok, da bi ga bilo mogoče zatreti. Dal je partizansko vojsko, ki se je pod vodstvom OF in svojo državo v državi povezala s partizanskimi enotami drugih narodov Jugoslavije in prerasla v močno armado. Postala je trden, spoštovan in cenjen člen svetovne koalicije za svobodo. Osvobodila je Primorsko in Trst; zadnjo bitko na tleh okupirane Evrope je izbojevala na Poljani, 15. maja 1945.

Slovenci se v času osvobodilne vojne nismo borili samo z orožjem in sabotažami, ampak tudi z jezikom. Z našim, slovenskim jezikom, ki so ga okupatorji prepovedali v vseh javnih prostorih. Mnogi borci, aktivisti, taboriščniki in zaporniki so občutja, ki so jih zaobšla v borbah, zmagah, zanosu, ob porazih, trpljenju in umiranju, lahko predelali samo tako, da so jih prelili na papir. Bodisi v pripovedni obliki, bodisi v pesniški obliki. Tudi, če te stvaritve ne dosegajo umetniške vrednosti stvaritev priznanih partizanskih književnikov in pesnikov, pa imajo veliko izpovedno moč:

„Umirali smo za bodoče rodove, za tiste, ki bodo, ki jih še ni.“
(Fanika Okić)

Vsi dobro poznamo Hitlerjeve besede: »Naredite mi to deželo nemško!« Ker se to ni zgodilo, danes tukaj govorimo slovensko in pojemo slovenske pesmi.

Skoraj 50 let pozneje, 25. junija 1991, je slovenska skupščina sprejela ustavni zakon o samostojnosti. Na mejnih prehodih so bile jugoslovanske table in zastave zamenjane s slovenskimi in postavljeni mejni prehodi proti Hrvaški. Istega večera je Zvezni izvršni svet v Beogradu sprejel odlok o zavarovanju državne meje s Slovenijo, s čimer sta imeli JLA in zvezna milica (policija) odprto pot za oborožen nastop proti Sloveniji.

Čez dva dni se je ob 1.15 ponoči, ko je prestopila protioklepna baterija JLA pri Metliki slovensko državno mejo, začela 10-dnevna osamosvojitvena vojna.

V Radencih in na celotnem območju takratne občine Gornja Radgona je potekalo največ bojnih aktivnosti na celotnem slovenskem ozemlju, padle so tudi prve žrtve. V petek, 28. junija, so slovenske oborožene sile ponoči že krepile blokade in novo mobilizirane enote TO usmerjale proti zavzetim mejnim prehodom. Vse koordinacijske podskupine so dobile ukaz: »Na vseh točkah, kjer so oborožene sile Republike Slovenije v taktični prednosti, izvršite ofenzivne akcije proti okupatorskim enotam in objektom. Nasprotnika pozivajte k predaji, določite čim krajši rok in izvedite akcijo z vsem razpoložljivim orožjem. Pri akcijah poskrbite za evakuacijo in varnost življenj civilnega prebivalstva.«

Med prodorom kolone JLA od Hrvaške proti Gornji Radgoni je bil v obstreljevanju ranjen 29-letni fant z Janževega Vrha, Alojz Gaube. Po pripovedovanju je med delom pri enem od Radenčanov v novem naselju po radiu slišal poročanje o bojih in se takoj odpravil domov. Umrli je 3. julija, ko je JLA zapuščala Gornjo Radgono, v bolnišnici v Murski Soboti, kamor ga je bilo, prav tako po pripovedovanjih, težko spraviti. O teh dogodkih danes v radenskem parku priča spominsko obeležje osamosvojitvene vojne; Policijsko veteransko društvo Sever, pododbor Gornja Radgona, pa vsako leto julija organizira tradicionalni pohod po poteh bojev policije.

Med osamosvojitveno vojno je bil moj dedek v Gornji Radgoni zadolžen za oskrbo z orožjem, obleko, hrano in sanitetno reševanje. Opoldne je skupaj z vojakom in voznikom peljal hrano iz Hercegovščaka po Partizanski cesti v Gornji Radgoni. Ko je vozilo pred takratnim Elradom oziroma cerkvijo začelo zavijati v levo na Šlebigerjev breg, je močno počilo. Tankovska raketa je zadela cerkveni zvonik in tam eksplodirala.

Ker je bila izstreljena z mejnega prehoda, bi v primeru, če bi zgrešila tarčo, padla na avto. Na srečo se to ni zgodilo. Vsi so bili tako prestrašeni in zmedeni, da so avto pustili kar na cesti in se peš podali v breg. Tekli so po najkrajši poti, zato so morali preskakovati hišne ograje in druge ovire. Šele ko so prišli na vrh k svoji vojaški enoti, so se umirili. Dedi še danes pravi, da mu je radgonski cerkveni zvon rešil življenje.

28. junija 1991 je bil v Gornji Radgoni žal smrtno ranjen psiholog, prevajalec ter svetovni popotnik Janez Svetina, ki je bil rojen 26. decembra 1941 na Bledu. Ustreljen je bil, ko je v svoj fotoaparat želel ujeti fotografijo goreče kolone vozil JLA, ki se je odpravljala proti mejnemu prehodu. Nanj spominja spominska plošča na stavbi na Partizanski cesti v središču Gornje Radgone.

7. julija se je na Brionih delegacija EU sestala s slovensko, hrvaško in zvezno delegacijo. Po 15-urnih pogajanjih so sprejeli Brionsko deklaracijo, s katero so bile ustavljene sovražnosti na slovenski zemlji. Slovenska stran je za tri mesece zamrznila svoje osamosvojitvene aktivnosti, kljub temu pa so slovenske obrambne sile ohranile popolno samostojnost na slovenskem ozemlju.

Predsedstvo SFRJ je 18. julija sprejelo odločitev, da se JLA v treh mesecih z orožjem in opremo umakne iz Slovenije. Zadnji vojaki so Slovenijo zapustili skozi koprsko pristanišče v noči iz 25. na 26. oktober.

10-dnevna osamosvojitvena vojna je po doslej znanih podatkih zahtevala 76 žrtev: 19 na slovenski strani, 45 na strani JLA, 12 pa je bilo tujih državljanov.

Lepa je moja domovina. A vsak, ki hoče tu živeti, na koščku trdne te zemlje, ta naj ne pozabil še, da je to zemljo nekoč pojila naša kri. Iskreno želim, da bi tudi vsi mi ostali bojeviti ter neizprosni zastavonoše narodnega upora in obenem čuteči ljudje, ki se z vso močjo čustev odzivamo na to, kar nam namenja tok življenja.

Barbara Mohar in Julija Hamer Belak,

Osnovna šola Kajetana Koviča Radenci, 9. a

Mentorica: Zdenka Šiplič, učiteljica slovenščine in nemščine

Spominsko obeležje v Radencih posvečeno bojem in padlim v osamosvojitveni vojni 1991. (Foto: Valerija Žnidarič Žitek)

Babičini spomini na vojno za osamosvojitve Slovenije

Pogovarjala sem z mojo babico, ki je stara 60 let. Je zelo prijazna in sočutna. Ko razmišlja o dogodkih polpretekle zgodovine ima neprijetne občutke. Je zelo skrbna mati treh otrok. Ker pa so seveda njeni otroci že odrasli, raje razvaja svoje vnuke. Kot policistka je delala v Ormožu na takratni milici. Skupaj z možem Jožetom si je na Stari Cesti ustvarila lepo družino. Babica mi je pripovedovala, da so jim z osamosvojitvijo Slovenije veliko obljubljali, da bodo dobili veliko hrane, da bo vsega dovolj, da ne bomo nikoli živeli v pomanjkanju in bomo kot Švica – država z veliko vsega in kjer je vsega preveč, vendar žalostno ugotavlja, da se iz tega ni razvilo nič. Veliko več je revščine dandanes. Pravi, da so nekoč morali delati, vendar so lahko preživeli in se preživljali, kar pa danes več ni vse zagotovljeno.

Pri njenem razmišljanju sem se zamislila. Jaz namreč ugotavljam, da danes resnično veliko družin živi v pomanjkanju in doletijo jih razne nesreče. Vseeno mislim, da so nekoč živeli še v večji revščini kot danes in mi smo lahko ponosni, da imamo tako lepo, samostojno državo, kjer ni vojn in pomanjkanja. Me pa žalosti babičina misel, da so obljubljali »ne vem kaj«, a iz tega glede na politične dogodke ni nič. Sem vesela in ponosna, da smo lepa, samostojna in dokaj urejena država. Moji babici svoboda in mir pomenita največ, saj brez tega ni ničesar, ni razvoja, ni kulture ... Zelo pomembno je, da živimo v miru in svobodi zdaj in tudi v prihodnosti. To sta tudi dve najpomembnejši vrednoti.

Da se je naša država sploh odcepila in postala samostojna, je potrebovala kar veliko časa. To izkazuje tudi večstoletna zgodovina. Od tistih zgodnjih zametkov naroda do podrejenosti v okviru cesarstev, monarhij, kraljevine, do razpada Jugoslavije in odcepitve. Na tej poti je bilo izbojevanih veliko bitk, izgubljenih veliko žrtev. A vsak korak je bil neprecenljivega pomena. Tako smo v zadnjih sto letih preživeli prvo in drugo svetovno vojno in se pred manj kot tridesetimi leti podali v novo vojno, ki nas je popeljala v dolgo pričakovano svobodo. Smo zares močan narod. Skupaj se borimo in ne obupamo. Zasluge za to imajo tudi naši pesniki in pisatelji, ki so naš narod bodrili z narodnostnimi idejami v svojih pesmih, zapisih. Opogumljali so naše prednike in jim govorili, da bo nekega dne vse drugače, da nam bo skupaj uspelo. Imeli so prav.

Če se ozrem po moji okolici, je kar nekaj spominskih obeležij, ki spominjajo na zgodovinske dogodke. Že samo ime moje šole opozarja na to dejstvo, nato grob talcev v Cezanjevcih pri Ribičevem mlinu, spominska plošča na Stari Cesti pri Jesenikovich. Da dejstva ostanejo ohranjena, da se v nas mladih razvijajo ljubezen do domovine in spoštljiv odnos do zgodovine, poskrbijo na šoli z različnimi aktivnostmi; s pohodom po poteh Janka Ribiča, s spominskimi slovesnostmi ob grobu talcev. Ob slednjem se vsako leto spomnimo petindvajsetih talcev, ki so pred sedemdesetimi leti padli za našo domovino kot nedolžne žrtve pod streli Nemcev. S slovesnostjo, kjer sodelujemo učenci z recitacijami in zborovskim petjem, nadaljujemo že dolgoletno tradicijo na naši šoli.

V Mekotnjaku imamo tudi spomenik za osamosvojitve Slovenije. Je trikotne oblike in nosi napis: V spomin braniteljem Slovenije. Na vrhu je napis Kačure. Je simbol polpretekle zgodovine in spominski znak slovenske vojske.

Babica tudi pove, da se je 27. junija 1991 začela agresija na Slovenijo. Že zjutraj smo od doma zaslišali, da iz smeri Ormoža močno ropota. Zgrozili smo se, ko so nas preletela letala in vojaški helikopter. Z neba so se vsuli letaki, na katerih je bilo napisano, da ima JLA nalogo prevzeti nadzor nad državno mejo med Hrvaško in Slovenijo. Tudi most čez reko Dravo, ki meji med Hrvaško in Slovenijo, je bil popolnoma zaprt s starimi tovornimi vozili in gradbenimi stroji. Zaradi ovir na mostu je JLA začela obstreljevati ovire, saj so želeli prosto pot proti Gornji Radgoni. Po nekaj časa trajajočem obstreljevanju med vojaki JLA in pripadniki TO je bilo nekaj tudi ranjenih. Ob 13.30 sem se z avtobusom pripeljala v Ormož, od koder so se že slišali poki. Miličniki, ki smo bili takrat v stavbi, so se porazdelili po prostorih in oboroženi čakali v pripravljenosti, če bi prišlo do napada na postajo. Proti večeru se je stanje umirilo in kolona vozil se je odpeljala iz mesta. Živci branilcev Ormoža so bili že močno načeti, k čemur so pripomogli večkratni alarmi za zračni napad. Vse to je trajalo tri dni.

Svojih neprijetnih občutkov, težkih trenutkov tesnobe, strahu, se nerada spominjam, a so del naše pomembne zgodovine, na katero smo upravičeno ponosni, saj smo v njej tudi aktivno sodelovali. V spomin se mi je še posebej vtisnil prelet vojaških letal nad našo hišo in vožnja treh tankov mimo naše hiše. Bilo nas je strah in groza, ko so se tresla tla pod težo tankov. Na asfaltu so zato nastale velike zareze. Zelo strah je bilo tudi moje otroke, predvsem najmlajšega. Tudi sosedovi otroci so pritekli k nam in se z

nami skrili. Zelo me je bilo strah. Pred očmi sem imela, kako bo počilo in nas več ne bo. Najbolj me je skrbelo za otroke in družino.

Naj živi svoboda. Upam, da vojne več ne bo, saj je to resnično nekaj groznega.

Sara Kustec,

OŠ Janka Ribiča Cezanjevci, 7. razred

Mentorica: Karmen Rauter, profesorica slovenščine

Ormož v dimu in ognju 27. junija 1991 (Foto Štefan Hozyan)

Intervju z mojo prababico

Z mojo prababico, ki je najstarejša članica moje družine, sem se pogovarjala o vojni za Slovenijo. Zanimalo me je, kako je prababica doživela osamosvojitve Slovenije, predvsem desetdnevno vojno. Skupaj sva brskali po spominih in prišli do zanimivih zaključkov.

Koliko si bila stara, ko se je začela vojna za Slovenijo?

Takrat sem imela 46 let.

Pred vojno smo imeli večjo kmetijo. Je za zmanjšanje kmetijske dejavnosti v naši družini kriva vojna v Sloveniji leta 1991 ali smo se tako odločili sami?

Na kmetiji se je zmanjšalo število živine, povečali pa smo površine travnikov in gozda. Za spremembe na kmetiji ni bila kriva vojna leta 1991, ampak starost. Otroci so se izobrazili in si poiskali zaposlitev v drugih panogah.

Velikokrat mi pripoveduješ o svojem delu v Ljubljani. Ali si med vojno v Sloveniji bila v Ljubljani ali doma?

V času desetdnevne vojne sem bila doma. Tako sem se počutila bolj varno. Čeprav so nas nizki preleti vojaških letal precej begali. Bilo nas je strah. V bližino naše kmetije, med drevesa, je slovenska vojska skrila gasilski avto. Spopadi v Gornji Radgoni so se slišali tudi v naše kraje. Zelo nas je bilo strah siren, ki so se slišale iz Gornje Radgone.

Ko se je začela vojna, si imela tri otroke. Ali je bilo v času vojne težko skrbeti zanje? Kako si jih pomirila ob zavijanju siren in preletu letal?

Otroci niso občutili pretiranega strahu. Najbolj sem bila v strahu jaz, saj je najstarejši otrok pri dvajsetih letih moral oditi na služenje vojaškega roka. Najbolj vesela sem bila, ko se je vrni živ in zdrav.

Ali je bil kdo iz družine med vojno ranjen?

Ne, nihče ni bil ranjen.

Ali ti je ostal v spominu kakšen tebi ljub dogodek iz časa vojne?

Ja, seveda. V času desetdnevne vojne sem drugič postala babica. Vsi smo bili zelo veseli in ponosni. Hkrati pa nas je bilo strah za prihodnost naših otrok in vnukov.

Prababica in jaz sva mnenja, da smo lahko srečni in veseli, da živimo v tako lepi in mirni državi. Vsi Slovenci se moramo zavedati, da smo mi država in je le od nas

odvisno, kako si bomo uredili našo domovino. Le tukaj smo doma, le tukaj nismo tujci. Zavedati se moramo, da smo si našo domovino priborili v vojni in da nam ni bila podarjena.

Nika Lovrec,

OŠ Sveti Jurij ob Ščavnici, 8. razred

Mentorica: Anita Zelenko, magistra geografskih znanosti

Fotografija iz osamosvojitvene vojne, Murski vrh, 3. julija 1991. (Foto: Tone Stojko)

Dedkova pripoved

Dedek mi je pripovedoval zgodbo, ki mu jo je pripovedovala njegova pokojna mati. Zgodba sega v čas 2. svetovne vojne in se navezuje na spomenik, ki je postavljen v gozdu med Radenci in Paričjakom. Postavljen je trem talcem.

Dedek je povedal, da so se morali v času 2. svetovne vojne številni moški iti vojskovat. Nekateri moški niso hoteli v vojno, zato so se skrivali pred Nemci in partizani. Skrivali so se v hlevih, na seniku in vsepovsod, kjer jih niso našli. Te moške so velikokrat izdali ravno domačini, Slovenci.

Spomenik, ki je postavljen v Radencih, je postavljen v spomin 3 talcem, in sicer: Martinu Holcu, Martinu Glavaču in neznanemu Italijanu.

V mesecu aprilu 1945, ko so vojaki, ki so se borili na nemški strani prišli v Radence, jim je bilo naročeno, naj ubijejo tri moške, ki niso želeli iti v nemško vojsko. Omenjene moške sta našla dva nemška vojaka in jih odpeljala v gozd. Tam sta jim naročila, naj izkopljejo jamo. Ko so jo izkopali, sta ta dva vojak, ki sta jih ugrabila, vse tri ustrelila tako da so vsi trije padli v jamo. Vojaka sta potem jamo zakopala in zabilala vse sledi.

Ko je bilo vojne konec, so trupla ustreljenih našli in jih izkopali. Potem jih je moral nekdo prepoznati. Martina Glavača je seveda prepoznala njegova žena Giza in otroka. Izvedeli so tudi, da je živel v Beltincih, zato so ga kasneje pokopali na beltinskem pokopališču. Kaj se je zgodilo z drugima dvema, ni znano. Tam, kjer so bili ustreljeni, je bil nekoč le skromen grob, na katerem je stal lesen križ, ob njem pa je raslo veliko rož. Danes je tam spomenik in na njem piše: Okupatorska enota je aprila 1945 tu ustrelila tri nedolžne žrtve. Slava njihovemu spominu.

Dedek mi je povedal, da je bilo tudi po koncu 2. svetovne vojne zelo hudo. Ko je bilo vojne konec, so velikokrat otrokom odpeljali starše. Otroci so se zjutraj zbudili, staršev pa več ni bilo. Tudi po vojni so namreč ubijali ljudi, saj so hoteli pobiti vse, ki so med vojno sodelovali z Nemci. Dedkovo pripovedovanje me je močno ganilo, spoznala sem tudi, da je v vojni veliko nedolžnih žrtev. Ljudje izgubijo svoje ljubljene in velikokrat ostanejo brez domov.

Zala Koren,

OŠ Kapela, 7. razred

Mentorica: Alenka Kozar, profesorica slovenščine

Obležje v Radencih, posvečeno ustreljenim aprila 1945. (Vir: Prlekija on.net)

Osamosvojitve naše države

V šoli smo se učili, kako smo postali samostojni. O tem sem se pogovarjala tudi s svojimi starši in starimi starši. Vedela sem, da je v času osamosvajanja potekala vojna, ki je trajala 10 dni. To vojno so doživeli tudi moji starši in seveda stari starši. Slovenski narod se je začel boriti, da bi postali neodvisni. O tem sem se pogovarjala z mojo babico. Povedala mi je, da je bila takrat stara 50 let. Zanimalo me je, zakaj smo hoteli postati samostojni in neodvisni. Babica mi je povedala, da smo želeli imeti več pravic ter bolj demokratično odločanje.

Zanimali so me natančnejši podatki o času osamosvajanja, zato sem poiskala še nekaj pomembnih informacij. 26. 12. 1990 se je večina Slovencev odločila, da naj Slovenija postane samostojna in neodvisna država. Slovenija je svojo samostojnost razglasila tudi z državno proslavo, ki je potekala 26. 6. 1991 na Trgu republike v Ljubljani.

10-dnevna vojna je bila zato, ker smo hoteli postati samostojna država, bivše države Jugoslavije pa tega niso hotele. Vojna za Slovenijo se je začela v četrtek, 27. 6. 1991, ob 1.15 uri zjutraj. V stopnjevanju napetosti med pripadniki Teritorialne obrambe in vojaki Jugoslovanske ljudske armade so padli prvi streli. Ob 10.30 se je kolona odpeljala proti Ljubljani, vendar jo je ob 15.45 ustavila zapora na cesti. Po napadu so tanki zavzeli položaj za krožno obrambo. V petek, 28. 6. ponoči, so slovenske oborožene sile krepile blokade in novo mobilizirane enote so se usmerjale proti zavzetim mejnim prehodom. Ob 13.30 uri so napadla štiri letala, pri tem so bili štirije vozniki tovornjakov ubiti. Drugi dan so sprejeli dogovor o ustavitvi sovražnosti, vendar so se spopadi nadaljevali, najhujši so bili v obmejnih krajih.

Ko sem izvedela, kaj se je dogajalo v teh treh dneh, sem ugotovila, da so bili to za Slovence težki časi. Padali so prvi streli, bile so prve žrtve in med ljudmi je bilo čutiti največ strahu. Čez nekaj dni so se stvari počasi umirjale in 6. julija se je vojna končala. Ampak Slovenci smo si priborili samostojno ter neodvisno državo Slovenijo. In zato vsako leto 25. junija praznujemo dan državnosti, saj je na ta dan Republika Slovenija postala neodvisna država.

Moji starši in stari starši so mi povedali, da so bili presrečni, ko je Slovenija postala samostojna država. Po pogovoru in samostojnem raziskovanju sem ugotovila, da skupaj zmoremo zelo veliko in nihče nas ne more ustaviti.

Lana Denša,

OŠ Kapela, 7. razred

Mentorica: Alenka Kozar, profesorica slovenščine

Medalje sodelujočim v slovenski osamosvojitveni vojni 1991 z liki generala Maistra 1918. (Foto: Google)

Pot v svobodno prihodnost

Strah! Trepet! Vsak čas bo konec! Slišim strele, hrumenje se bliža. Vsi molimo in upamo, da se naši rešitelji prikažejo kmalu. Zelo prestrašeni in žalostni smo. Bela in rdeča garda sta namerili puške v nas in se pripravljata, da bosta prevzeli Prekmurje. Naenkrat sem se zamislila in spomnila sem se vseh dobrih in tudi slabih spominov, ki sem jih ustvarila v mojem kratkem življenju. Spominjam se učiteljev v šoli, ki so nam govorili, da se bo to nekega dne zgodilo in mi jim pač nismo verjeli, saj nismo hoteli verjeti. Spominjam se vseh zabavnih rojstnih dni, ki sem jih preživela s prijatelji. Spominjam se vseh metuljčkov v trebuhu, ki sem jih dobila ob misli na mojo simpatijo. Spominim se še, kako sem včeraj zjutraj s kužkom šla na sprehod in si predstavljala, kako bi bilo, če bi lahko uživala v svobodnem življenju ter brez strahu dihala svež prekmurski zrak.

Moje misli so zmotili vzkliki. Predramila sem se ter videla srečne obraze ljudi, s katerih so tekle solze sreče in ne žalosti! Bila sem zmedena, a ko sem videla, kako sovražniki polagajo orožje in zapuščajo naše kraje, se mi je posvetilo: naši rešitelji so končno prišli! Z mislijo in upanjem na boljši jutri smo se odpravili na zmagoslavni pohod ...

Ema Gumilar,
Osnovna šola Puconci, 8. a
Mentorici: Nina Vidonja,
profesorica sociologije in
zgodovine in
Janja Adanič Vratarič,
profesorica slovenščine in
univerzitetni diplomirani
zgodovinar

Prekmurje osvobojeno,
članek iz časopisa
Slovenec,
13. avgust 1919,
št. 185, leto XLVII.
Članek je uporabljen
kot navdih za kratko
zgodbo o dogodkih
leta 1919.

PESMI
učencev 7., 8. in 9. razredov osnovnih šol

Nikoli več

Stojim ob spominskem obeležju
v Gornji Radgoni.

Piše: Nikoli več.

Ta besedna zveza me v trenutku spomni
na tiste okrutne dogodke,
iz samega sovraštva in pohlepa storjene.

Stojim, razmišljam.

1. in 2. svetovna vojna.

Kako bila takrat je zemlja, naša zemlja,
s krvjo nedolžnih prepojena?

Stojim, razmišljam.

Kaj bi bilo brez mož pogumnih,
ki so za nas borili se?

Kaj bo, če se to kdaj ponovi?

Še danes v zraku kriki so civilistov,
ki so pobili jih brez razloga.
Nikoli več naj nas ne pokrije
debela odeja zla kot takrat.

Nikoli več.

(Foto: Urška Mauko Tuš)

Gašper Mauko,

OŠ Gornja Radgona, 8. c

Mentorica: Tatjana Šebjanič, profesorica zgodovine in geografije

Samostojni Sloveniji

Predan vojak zdaj tu stoji,
da samostojno državo nam pribori.

V vojno se odpravlja
in zmago nam zagotavlja.

Vsi žalostni in zaskrbljeni
od armade ogroženi.

Z željo po svobodi
čakamo za okovi.

Vojna se začela je,
borba čisto prava.
Letala v zrak so poletela
in v Mursko Soboto hitela.

Deset dni smo trepetali,
da svojo domovino bi obvarovali.

Zapustili nismo je,
armada pa izgubila je.

Konec se je hitro bližal,
nas zajelo je veselje,
saj grozot je konec
in uresničile so se naše želje.

Od tega je že mnogo let,
hvaležni vsi smo zdaj.

Obujamo spomine,
ob babičinih spominih nič ne mine.

Leoni Horvat,

OŠ Tišina, 9. a

Mentorica: Bernardka Jureš, predmetna učiteljica slovenščine in domovinske vzgoje

Naša Slovenija

Slovenci smo se za našo deželo borili
in se leta 91 osamosvojili.

Kljub temu, da trajalo ni dolgo,
spominov ohranilo se je mnogo.

Od dedka in babice sem slišala že zgodbe,
kako je bilo bežati od vojne.

Kako sirene nevarnost so oznanjale,
da življenje ljudi bi ohranjale.

Potem, ko vojna že deset dni je trajala,
Slovenija še vedno je vztrajala.

Borili so se na zemlji svoji,
da zdaj lahko pravim domovini moji.

Tistega dne, ko Slovenijo smo dobili,
nikoli v življenju ne bomo pozabili.

23. decembra smo zato na volišče stopili,
da svojim glasom smo svojo željo potrdili.

25. junija smo novo državo razglasili
in prvega predsednika dobili.

Gaja Štimulak,

Osnovna šola I Murska Sobota, 9. c

Mentorici: Andreja Ošlaj, profesorica slovenščine in zgodovine in

Jasna Žižek, profesorica geografije in zgodovine

Slovenije ne damo

Slovenije ne damo,
ka že skoraj treste lejt jo mamó.
Za našo državo delamo vse,
samo, ka nan v ponos de.

Lejpa narava,
pa šume so túj,
pa naša Ljubljana.
Uaj, kak je lepau.

Na Triglave Aljažof stolp stoji,
pa naravo nan gor bidij.
Živale tú živijo,
pa se nikoga ne bojijo.
Slovenije zatou nikome ne damo,
ka jo fejest rade mamó.

Pria Lesjak,

OŠ Kuzma, 7. a

Mentorica: Irena Grašič Arnuš, univerzitetna diplomirana profesorica slovenščine in nemščine

Moja domovina

Domovina, moja je družina.
Lepa kot moja prekmurska je ravnina.
Je lepa in raznolika,
a ni preveč velika.

Domovina je ena sama,
mora biti spoštovana
in nikoli ne sme biti izdana.

Domovina so kraji in ljudje,
kjer vsakdo te rad ima
in se počutimo kot doma.

Tukaj odraščamo, tukaj živimo.
Pesmi prepevamo, veselje delimo.
Tudi če kdaj odšli bomo od tod,
vemo, da nas čaka in živi tu naš rod.

Tilen Kovač,

Osnovna šola I Murska Sobota, 9. c

Mentorici: Andreja Ošljaj, profesorica slovenščine in zgodovine in

Jasna Žižek, profesorica geografije in zgodovine

Tromeja

Tromeja na tri države meji,
katere lahko si ogledamo vsi.
Na eni strani na Avstrijo meji,
na drugi strani pa Madžarska stoji.

Lahko se pa še tudi zgodi,
da na eni strani na Italijo
ali Hrvaško meji.

Tromeja zelo zanimiva je,
saj okoli nje tri različne države stoje.
Tako si lahko v nekaj minutah tri države ogledamo
in točno po meji stopamo.

Te tri države si niso različne zelo,
le če ti tuji jeziki dobro gredo.
Tako lahko drug drugemu kaj povemo,
tudi če nas to ne zanima močno.

Maja Recek,

OŠ Kuzma, 8. a

Mentorica: Irena Grašič Arnuš, univerzitetna diplomirana profesorica slovenščine in
nemščine

Lepote Tromeje

Naša Tromeja na Avstrijo in Madžarsko meji,
obdana je le z dobrimi ljudmi.
Tu srečujemo se vsako leto
in zapojemo lepe pesmi si.

Tromejnik na manjšem hribu stoji,
oznanja tri različne narodnosti.
Vsaka svoj jezik govori,
pa vseeno smo prijatelji si vsi.

Ob druženju različna hrana se deli,
z njo okušamo razne zanimivosti.
Ljudje smo med sabo prijazni si,
saj postali dobri prijatelji smo si.

Tromejnik je mejnik,
ki druží nas ljudi.
Pri nas dobrodošli ste vsi.
Zato pridite k nam še vi,
da nas bo še več srečnih ljudi.

Jure Matiš,

OŠ Kuzma, 9. a

Mentorica: Irena Grašič Arnuš, univerzitetna diplomirana profesorica slovenščine in nemščine

Prekmurje

Letos minilo 100 let je,
odkar Slovenija nas
za svoje vzela je.
Rudolf Maister se je za nas zavzel,
zato mu zelo hvaležni smo,
ker kdo ve,
kako bi drugače z nami bilo!

Prekmurje vam
svoj mir podarja,
z odličnimi jedmi
vas k sebi povabi
in vas razveseli.

Imamo svoje narečje,
ki ne razume ga vsak.
Vsak Prekmurec ve,
da Slovenec je,
ponosen na vsak svoj korak!

Vita Bagoroš,
OŠ Kuzma, 7. b

Mentorica: Irena Grašič Arnuš, univerzitetna diplomirana profesorica slovenščine in
nemščine

Slovenci

Pred tridesetimi leti začele so se
priprave na osamosvojitve Slovenije.

Orožje skrivali smo v kleti,
pred Srbi na drugem boljšem sveti.

V drugi svetovni vojni
borili smo se
za Jugoslavijo in njeno srce.
Z majniško deklaracijo šli smo od Avstro-ogrske,
s plebiscitom pa od Jugoslavije.

Vsi, ki so šli braniti našo domovino,
zapisali so se za vedno v slovensko zgodovino.
Marsikdo spomenika ni dobil,
zato ga naj dobi,
da spomin ne bo izginil.

Urban Čuš,

OŠ Sveti Jurij ob Ščavnici, 8. razred

Mentorica: Anita Zelenko, magistra geografskih znanosti

Samostojna Slovenija

Trideset let je minilo,
odkar puške za srečo menjali smo.
Danes se spominjamo,
kako vojno dobili smo.

V Evropi zdaj meje odprte so,
naše tri dežele se na Tromeji zabavajo,
v čast našim pogumnim prednikom,
ki našo samostojnost izborili so.

Zdaj mi Slovenci, Madžari in Avstrijci,
le zato še živimo,
da bi si vsi zapomnili,
da skupaj eno ljudstvo smo.

Nejc Krpič,

OŠ Kuzma, 9. a

Mentorica: Irena Grašič Arnuš, univerzitetna diplomirana profesorica slovenščine in nemščine

Ne bom ga pozabila

Ko dandanes v kotu sedim,
premišljudem in dolge noči bedim.

Saj kar zgodilo se je,
še vedno v srcu bega me.

Tiste noči, ko slišalo se je
po travnikih, poljih in še in še.

Na peči nedolžni otroci sede.
Ne vemo, kaj čaka nas le.

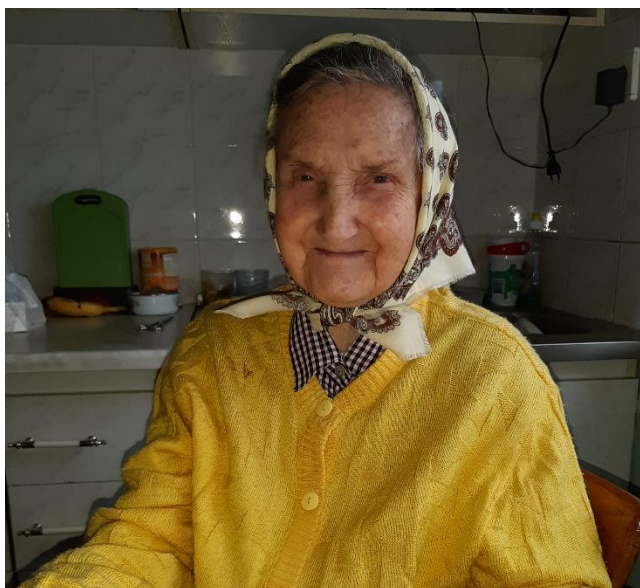
Tiste noči smo slišali pok.
Le kaj naredil naj bi kmečki otrok?
Smo skupaj zaspali in zjutraj odšli,
na poti v cerkev ga mrtvega našli.

Lara Bernjak,

Osnovna šola Puconci, 8. a

Mentorici: Nina Vidonja, profesorica sociologije in zgodovine in

Janja Adanič Vratarič, profesorica slovenščine in univerzitetni diplomirani zgodovinar

Levo: 90-letna Hedvika Križanič, ki je slišala strele in videla mrtvega Štefana Kovača – Marka. (Foto: Lara Bernjak)

Spodaj: Spomenik narodnemu heroju Štefanu Kovaču, ki stoji pred »Kržančovin lougon«, na levi strani glavne ceste iz smeri Gančani–Beltinci. (Foto: Lara Bernjak)

Slovenija

Rad potujem in spoznavam druge države,
a ni lepšega kot vrniti se v domače kraje,
kjer čakajo me moji domači, prijatelji ter znanci.

Zavedam se, da je naša Slovenija prelepa dežela,
zato nikjer drugje ne bi želel živeti,
saj v naši državi počutim se svobodno, srečno in zadovoljno.

Pred vsem zlom moramo jo ubraniti,
jo v naših srcih nositi,
saj domovino imamo le eno, zamenjali je ne bi za drugo nobeno.

Vasja Radonjič,

Osnovna šola I Murska Sobota, 9. a

Mentorici: Andreja Ošlaj, profesorica slovenščine in zgodovine in

Jasna Žižek, profesorica geografije in zgodovine

Naša Slovenija

V daljavi slišijo se streli,
jugoslovanska vojska je v Radgoni.

Bombe padajo z neba,
zdaj trepeta Slovenija vsa.

Jugoslavija želi Slovenijo nazaj.
Z vojno jo hočejo,
ki mi je nočemo.

Po desetih dneh vojna je končana,
Slovenija je zdaj naša.

Aljaž Štraki,

OŠ Sveti Jurij ob Ščavnici, 8. razred

Mentorica: Anita Zelenko, magistra geografskih znanosti

Moja dežela

Da si prelepa, ti pojejo vsi.
Od Trente do Mure
tebi Sonce žari.

Tvoje reke so bistre v objemu planin,
zeleni gozdovi,
zlata polja nižin.

Tu ljudje so marljivi in
lepih manir.
Njih pridne so roke
uspeha izvir.

Jan Glažar,

Osnovna šola I Murska Sobota, 9. a

Mentorici: Andreja Ošlaj, profesorica slovenščine in zgodovine in

Jasna Žižek, profesorica geografije in zgodovine

100 LET

PREKMURJE
V SRCU

Logotip in eden od kovancev praznovanj iz leta 2019. (Foto arhiv: Iniciativni odbor za praznovanje 100 letnice združitve Prekmurcev z matičnim narodom)

PROZNI PRISPEVKI
dijakov gimnazij

Spominska plošča v Pečarovcih

Nekaj kilometrov od mojega domačega kraja Sebeborci se proti zahodu razprostira po prvih goriških hribih vas Pečarovci. Po površini so Pečarovci največje naselje v Občini Puconci. Prvi zapisi o vasi segajo že v leto 1365, ko so v zgodovinskih virih omenjeni kot Pynchrouc, leta 1366 pa kot Pychorouch. Samo ime naj bi pomenilo, da je tu živelo veliko pečarjev, saj je bila tradicija lončarstva v vasi zelo razširjena, splošno znano pa je tudi, da so lončarji iz Pečarovcev sodelovali na različnih sejmih po vsem Prekmurju in tudi širše. Danes tradicijo lončarstva ohranja le še Franc Zelko.

Med vožnjo po glavni cesti Murska Sobota – Hodoš je na zahodu med Vanečo in Moščanci nemogoče spregledati mogočno katoliško cerkev z visokim zvonikom, ki se ponosno dviguje na hribu, imenovanem Sebeščan, kar je prepoznavni znak za vas Pečarovci oziroma vsaj za središnji del vasi. Leta 1656 je bil v kraju oz. cerkvi Sv. Sebastjana sedež katoliške župnije. Druga taka znamenitost je manj izstopajoča evangeličanska cerkev, ki se nahaja v delu vasi imenovanem Gorenšček, ki prav tako predstavlja manjše središče vasi, to pa je razdeljeno še na več zaselkov s hišami raztresenimi po gričih. V vasi živi okrog 414 ljudi.

Dve cerkvi, dve veri, dvoje različnih ljudi, različnih mišljenj, nazorov, kako je tu mogoče najti možnost za sodelovanje, dobro sobivanje? Taka vprašanja se porajajo človeku, ki prihaja spoznavat Prekmurje. Res ni veliko krajev, ki bi se ponašali s tovrstno dvojnostjo. Toda preprosti, a hkrati duhovno bogati ljudje, ki živijo tukaj, so že zdavnaj premagali verske razlike: soseda ne ocenjujejo po verskem prepričanju, pač pa po njegovih osebnih vrlinah. Tako je bilo nekoč, tako je danes in verjamem, da bo tudi v bodoče.

Neprecenljiv dokaz o sožitju, povezanosti, zaupanju in sodelovanju je tudi spominsko obeležje v Pečarovcih, na hiši, katere lastnica je sedaj Mira Huber. Obeležje je postavljeno v znak zahvale vsem tistim, ki so zmogli sredi hudih vojnih časov 2. svetovne vojne najti pogum in pomagati ranjenemu partizanu, ki je bil takrat komandant Prekmurske čete, Filipu Korošcu – Boru.

Začetek ustanavljanja Prekmurske čete je bil nekje v januarju 1945. V začetku je imela četa le nekaj borcev, kasneje pa so se priključevali predvsem tisti, ki so pobegnili iz madžarske vojske. Konec meseca januarja je prišlo v Gančanih do prvega spopada z Madžari, kasneje, 9. februarja, pa tudi v Bogojini. V mesecu februarju 1945 je bila četa nastanjena v lovski koči oz. brunarici, ki je bila zgrajena na najvišji točki gozdnega obronka, ki leži med Dobrovnikom, Bukovnico in Motvarjevci. Partizani so se v tem času predvsem trudili obveščati ljudi o dejanskem vojnem stanju. Ker je bilo Prekmurje pod madžarsko okupacijo, je tukaj imela precej močan vpliv njilaška stranka, ki se je razmahnila po Szalasijevem udaru oktobra 1944, seveda pa so se našli tudi domači izdajalci.

3. marca 1945 so okupatorji napadli člane Prekmurske čete, vendar so se vsi v preboju rešili. Po preboju so se v gozdovih nad Bogojino in Vučjo Gomilo razdelili na dve enoti. Skupina 15-ih borcev in ene borke so se podali na pohod na Goričko, torej na severozahod, ostali pa so se obrnili proti jugozahodu, proti Dolinskemu. Člani Prekmurske čete so na področju Goriškega iskali zaupljive ljudi in teh je bilo največ prav v Pečarovcih in Radovcih. 9. marca 1945 so želeli vzpostaviti radijsko zvezo, za kar so potrebovali radijski aparat, ki se je nahajal v Maršikovi gostilni v Bodoncih. V gostilno sta vstopila komandant Bor in Ivan Horvat, da bi zaplenila aparat. V tem času pa sta se v gostilni nahajala tudi dva madžarska vojaka, ki sta začela streljati in sta ranila komandanta Bora. Partizana sta se uspela umakniti. Začela se je »borba« za

komandantovo življenje. Bora so soborci prenesli na lestvi v Kruplivnik, kjer je bila nastanjena četa. Ko so ugotovili, da je komandantovo stanje zelo resno, so ga prenesli v hišo Ivana Horvata v Pečarovce. Z Borom je ostal Milan Šamec – Črt, ki je bil določen za njegovo varnost. Bora je krogla zadela v trebuh, zato ni bilo veliko upanja, da bo preživel. Oznovec, imenovan Puklasti Miha, je kar dvakrat predlagal, da komandanta ustrelijo, da mu prihranijo bolečine, pa tudi, da tako ne bi mogel ničesar izdati, če bi ga našli sovražniki. Toda tovarištvo je bilo v Prekmurski četi močno in so tako oba predloga zavrnila ter vztrajali, da je potrebno Boru pomagati. Ranjencu sta pomagala predvsem katoliški župnik pri sv. Sebastjanu, Janez Bejek in njegova sestra Polona, ki je bila medicinska sestra v bolnišnici v Murski Soboti. Ta je Boru nosila zdravila, ki jih ji je dajal dr. Franc Pisernik. Po treh dneh so Bora prenesli h Karlu Pankarju prav tako v Pečarovce. Ker se mu je zdravstveno stanje začelo izboljševati, so se domačini odločili, da je potrebno poskrbeti za varnejše skrivališče. Pri tem sta se najbolj potrudila predvsem Pankarjev Karel in sin Pišta, ki sta v »gumli« oz. skednju zgradila bunker, v katerega so skrili Bora, kasneje pa so ga preselili v gornji bunker v hišo. Tu je tudi ozdravel in pričakal prihod Rdeče armade in s tem osvoboditve.

To je zgodba s srečnim koncem za komandanta Filipa Korošca – Bora. Gotovo mu ni bilo lahko, pa ne mislim samo na telesno trpljenje in bolečine, ki jih je moral prestajati, gotovo mu je bilo težko sprejeti in doumeti poslanstvo oz. veličino tistih, večinoma neznanih ljudi, ki so tvegali svoja življenja, da so ga rešili. On je bil vojak, pripravljen na smrt, toda kje so jemali moč ti ljudje, ki jim je bilo bolj pomembno njegovo življenje kot lastno? Ali ima ranjen človek pravico pričakovati tako nesebično pomoč? Nad vsemi je visela grožnja smrti, saj so vsi vedeli, da jih samo ena napačna poteza ali beseda stane življenja. Toda zaupali so drug drugemu, verjeli v pravilnost svojega ravnanja.

Šele ko sem spoznal to celotno zgodbo, sem dokončno doumel tudi pomen besed zahvale na spominskem obeležju, zahvale vsem, ki so leta 1945 pomagali pri zdravljenju hudo ranjenega Filipa Korošca – Bora. Delovali so kot posamezniki, pa tudi kot skupnost. Premogli so pogum, zavednost, domoljubnost, solidarnost, predvsem pa čut za humanost, da so človeku, ki je potreboval pomoč, pomagali ne glede na politične, verske ali kakršnekoli nazore. In na to morajo biti ponosni tudi sedanji prebivalci vasi Pečarovci. Spominsko obeležje je bilo postavljeno šele 1. oktobra leta 2010 kot spomin in opomin. Upam, da spominsko obeležje v Pečarovcih dokazuje tudi

čut za humanost in pravičnost, kar je v svojem govoru ob njegovem odkritju izpostavila dr. Darja Kerec, zato zaključujem s citatom iz njenega govora:

»Komandirju Boru so bile po vojni zasluge priznane, župniku Bejeku in njegovi sestri pa žal ne. To je tragika posameznika in njegove odgovornosti do rodne grude. Kar povojne oblasti niso videli, je bilo dano tako Boru kot Bejeku: prihodnost, ki ni omejena s talarjem ali vojaško suktnjo. V vsaki vojni so žrtve in v vsaki vojni so junakinje in junaki. Zdi se, da včasih pozabljamo, kako malo srčnosti je potrebno, da dejanje posameznika ali skupine ostane zabeleženo v zgodovini.«

Tadej Andrejek,

Gimnazija Frana Miklošiča Ljutomer, 2. c

Mentorica: Suzana Rauter, profesorica zgodovine in geografije

Viri:

Domoljubno krajevno združenje Puconci. 2016. Plemenita akcija za življenje ranjenega partizana Bora. Odgovorni urednik: Jože Časar

Franc Just. 2011. Občina Puconci. Podjetje za promocijo kulture Franc-Franc d.o.o.

Živimo svoje sanje

Sedim pri mizi s praznim listom papirja in premišljam. Pričenja se leto 2020, jaz pa moram na ta list napisati nekaj, o čemer vem zelo malo. Razmišljam o času pred osamosvojitveno vojno, vojno za Slovenijo. Opisati moram pomembne zgodovinske dogodke iz leta 1989, 1990, 1991, vse do razglasitve samostojnosti Republike Slovenije. »Vzemi v roke zbornike, preberi razne članke, prebrskaj po internetu,« zaslišim glas iz ozadja. In res je bilo tako. Praznični večer sem tako porabil za raziskovanje naše, slovenske zgodovine. Marsikaj zanimivega odkrivam, zato sedem k mizi in začnem pisati. Družbo mi dela plamen svečke na mizi in tiha glasba v ozadju. Glasba, filmi, knjige, umetnost, znanost, šport, politika ...

Leto 1989. V ozadju zaslišim pesem Na božično noč skupine Pop Design. Kakšno naključje. Ravno ta pesem je bila izdana tega leta. No, kakor koli že, glasbo bom za trenutek postavil na stran in se osredotočil na politično dogajanje v tem letu.

Kosovo. Predsedstvo Jugoslavije razglasi izredne razmere. Vojska proti Albancem. Avtonomija Kosovu vzeta. V Kosovu najmanj 29 smrtnih žrtev zaradi spopadov. Tako so izgledale naslovnice časopisov. Vladal je kaos. V tem letu je zavrelo tudi v Sloveniji. Na množičnem protestnem zborovanju zaradi aretacije Janeza Janše na Kongresnem trgu v Ljubljani, Tone Pavček prebere majniško deklaracijo z zahtevo po suvereni državi slovenskega naroda.

27. september 1989, pomemben dan za Socialistično Republiko Slovenijo. Predsedstvo le-te sprejme pomemben amandma k republiški ustavi. Tako so imeli republiški zakoni prednost pred zveznimi in so razglašali pravico do odcepitve. To je bila pomembna sprememba za SR Slovenijo.

Vezi med člani jugoslovanskega predsedstva, ki jim je predsedoval Janez Drnovšek, so se začele krhati. SR Slovenija se je pripravljala na samostojno, trnovo pot, po kateri ne bo lahko stopati. Vse to se pokaže že, ko slovensko predsedstvo prepove srbski »miting resnice« v Ljubljani. Sledi maščevanje Sloveniji. Srbsko predsedstvo nastopi z ekonomskimi sankcijami.

Vse to dogajanje je bila popotnica v leto 1990, zelo pomembno leto za nas, Slovence. Nekatere politične stranke Slovenije se združijo v koalicijo DEMOS, ki na volitvah aprila

1990 prejme največ glasov. To so bile prve večstrankarske volitve v Republiki Sloveniji in so dodale še dodaten žebelj v krsto SFRJ, ki je praktično razpadala že od januarja tega leta, ko so na svojem 14. kongresu Zveze komunistov Jugoslavije izglasovali odpravo enopartijskega sistema v državi. Takrat so namreč kongres zapustili nekateri vplivni delegati komunistične partije Slovenije, ker se niso strinjali z nekaterimi predlogi na kongresu. Slovenskim delegatom so se pridružili še kolegi iz Hrvaške in tako je v praksi komunistična partija razpadla.

Marca 1990 je Slovenija razglasila gospodarsko samostojnost. Bližale so se prej omenjene volitve. Na njih je, kot sem že prej omenil, zmagal DEMOS, Milan Kučan pa je bil v drugem krogu izvoljen za predsednika predsedstva Republike Slovenije. Že junija so politiki sestavljali osamosvojitveno zakonodajo. S tem je bila naša odcepitev politično in zakonodajno pripravljena. Potrebna je bila le še potrditev ljudstva, ki pa je prvič in verjetno tudi zadnjič, tako odločno in enotno stopilo na volišča, kjer je na plebiscitno vprašanje »Ali naj Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država?« s kar 93 % udeležbo, ljudstvo dokončno zapečatilo prizadevanje za osamosvojitve Slovenije. 88,2 % Slovencev je namreč na to vprašanje odgovorilo pritrdilno. Tako smo 23. decembra 1990 za sabo pustili plebiscit.

Na dogajanje v tem času nas spominja državni praznik, Dan samostojnosti in enotnosti, ki ga simbolično praznujemo na dan, ko so bili uradno razglašeni rezultati plebiscita, 26. decembra. V pripravah na osamosvojitve pa se je še istega leta na skrivaj začela priprava na morebitno vojno oz. odgovor JLA in Jugoslavije. Slovenija je začela z nabavo orožja, saj je JLA poskušala preprečiti dostop do orožja teritorialcev v skladiščih. Slovenska oblast pa je povečala usposabljanje enot Teritorialne obrambe, ki so bile pripravljene na varovanje slovenskega ozemlja v primeru kakršnihkoli spopadov.

Tako smo Slovenci s polno hitrostjo zakorakali v leto 1991. 25. junija je Slovenija razglasila samostojnost. Zavladalo je veselje Slovencev doma, v zamejstvu in po svetu. To veselje je spremljal stavek, ki ga je na Kongresnem trgu povedal takratni predsednik predsedstva Milan Kučan. Povedal je: »Danes so dovoljene sanje, jutri je nov dan.« S temi besedami je namreč opozoril, da se naš boj za samostojnost še ni končal. Z odločitvijo Slovencev, da se osamosvojijo, se ni strinjala preostala Jugoslavija, zlasti Srbija in JLA. Odgovorili sta z veliko silo. Orožje, tanki in vojaška

letala so naznanila začetek vojne. Slovenija se je začela braniti. Obrambo sta postavili TO in Milica (policija), ki sta navkljub številni in tehnični premoči sovražnika, le-tega porazili. Pri tem se je pokazala pomembnost prejšnjih priprav TO in Policije na vojaškem področju. 10 dni spopadov, 19 žrtev na slovenski in 45 na jugoslovanski strani. To je bila cena za samostojnost. Zmagali smo.

Predsedstvo Jugoslavije se je odločilo za umik JLA iz Slovenije z orožjem in opremo vred. V noči s 25. na 26. oktober 1991 so zadnji vojaki skozi koprsko pristanišče zapustili slovenska tla. Pri nas je zavladal mir. Pomembno vlogo pri tem je imel dr. Janez Drnovšek.

7. julija 1991 je po posredovanju Evropske skupnosti na Brionih prišlo do pogajanj med Slovenijo, Hrvaško in preostankom Jugoslavije. Podpisali so t. i. Brionsko deklaracijo. Med tem so prve države že priznale samostojnost Slovenije. 15. januarja pa je bila slovenska samostojnost priznana že s strani skoraj večine članic Evropske skupnosti.

Danes živimo v samostojni Sloveniji, članici EU in Nata. Naše glavno gospodarsko, kulturno in politično središče predstavlja Ljubljana. Imamo svoj grb, svojo zastavo, državno himno, ki jo predstavlja 7. kitica Prešernove Zdravljice, na melodijo istoimenske skladbe skladatelja Stanka Premrla.

Kaj pa nas spominja na vse te dogodke iz preteklosti? V Prekmurju pa tudi na drugi strani Mure pogrešamo spominska obeležja, ki bi nas opominjala na to. V naših krajih imamo predvsem obeležja iz časa obeh svetovnih vojn ter iz časa, ko se je Prekmurje priključilo k matičnemu narodu. Redkeje pa najdemo tudi kakšna obeležja, ki so povezana z dogajanjem pred in po osamosvojitveni vojni. Menim, da bi v vsaki občini lahko postavili obeležje, ki bi opozarjalo na to, da so ne le vojaki, temveč tudi civilni ljudje pomagali na bojiščih s spodbudnimi besedami, z dobrinami in z drugimi, še kako pomembnimi stvarmi. Na take dogodke nas denimo v svoji knjigi z naslovom Spomini ne zbledijo opozarjata Janko Durič in mag. Bernarda Roudi. Seveda pa imamo veliko vlogo pri ohranjanju spominov mladi, saj lahko s pisanjem tovrstnih spisov in del spodbudimo ostale, da te dogodke podrobneje raziskujejo in obeležujejo.

Zdi se mi, da večkrat ne znamo pokazati, kdo smo. Smo narod, ki se nenehno prilagaja, poskuša poslušati in ustrezati drugim. Naša življenja diktira hiter tempo sodobnega časa. Ne znamo se več povezati in delati kot skupnost. Verjamem, da bi nam bilo lažje,

če bi vse prej omenjeno obrnili na boljše. Ob vsem tem pa ne pozabimo na besede Ivana Cankarja: »Kdor ljubi svojo domovino, jo z enim samim objemom svoje misli obseže vso; ne samo nje, temveč vse, kar je kdaj ljubil in kar bo ljubil kdaj pozneje. Zakaj ljubezen je ena sama in nerazdeljiva; v en kratek utrip srca je stisnjeno vse – mati, domovina, bog.«

Svečka je ugasnila. Papir je prežet z vsemi mogočimi mislimi, besedami in stavki, ki sem jih zlil nanj. Mesec sveti, zunaj veje hladen veter, jaz pa sem utrujen. Čas je, da zaprem svoje trudne oči in se podam v svet sanj. V svet, kjer je vse mogoče in kjer živijo sanje. Pa lahko noč.

Sebastjan Gomboc,

Gimnazija Murska Sobota, 1. letnik

Mentor: Vida Tivadar, profesorica slovenščine in sociologije

Dolga je bila pot, a vse se je splačalo

Danes smo državljani Republike Slovenije, samostojne in demokratične države. Pa je bilo vedno tako? Naši predniki, pridni in delavni kmetje, so večino naše zgodovine živeli pod tujo oblastjo. Njihovo pot nam opisujejo številni pisni in materialni viri, dostikrat pa zanemarimo ustne, ki nam nemalokrat približajo takratno življenje. Da bi se ti viri ohranili, sem se tudi jaz odločil, da jih bom zapisal v tem besedilu.

Poselitve Slovanov na ozemlju današnje Slovenije in našega domačega Prekmurja segajo v 6. stoletje našega štetja. Naši predniki so pokrajino ob Muri vzljubili in se odločili za stalno naselitev na tem mestu. Živeli so v preprostih bivališčih, zemljankah in se trdno oprijeli naše zemlje. Že takrat je zemlja predstavljala pomemben vir preživetja. V srednjem veku je Prekmurje padlo pod oblast Ogrske in tam ostalo vse do leta 1919, ko se je priključilo k matici. Ampak do takrat je bila še dolga pot ...

Kot del ogrske kraljevine je bilo Prekmurje zaostala regija. Ljudje so se komajda ukvarjali s čim drugim kot s kmetijstvom, redko kdo je imel kakšno manjšo obrt. V srednjem in kasnejšem novem veku so centri dogajanja gradovi. Prekmurske gradove so upravljali madžarski grofje. Redko kateri od teh je bil naklonjen našim prednikom, večinoma so se vsi grofje zavedali svoje moči in tlačane izkoriščali.

Dolgo se je godilo tako, dokler ni našega ozemlja ogrožala druga nevarnost. V 16. stoletju so k nam prodrli Turki. Z bitko pri Mohaču so premagali ogrsko vojsko in pot do Dunaja je bila zanje prosta, kar je bil tudi njihov cilj. Turki so znani po tem, da so vedno znova na svoji poti iskali janičarje, vojake za svojo vojsko in tudi fantje iz naših vasi so bili plen njihovih akcij.

Moja praprababica je svojim otrokom pripovedovala zgodbo o nekem človeku iz vasice Ropoča na Goričkem, ki je leta 1666 šel peš iz Ropoče dve vasi dalje, v Domajince. Ravno takrat so tam Turki pobirali mlade fante za janičarje. Fant je bil star že 16 let in strah ga je bilo, da ga bodo ubili, kar so naredili z vsakim, ki je bil prestar za njihovo vojsko. Fant se je zlagal in jim rekel, da je star 12 let, zato so ga Turki vzeli s sabo. Služil jim je 17 let ter šel z njimi v drugi napad na Dunaj. Ko se je vojska vračala z Dunaja, je spoznal domačo cesto, vedel je, da je to njegov teren, da je tu že bil, zato je izkoristil priliko, pobegnil in se po sedemnajstih letih vrnil domov.

Turki našega ozemlja niso zgolj prečkali, ampak so se pri nas dogajale tudi pomembne bitke z avstrijsko vojsko. Ena večjih bitk v Prekmurju je bila bitka med Turki in avstrijskim cesarstvom za postavitve meje. Takrat je bila meja postavljena na reki Ledavi, današnje goričke vasi, kot so Gerlinci, Pertoča, Fikšinci, Korovci, ki so ležale na drugi strani brega Ledave, so takrat spadale k Avstriji. Ostale vasi so bile zasedene s strani Turkov. Tako imenovana »Bitka pri Belon križe«, ki se je odvijala na ozemlju današnjih vasi Gederovci in Krajna, bi naj zarisala nove meje. V bitki naj bi bilo ubitih 400 ljudi. Zmagali naj bi Turki in s tem prenesli mejo z Avstrijo z reke Ledave na potok Kučnico, ki še dandanes velja za mejo z Avstriji. Spomenik Beli križ naj bi bil postavljen zaradi te bitke. Dosti ljudi je prepričanih, da je na spomeniku upodobljen Jezus Kristus, ljudsko izročilo pa pravi, da naj bi bil upodobljen sveti Janez (oz. sveti Ivan), stari ljudje so rekli »...sveti Ivan v Klek na granico gleda...«. Če pogledamo spomenik od bliže, vidimo, da je res usmerjen proti Avstriji in Goričkemu.

Po odhodu Turkov je naše rodno Prekmurje spet prešlo pod Madžarsko in kasneje pod Avstro-Ogrsko. Naslednja velika prelomnica za nas je bila prva svetovna vojna, v bistvu niti ne toliko vojna kot pa čas po njej. S Pariško mirovno konferenco je Prekmurje pripadlo Kraljevini SHS in se končno rešilo madžarske oblasti. Čeprav je bilo sedaj Prekmurje združeno z matico, še vedno ni bilo samostojno s slovenskim narodom. Sedaj se mu ni bilo več potrebno prilagajati Budimpešti, ampak so njegovo usodo krojili Beograd in rodbina Karađorđevićev. Spremenilo se je tudi življenje ob novonastali meji z Madžarsko. Meja je bila zavarovana, veliko ljudi je izgubilo zemljo, ki so jo imeli v Porabju. Ponoči so čez mejo skrivaj tihotapili blago na mestih, kjer ni bila zavarovana. Problem je bil le v tem, da so mejo preorali, povlačili in vedno znova kontrolirali, če so v sveže povlačeni zemlji stopinje ljudi. Ljudje so se morali nekako znajti, ampak za brihtne to ni bil problem. Od kakšnega lovca, ki je ustrelil srno oziroma kakšno drugo divjo žival s parklji, so odrezali spodnji del noge in si ga pritrdili na čevlje. Ko so s tako obutvijo šli čez zrahljano zemljo, so ostale le stopinje divjih živali.

Ni trajalo dolgo, ko je prvi svetovni vojni sledila še druga, ki je bila krutejša in je terjala več življenj. V Prekmurju je druga svetovna vojna prizadela zlasti Jude, katerih občestvo je bilo skoraj v celoti iztrebljeno. Po koncu vojne so se naši predniki spet morali podrediti Beogradu, ampak tokrat ne beograjski kroni, temveč novi državni ureditvi, komunizmu. Po navdihu Rusije se je socializem uveljavil tudi v Jugoslaviji. Slovenski narod se je moral spet podrediti neki tuji oblasti, in čeprav je sedaj ta

obljubljala enakost in medsebojno pomoč, smo Slovenci vendarle bili precej omejeni. Šestinsštirideset let, od konca druge svetovne vojne, smo Slovenci živeli v Jugoslaviji.

Leta 1991 se je slovenski narod po več stoletjih osamosvojil in ustanovil svojo državo, Slovenijo. Po razglasitvi samostojnosti je Jugoslavija na naše ozemlje poslala svojo vojsko, ki naj bi Slovenijo ponovno osvojila. Ljudi v naših krajih je zgrabila panika, nihče ni vedel, kako se bo ta vojna razpletla. Ljudje v naši vasi, v Motovilcih na Goričkem, so kupovali zaloge hrane in pripravljali »zaklonišča« po kletih. Pri nas doma je bilo mizarstvo, pred strahom bombnega napada je moj dedek vse vnetljive snovi, lake, olja, lepila ... odnesel v bližnje sosedove gorice in jih tam pustil do konca vojne. Vas je zajela velika panika, ko so slišali, da so vojaške enote JLA zasedle mejne prehode Gederovci in Gornja Radgona, in da je tam prišlo do streljanja. Ker se je vse to dogajalo poleti, je večina ljudi takrat delala na poljih in travnikih. Ko so spravljali seno, so s travnikov opazovali helikopterje in letala, ki so letala nad bližnjo Radgono. Iz strahu, da bi se ta letala usmerila proti njim, so se skrili pod vozove in traktorje.

V Murski Soboti so ljudje hiteli v trgovine, kupovali zaloge sladkorja, makaronov, mesnih narezkov, pralnega praška itd. Vrste na blagajnah so bile dolge, kadar se je zaslišala sirena, so eni blago pustili in zbežali, drugi pa so blago, ne da bi ga plačali, zgrabili in tekli v najbližje zaklonišče ali domov.

V tistih junijskih dneh, ko se je vojna že začela, je Vestnik poročal tudi o okrog 300 fantih iz Pomurja, ki so bili v tem času v JLA. Izredno zaskrbljeni so bili njihovi starši, ki so jih v številnih primerih šli reševati v lastni režiji. Tudi moj sosed se je takrat nahajal v vojašnici v Zagrebu, in ko so se razmere zaostrole, se je z ostalimi slovenskimi vojaki odločili za pobeg. Pri tem jim je pomagal nek gostilničar, ki jih je skrtil in jih odpeljal ponoči na mejo, katero so naskrivaj prečkali in srečno prišli v Slovenijo. Sosedove starše doma je zelo skrbelo za sina, zato sta moja babica in njegova sestra želeli iti z avtom ponj, a jima sestrin fant tega ni dovolil. Sam se je odpravil po svaka in ga varno spravil domov. Po desetih dneh vojne in 76 žrtvah, ki jih je terjala vojna, se je le-ta končala. Tako smo Slovenci dobili svojo samostojno domovino Slovenijo. Prvič v naši zgodovini ni nad nami noben tujec, prvič imamo demokratičen način odločanja in smo odprta država.

Kot vidite, je bila pot do današnje Slovenije težka, krvava in dolga. Naši predniki so več stoletij sanjali o svoji državi in se zanjo tudi borili. Pa se njihov trud res dovolj ceni?

Žal v mnogih primerih ni tako, prevečkrat se našo državo kritizira, češ da ni zadosti dobra. V bistvu smo pa mi s svojim početjem, izvolitvijo politikov in njihovih programov naredili državo tako, kot je danes. Nikoli se ni toliko kot sedaj govorilo o domoljubju in domovinski zavesti, a ju še vedno prevečkrat pozabimo ali zanemarimo. Podoba naše države, jezika, kulture se spreminja, vedno več je vplivov iz tujih držav. Zahodnoevropski jeziki, zlasti angleščina, je naš jezik že močno spremenila, narečja se med mladimi že pozabljajo, tudi kultura se več ne prenaša s staršev na otroke, ampak se to znanje pozablja. Seveda je globalizacija dobra stvar, ampak vseeno ni razlog, da pozabljamo na svoj narod. Marsikateri narodni heroj oziroma prebuditelj bi zagotovo rekel, če bi videl današnjo državo: »Dolga je bila pot, a vse se je splačalo«. Zato sedaj tudi mi spoznajmo, kakšno blagostanje nam je dano in ga cenimo s pravo mero.

Tine Fujs Perša,

Gimnazija Murska Sobota, 2. letnik

Mentorica: Melita Franko, profesorica zgodovine in sociologije

Dejstva o »majošu« v povezavi z osamosvojitveno vojno

V tem spisu se selimo v meni priljubljeni kraj, v prekmursko vasico, ki leži v občini Beltinci in ima za sabo že 100-letno tradicijo. Gremo torej v Gančane in to kar na začetek, v leto 1919, natančneje v enega najpomembnejših dni v zgodovini Gančanov. Pisal se je 30. april 1919, ko je v deželi ob Muri bilo še povojno stanje. Mnogi vojaki so se vračali domov, v rodno Prekmurje, v deželo, ki je bila njihov dom, v kateri so jih nestrpno pričakovali njihovi domači: matere, očetje, žene, otroci. Srečni so bili, da so ostali živi. Za nekatere povsem normalna vrnitev v družinski objem, za druge pa preganjajoče misli, kaj narediti v zahvalo devici Mariji za srečno vrnitev domov. Ta misel se je močno dotaknila peterice mladih fantov: Martina Kocipra, Matija Kocipra, Ivana Srako, Martina Matka ter Ivana Kuzmo, ki so prišli do sklepa, da bodo postavili mlaj. Takrat so mlaj naredili po vzoru Rusov, šlo pa je za okrašeno brezovo vejo. Vse skupaj se je zgodilo skrivaj, v zavetju noči, po čudenju vseh današnjih in preteklih generacij se je tradicija hitro oprijela, na kar smo in so vsi ponosni. Še bolj pa so ponosne družine in njihovi sorodniki ter prijatelji na hrabro in spoštovanja vredno idejo, ki jo je začela peterica gančanskih mož.

Velikokrat ob pomembnih obletnicah zasledimo v medijih s krepkim tiskom zapisano: v Gančanih blizu Beltincev že sto let postavljajo visok mlaj, okrašen s pisanimi rožami in trakovi iz krep papirja. Ampak nihče ne preveri, kaj vse stoji za to dolgoletno tradicijo in povezovanje mladih in starih ob druženju in pripravi tega prelepega obeležja. Kakšen trud, uspeh in ohranjanje ter odrekanja stojijo za tem. Že od nekdanje priprave in postavljanje mlaja naloga »rekrutov«, tistih, ki v tistem letu dosežejo polnoletnost. Več mesecev se ob petkovih večerih dobivajo in pripravljajo papirne okraske, tudi tukaj vidimo, kako se ohranjajo vezi med generacijami in druženje v današnjem svetu. Velikokrat so taka druženja zamenjana s sedenjem pred telefoni in pogovarjanjem preko socialnih omrežnih, pozabljamo pa na naše babice in dedke, ki so svoj prosti čas porabljali pametneje, zato me kot predstavnico mlajših generacij zelo veseli, da mladi dobimo s tako tradicijo možnost preživljanja časa enako kot naši predhodniki. Ob teh večerih se mladi zabavajo, spoznavajo zgodbe, ki niso zapisane, zapešejo kakšno na narodnozabavne ritme in poustvarjajo izdelke iz krep papirja. Zadnja leta jim pomagajo tudi starši in babice, ki prenašajo svoje znanje oblikovanja rož, pa tudi zgodbe iz časov, ko so sami pripravljali »majoš«. Tako jo nepisano pravilo, da je »vrij«

še vedno treba ponoči ukrasti v gozdu, jamo za »majoš« pa se izkoplje ročno. V preteklih letih se je že zgodilo, da so fantje iz sosednjih vasi poskušali poškodovati deblo, zato noč pred postavljanjem stražijo in tako spletejo še večje prijateljske vezi med sabo. Najbolj slikovit je zadnji dan.

Babica mi ob pisanju pove, da se ob krašenju smrekovega vrha vedno pogosti tiste, ki pridejo pogledat kako poteka okraševanje ter da starejši ljudje ob tej priložnosti radi poleg hrane še postrežejo s kakšno »pikantno« zgodbo iz svojih časov. Oče pa doda, da se najbolj spomni dobre zgodbe iz leta 1991, in takoj pripomni, da ne gre za osamosvojitveno vojno, saj je bila v času osamosvojitvene vojne najhujša posledica v občini Beltinci le izguba pridelka v kmetijstvu. Takrat je bila še tradicija, po njegovem mnenju nepotrebna, da so okoli mlaja nastavili svetlobne rakete in imeli ob postavitvi velik ognjemet. No, zgodilo pa se je, da je nekdo ni dobro postavil, zato je raketa odletela točno v krošnjo mlaja in je vse zgorelo. Dekleta so takoj planila v jok, saj se je trud fantov spremenil le v rdeči plamen.

Ko je »vrij« okrašen in težak, ga nosijo skozi vas ter se ustavljajo pri hišah »letnikov«. Pri dvigovanju sodeluje skoraj vsa vas, kar Gančance poveže v dobre prijateljske vezi in medsebojno pomoč. Sodelovanje pri »majošu« pomeni prehod v odraslost. Mladi Gančanci so ponosni na svoj mlaj in pravijo, da je najlepši v Evropi. Včasih je veljalo, da je kraja smrekove krošnje znamenje poguma in moškosti, v vasi so nekaj veljali samo tisti, ki so šli v vojsko. Že od leta 2004 sicer v naši državi služenje domovini ni več obvezno, mladi iz okolice Beltincev pa še vedno krasijo vozove in se odpeljejo na "nabor", z drugim bolj znanim imenom opravijo običaj rekrutacije, ki simbolizira prestop v odraslo dobo in s tem v bolj samostojno, pogumnejšo in odločnejše nadaljevanje nadaljnjega življenja.

Babica svoje pripovedovanje konča takole: Zgodbe očetov, mam, dedkov in babic, pa tudi starejših bratov in bratrancev niso le zgodovina »gančkega majoša«, pripovedujejo nam o različnih dobah, načinih odraščanja, o tem, kaj je vojaška obveznost pomenila nekoč in kaj danes. Prvi »majoš« je bil postavljen z rojstvom Kraljevine SHS, postavljali so ga med madžarsko okupacijo, v novi Jugoslaviji in zdaj v Sloveniji. Lansko leto smo lahko bili še bolj ponosni, saj je »majoš« dosegel 100. obletnico postavljanja, naša šega pa je bila vpisana tudi v register nesnovne kulturne dediščine, na kar smo sedaj še bolj ponosni.

Moj osebni pogled na zgoraj zapisano je, da smo lahko le ponosni na začetnike, spomin nanje pa moramo spoštovati in ohranjati. Gančancem je spomin po prvi svetovni vojni prinesel zgodovinski običaj, osamosvojitvena vojna pa zgodbe naših hrabrih mož, ki nam dandanes pripovedujejo, kako so prešli skozi bitke in se pogumno borili in niso nikdar obupali. Vsi smo jim hvaležni, da svoje zgodbe delijo med nas mlade in nas opominjajo, da moramo svojo državo spoštovati in preprosto imeti radi, saj je ljubezen do naše države tista, ki nas vse povezuje. Običaji in obletnice nas opominjajo na pomembne stvari, te stvari moramo ceniti vsak dan in včasih najti čas ter prebrati ali prisluhni besedam številnih pomembnih mož vseh generacij in vojn. Po mojem mnenju bodo tudi najmlajše generacije, kot na primer generacije 2020 in naprej, vedele, zakaj je pomembna Slovenija in kdo vse stoji za njo in nas je do nje pripeljal, če bomo vse skupaj cenili.

Nuša Zver,

Gimnazija Frana Miklošiča Ljutomer, 2. letnik

Mentorica: Suzana Rauter, profesorica zgodovine in geografije

Spomini dedka in očeta na vojne čase v Sloveniji

Spomini predstavljajo v zgodovini pomemben vir informacij, s katerimi dodatno lahko osvetlimo dogajanje v različnih časovnih obdobjih, predvsem so pomembni za dogajanje v sodobni zgodovini. Njihovi udeleženci živijo še danes in nam zato lahko s svojimi bogatimi izkušnjami bolj natančno predstavijo opisane dogodke. Za mene so še posebej pomembni spomini mojega dedka in očeta, ki mi zelo rada izpričata svojo izkušnjo in doživljanje vsak svojega časa. Dedek se pogosto spominja obdobja druge svetovne vojne, oče pa je bil aktivno povezan z osamosvojitveno vojno v Sloveniji.

1. 9. 1939 se je spet začela nova svetovna morija, ki je zahtevala na milijone smrtnih žrtev, tako vojakov kot civilnega prebivalstva. Ko smo govorili o tem obdobju pri urah zgodovine, so me najbolj pretresle teme, kot so holokavst, uporaba atomskega orožja in drugega uničevalnega orožja, pa nasploh vsi ukrepi Adolfa Hitlerja.

Veliko manj pa smo govorili o dogajanju v Prekmurju v tem času. Zdi se mi zelo pomembno, da spoznamo takratno življenje ter vpliv te vojne tudi na vsakdan v mojem domačem kraju in njegovi okolici. Na mojo srečo je v moji družini nekdo, ki je preživel te grozote vojne kot otrok in se jih še prav dobro spomni. Že od malega mi je pripovedoval zgodbe in opisoval njegovo mladost in zdaj sem se odločila, da bom to zapisala.

Moj dedek je bil ob pričetku vojne star devet let in je obiskoval drugi razred osnovne šole. Doma je bil v Bratonicih, majhni prekmurski vasici. Živel je na prijetni, veliki domačiji z mamo, očetom, starejšim bratom, dvema sestrama ter dedkom. Po začetku vojne je življenje še nekaj časa potekalo normalno. Prvo srečanje z vojaki je doživel ob prihodu nemških vojakov, ki so prišli iskat orožje njegovega očeta, saj je takrat bil član jugoslovanske vojske. Ker je na začetku njegov oče odlašal, so nemški vojaki sami odšli iskat orožje, katerega na koncu niso našli, so pa odnesli njegovo uniformo. Nemci so oblast v Prekmurju predali Madžarom, le ti so vpoklicali njegovega starejšega brata v vojsko. Ta se je odpravil v Lendavo, vendar se je na poti do zbirališča obrnil in pobegnil nazaj domov. Večkrat na teden so madžarski vojaki prišli iskat ubežnike, vendar njegovega brata niso našli.

Zgodilo se je, da sta prišla brata iskat dva žandarja. Spomni se, da ga je en vprašal, kje ima peterokrako zvezdo. On je odgovoril, da je nima, potem pa ga je žandar udaril.

Vmes je posegel oče, ki je žandarja nadrl, naj si nikdar več ne drzne udariti njegovega otroka.

Vzdušje je bilo vedno bolj napeto, ker so se približevali Rusi, pa tudi zato, ker so se začeli v vasi skrivati Madžari, saj so se na ta način želeli rešiti bojevanja na fronti. Ljudje so bili nezadovoljni tudi zaradi velikega pomanjkanja osnovnih dobrin, imeli so bone, s katerimi so lahko kupovali hrano, nezadovoljni pa so bili tudi zato, ker so mlade fante vzgajali v vojaškem duhu.

Dedek se še posebej spominja dne 4. aprila 1945. Ta dan je opisal kot lep, sončen dan, čeprav je bilo v zraku čutiti strah, ljudje so se skrivali po svojih domovih. Okoli poldneva je v Bratonce iz sosednje vasi Lipovci prijahal ruski vojak. Njegov oče je bil edini, ki je govoril rusko, zato ga je on sprejel. Ta vojak mu je povedal, da imajo Nemci proti Bratoncem usmerjen mitraljez. Čez pol ure mu je sledilo še dvanajst mladih ruskih vojakov, ki so se z oboroženimi vaščani odpravili napadat Nemce, vendar ko so prišli do reke Mure, so Nemci že pobegnili v Dokležovje. Rusi so v vasi ostali več kot en mesec. Vsako noč so odšli v Dokležovje, kjer so se bojevali z Nemci. Pravi, da se je vsak dan vrnilo manj ruskih vojakov. Čez nekaj časa so se jim pridružili še bolgarski vojaki.

Najlepši spomin pa ima na deveti maj, dan, ko je Nemčija kapitulirala. Rusi so v zrak metali kape in kričali »Hitler kaput, Hitler kaput«. Pravi, da je bilo vzdušje v vasi prvič po nekaj mesecih sproščeno. Vendar veselje ni trajalo dolgo, saj je po koncu vojne sledilo pomanjkanje oblačil in hrane. Spet so uvedli obvezno vojsko in on je bil nameščen v Kočevje, nekje v gozdu.

Ob koncu pripovedovanja dedek rad poudari, da pripoveduje zgodbe iz tistega časa zato, ker hoče, da se ljudje zavedajo grozot v vojnem času in upa, da se to ne bo ponovilo. Zgodovina je naša učiteljica življenja, opominja nas, da ne ponavljamo napak, ki so jih naredili naši predniki.

Svojo zgodbo, ki mi jo je povedal moj oče, se nanaša na desetdnevno vojno in slovenskega vojaka v Jugoslovanski ljudski armadi. Povezana je z Jugoslavijo in njenim razpadom v začetku devetdesetih let 20. stoletja.

Jugoslavija, država, kjer vladata bratstvo in enotnost, doživi šok. Eden izmed najbolj razvitih delov te države, Slovenija, se odloči za osamosvojitve. Beogradu se to zdi

nedopustno in začne vojno. Jugoslovanska ljudska armada napade Slovenijo ter njeno teritorialno obrambo z izgovorom, da brani meje Jugoslavije.

Žal pa so bili v Jugoslovanski ljudski armadi mladi vojaki s celotnega področja nekdanje Jugoslavije, torej so v njej morali sodelovati tudi slovenski vojaki. Med njimi je bil tudi moj oče, ki so ga vpoklicali v vojsko 17. 9. 1990, saj je takrat veljalo obvezno služenje vojske. Bil je v Koprivnici v interventnem vodu graničarjev. Njegova naloga je bila preprečevanje ilegalnih prehodov meje ter lov prebežnikov. Služenje vojske se je pričelo s trimesečnim usposabljanjem, kjer so jih poučili o rokovanju z orožjem, delali so različne vaje, nato pa so po usposabljanju vsako jutro odšli na jugoslovansko mejo z Madžarsko, kjer so postavljali zasede, lovili prebežnike ter večkrat prespali kar v gozdu ali karavlah. Pomagala sta jim tudi dva nemška ovčarja, Taki in Naki, ki sta prva napadla prebežnike. Zgodilo se je, da so se vojaki vrnili nazaj v vojašnico in so na svojih posteljah zagledali druge vojake. Pogosto je namreč na terenu bilo zelo nevarno, zato so ti domnevali, da so na terenu umrli.

O tem, da se je začela vojna v Sloveniji, niso imeli nobenih informacij. Vedeli so edino to, da se je zgodil agresorski napad na Jugoslavijo in da je potrebno braniti meje s Slovenijo. Za dogajanje doma je izvedel preko malega skritega radija. Poročali so, da teritorialna obramba prevzema karavle, da je vojašnica v Murski Soboti obkoljena in da so jo raketirala vojaška letala, da potekajo hudi boji na mejnem prehodu v Gornji Radgoni ter da poskušajo s tanki priti v Prekmurje. Po prejemu teh informacij se je odločil, da noče več služiti v vojski, ki napada njegovo domovino, družino in prijatelje. Takrat se je odločil za pobeg iz vojske. Pobegniti je bilo zelo težko, ker je bila kasarna obkoljena s hrvaškimi vojaki. Naročeno jim je bilo, da treba vsakega, ki poskuša pobegniti, ustreliti. Najboljši čas za pobeg je bil ob kosilu. Takrat je bilo najbolj vroče, nadzor pa najmanjši. Nekaj časa se je igral s psi, ki so imeli svoje bokse pri ograji. Ko je opazil, da straža nanj ni več pozorna, je prebežal minsko polje ter preplezal dvometrsko ograjo, vendar je obvisel na bodeči žici. Medtem, ko se je poskušal rešiti, je pogledoval za jugoslovanskimi vojaki, v strahu, da ga bodo opazili. Ko se je rešil z bodeče žice, je hitro zbežal do kraja, kjer ga je čakal njegov oče s prevozom. Tvegano se je bilo voziti po glavnih cestah, saj so tam bile jugoslovanske patrolje, ki so iskale prebežnike, zato sta se vozila po stranskih poteh. Ob prihodu v Mursko Središče je bil most med Murskim Središčem in Petišovci blokiran s tanki, vendar ko je teritorialcem povedal, da je pobegnil, so ga spustili preko mostu in v roku dveh ur od pobega je bil

na varnem, doma. Po prihodu domov se je javil teritorialni obrambi in potrdil svoj prihod domov. Obstajala pa je velika nevarnost, da ga ujame jugoslovanska vojska in ga kot dezerterja odpelje v zapor. Večkrat je opazil njihova vozila na začetku svoje ulice, vendar ga nikoli niso ujeli.

Svojega pobega ne obžaluje, ker je pacifist in ne mara orožja, pa tudi tega ne, da kdo ogroža njegovo družino in njemu najbližje. Je pa s to svojo izkušnjo vpoklica v vojsko spoznal veliko pravih prijateljev. Z nekaterimi je sicer izgubil stike, nekateri so postali žrtve vojn na Balkanu, z mnogimi pa se še vedno rad družijo in obuja spomine na »tiste« čase.

Vanesa Pivar,

Gimnazija Murska Sobota, 2. b

Mentorica, Melita Franko, profesorica zgodovine in sociologije

Od rodoljubja do domoljubja

Domoljubje - beseda, ob kateri najprej pomislim, kaj naj bi sploh pomenila. V naslednjem trenutku pa se spomnim, da se je avtor naših prvih knjig, torej Primož Trubar, pod svoja dela podpisoval s psevdonimom: Rodoljub Ilirski. Toda besedi vendarle nista enaki in zato tudi nimata enakega pomena, sta pa vseeno – vsaj po mojem mnenju – zelo povezani. In nato me prešine misel, da nam je Trubar s tem, ko se je označil za rodoljuba, pustil močno sporočilo. Bil je rodoljub, ker je ljubil svoj narod, kar je razvidno tudi iz njegovega nagovora: »Moji lubi Slovenci!«, razumljivo pa je tudi, da ni mogel biti domoljub, kajti to je lahko le tisti, ki ljubi svoj dom, domovino. Domovina pa ne more biti zgolj neko ozemlje, na katerem narod le živi, vlada pa mu tuja oblast in to po svojih željah, brez upoštevanja dejanskih prebivalcev na ozemlju, ki so sicer drugega naroda. K sreči in po zaslugi celotnega naroda ter nekaterih še posebej »pomembnih« posameznikov pa se je to do danes spremenilo.

Slovenci, kot nas je poimenoval že Trubar, smo tako leta 1991 dobili svojo državo, ki je hkrati postala tudi naša domovina. S tem nam je bila dana možnost, da postanemo domoljubi, ki bodo svojo domovino imeli radi, jo spoštovali ter se zavzemali, da to tudi ostane in obstane. Kajti po Trubarjevo je pomembno »stati inu obstati«, za to pa se moramo vsi pripadniki te domovine vneto zavzemati in boriti.

Boriti pa smo se Slovenci morali tudi za nastanek naše države oz. njeno osamosvojitve. Najprej smo v ključnih trenutkih stopili skupaj ter se 23. 12. 1990 na plebiscitu složno poenotili, da si želimo svoje neodvisne domovine. Temu je sledil še pravi »boj«, osamosvojitvena vojna, ki pa je na našo srečo trajala le 10 dni, toda ravno teh 10 dni je bilo za našo zgodovino izjemnega pomena.

Ker me takrat na tem svetu še ni bilo, sem o spominih na dogodke tedanjega časa povprašala očeta, ki se jih zelo dobro spominja, med njimi so nekateri tudi zelo zanimivi.

Spominja se vojnega stanja, ko ljudje niso vedeli, kaj se dogaja in kaj se bo zgodilo, zato je dogajanje po državi večina spremljala preko radijskih in televizijskih novic. Spomni se tudi, da je te največkrat sporočal Jelko Kacin. Takrat je oče z družino živel v Puconcih in tudi oni so bili podnevi doma ter spremljali novice. Ker takrat posebnih dogodkov na tem območju ni bilo, se spomni, da so se fantje zvečer prostovoljno zbrali

v parku kot mladinska gasilska ekipa v pripravljenosti, da bi hiteli na pomoč v primeru požara, sicer pa jim je bil zaradi nepredvidljivih »vojnih« razmer takrat to tudi edini način druženja. Oče pravi, da so bili osrednja in hkrati tudi edina tema pogovora po radiu in televiziji slišani dogodki preteklega dne.

Najbolj se mu je v spomin vtisnil naslednji dan, ki ga je preživel pri babici v Markišavcih, mojem domačem kraju, kjer je bil s svojim prijateljem. Pripoveduje, da so se naenkrat zaslišale sirene, kot preplah za letalski napad, ki se je kmalu zatem tudi zgodil. Zračnega napada na murskosoboško vojašnico se spomni zelo dobro. Pravi, da je letalo najprej preletelo Markišavce, nato pa začelo streljati na vojašnico. Ta letalski napad sta skupaj s prijateljem tudi posnela, črno-bele posnetke pa na kaseti hranita še danes. Še isti dan sta se po koncu napada odpravila na obhod in si ogledala nastalo škodo. Oče tudi pove, da ne bo nikoli pozabil lukenj na njivi ob vojašnici in z mitraljezom prestreljenih tabel ob železniški progi. Pravi tudi, da se je šele takrat pri svojih 18-ih letih dejansko zavedal krutih posledic, ki jih lahko prinese vojna, zato zaključí, da je bil takrat in je še danes vesel, da se je ta vojna končala, kot se je.

Sama lahko zaključim, da je bil čas 1990–1991 obdobje nacionalne enotnosti, čas, ko smo se Slovenci kot narod oprli na vse, kar je bilo v naši zgodovini dobrega in izhajali iz neizmerne želje po lastni svobodni državi in domovini z neomejenim kulturnim razvojem. S takšno miselnostjo in skupnimi močmi nam je uspelo vojaško premagati veliko močnejšega nasprotnika.

Razlog za povezanost in enotnost, s katero smo presegli vsa naša nasprotja in različnosti, je bila odločnost za boljšo prihodnost. Zato je bila naša »velika« vojna boj proti totalitarizmu in odločitev za demokracijo in svobodo.

Po mojem mnenju si slovenska osamosvojitvena vojna zasluži, da postane temeljni kamen, da na njem gradimo svoje soglasje in enotnost v prihodnosti. Poleg tega pa si zasluži tudi, da se spomini na njo gradijo na resnicah, ki utemeljujejo našo pot k samostojnosti in ne potrebuje nobenih laži in prikritij. Če nam je že uspelo postati enoten narod, srčno upam, da nam bo uspelo tudi »stati inu obstati«, če se zgledujemo po Trubarjevih besedah.

Sara Balažic,

Gimnazija Frana Miklošiča Ljutomer, 2. c

Mentorica: Suzana Rauter, profesorica zgodovine in geografije

Moj domači kraj

Uradnih virov o Vratji vasi je zelo malo, zato sem sklenil, da bom o zgodovini in dogajanju o vasi povprašal starejše sorodnike in vaščane. Primerjal bom življenje nekoč in danes.

Pregovor pravi: »Povsod je lepo, a doma je najlepše.« S tem se vsekakor strinjam, saj sem v Vratji vasi preživel svoje otroštvo. Iz pripovedovanj sem izvedel, da se je v preteklosti v tej vasi zelo veliko dogajalo. Vaščani Vratje vasi so se precej več družili in medsebojno sodelovali ter si pomagali, tudi otroštvo so preživljali drugače. Kar je pravo nasprotje z današnjimi časi.

Pred več kot tridesetimi leti ni bilo strica Googla, spletnih strani, socialnih omrežij itd., a so se fantje in punce vendarle znašli, znali so poskrbeti zase, se potolažiti, znali so najti rešitve za težave, po pričevanjih, ki sem jih slišal, so bili veliko bolj iznajdljivi kakor danes. Vsi so se igrali zunaj in skupaj. Vozili so se s kolesom, če so jih seveda imeli, streljali z loki, fračami, pihalniki, ki so jih poprej sami naredili, metali doma narejena kopja, se igrali v pesku, se žogali, poleti so se kopali v gramoznici, pozimi se sankali na bližnjem hribu, skakali so na elastiko »gumitvist«, brali knjige, se gugali itd. Prav tako pa so pomagali staršem pri raznih opravilih, naj so bila ta zunaj ali v hiši. Umazanija ali strgana oblačila jih niso motila. Bili so sposobni paziti na mlajšega brata ali sestro, sprejeti odgovornost. Veliko jim je pomenila družba, sreča in svoboda. V šolo so hodili peš. Nihče jih ni vozil z avtomobilom. Uživanje sladkega je bilo omejeno oziroma ne vedno dostopno.

Takrat so bili otroci veliko bolj odrasli in samostojni. Danes večino časa presedimo pred računalnikom, brskamo po telefonih in igramo igre na različnih igralnih konzolah (PS, XBOX itd.). Premalo se družimo, kar vpliva na upad socialnih vrlin in vrednot. Premalo se gibljemo, kar vpliva na upad vseh fizičnih sposobnosti. Posledica vsega je upad psihofizičnih sposobnosti, razvoj določenih obolenj, najpogosteje psiholoških, zasvojenost.

Sam stanujem v naselju Vratja vas, ki leži na ozemlju občine Apače, ta je na severovzhodu Slovenije, na jugozahodnem delu Panonske nižine, tik ob slovensko-avstrijski meji. Na severu občina meji na Republiko Avstrijo. Državna meja poteka po sredini reke Mure, začinja se pri mostu, ki povezuje Trate z avstrijskim Cmurekom

(nem. Mureck), mimo Apač do Gornje Radgone. Na vzhodu oz. jugovzhodu meji na občino Gornja Radgona, na jugu na občino Sveta Ana in na zahodu na občino Šentilj. Mejna reka Mura na severu razmejuje slovensko in avstrijsko Štajersko, na vzhodu pa Prekmurje in Prlekijo.

Vratja vas je obmejno gručasto naselje v skrajnem zahodnem delu Apaškega polja, ki se prvič omenja leta 1311 z imenom Bratten. Vas leži ob cesti Gornja Radgona – Cmurek. V domove izseljenega nemškega prebivalstva so se po 2. svetovni vojni naselili priseljenci iz vse Slovenije.

Naseljevanja in preseljevanja ljudi na Apaškem polju in tako v Vratji vasi je bilo skozi zgodovino veliko. Formalni začetek zgodovine Apaškega polja lahko opredelimo z ustanovitvijo posamičnih vasi in s prihodom opatov iz Sv. Pavla v Labotski dolini v začetku 12. stoletja. S tem obdobjem se je začela prva pomembna kolonizacija tega območja, saj so se tukaj množično naseljevali ljudje z nemško govorečih območjih. Do konca prve svetovne vojne je bila zato velika večina prebivalstva nemško govoreča. Slovenski jezik se v javnem življenju ni mogel uveljaviti. Pred prvo svetovno vojno se je nekaj deset prebivalcev iz Prekmurja naselilo po vaseh okrog veleposestniške družine Meintl, ki je imela v lasti dvorec Črnci in zemljišča v okolici. Z navedenim migracijskim tokom je prišla cenejša delovna sila na območje, na katerega se je tudi trajno naselila.

Največja sprememba v zgodovini Apaškega polja in Vratji vasi se je zgodila, ko je bilo to območje s senžermensko pogodbo v letu 1919 dodeljeno novoustanovljeni Kraljevini SHS. V javnem življenju (uradi, šolstvo, cerkev) se je začel uveljaviti slovenski jezik. Večinsko nemško prebivalstvo se je med obema svetovnima vojnama začelo prostovoljno preseljevati v Avstrijo. Veliko njihovih domov so v tem obdobju odkupili ljudje iz Prekmurja. Nemško govoreče prebivalstvo, ki je ostalo na tem območju, je še vedno upalo, da bo Apaško polje dodeljeno Avstriji. Konec marca leta 1939 so potekale množične demonstracije nemško govorečega prebivalstva za priključitev k Avstriji.

V času druge svetovne vojne so se na tem območju vršile velike manifestacije v podporo nacizma. Po drugi svetovni vojni je na zapuščene domove prišel prvi val t. i. kolonistov z vseh koncev Slovenije. Zapuščene domove so prejele predvsem družine partizanskih borcev, ki so jim hiše požgali okupatorji. Nekateri kolonisti niso bili večji dela na kmetiji, zato se jih je nekaj vrnilo nazaj na prvotne domačije.

Kot zanimivost naj dodam svojo zgodbo, ki mi jo je pripovedovala moja prababica, ki šteje že 94 let. Prihaja iz številčne družine, ki je živela v Prevorju, sedaj pa v Lopaci na Kozjanskem. Ko se je poročila, je bila po drugi svetovni vojni s svojim možem kolonistka, zato so ji nov dom našli v kraju Vratja vas. Za njo je to pomenilo veliko boljše možnosti za življenje in preživetje. V Vratji vasi je bila včasih trgovina in gostilna v lasti mojega sorodnika, ta je bila v hiši, v kateri je stanovala prababica, nato pa moja babica in dedek, sedaj pa je hiša v lasti mame in očeta. Hiša je zelo stara, nenaseljena in pripravljena za rušenje, sami stanujemo v hiši v neposredni bližini, ki smo si jo zgradili. Avtobus je v času, ko se je sem preselila moja babica, vozil dvakrat na dan.

Nekoč se je s kmetijstvom v Vratji vasi ukvarjalo veliko ljudi. Kmetije so bile velike, a hkrati revne. Kmetje so hrano pridelovali za samooskrbo. Njive so obdelovali ročno, saj še ni bilo toliko mehanizacije kot danes. Zato so hrano tudi znali ceniti, saj so zanjo trdo delali. Hrana je bila tudi bolj zdrava kot danes, saj za njeno pridelavo niso uporabljali toliko pesticidov. Pridelovali so jo naravi prijazno, danes bi temu rekli eko pridelava. Na njivah so gojili ajdo, pšenico, fižol, zelje in krompir. V hlevu pa so redili konje, krave, kokoši in svinje. Danes se kmetijstvo razvija drugače. Sedaj nam je na voljo raznorazna mehanizacija, sodobni pesticidi. Vse stremi k dobičku, kar pa je posledica globalizacije.

Turizem je v Vratji Vasi zelo slabo razvit. Prav tako v vasi nimamo trgovine in gostilne. Se pa prebivalstvo v vasi, kljub temu da v njej prebiva veliko starejših občanov, iz leta v leto ohranja oz. celo povečuje, kar lahko pripišemo bližini Avstrije, v kateri je zaposlenih veliko Slovencev. Tako se ljudje, ki so prej živeli npr. v Mariboru in delajo v Avstriji, preselijo v Vratjo vas, da stanujejo bližje svojemu delovnem mestu, ob tem pa jim to omogoča življenje na podeželju, na katerem je kvaliteta življenja še vedno večja kot v mestih.

V času 10-dnevne vojne za Slovenijo so leta 1991 v bližini Vratje vasi, to je v okolici Gornje Radgone, potekali eni od hujših bojov. V sosednji vasi, v Zgornjem Konjišču, se je do leta 1991 nahajala »karavla«, objekt, v katerem je bivalo okrog 50 vojakov Jugoslovanske ljudske armade. Ti so varovali mejo med Republiko Slovenijo in Republiko Avstrijo na relaciji Sladki vrh – Segovci. Tako je bilo leta 1991 na tem območju v času osamosvojitvene vojne prisotnih veliko vojakov takratne Teritorialne obrambe in policije, ki se je takrat imenovala milica. Po pripovedovanju očeta so se

vojaki jugoslovanske ljudske armade v začetku julija predali in zapustili to območje, odšli naj bi v bližnjo večjo »kasarno« v Mariboru v spremstvu vojakov Teritorialne obrambe in policije.

V neposredni bližini se prav tako nahaja most preko reke Mure, ki povezuje Slovenijo in Avstrijo, in kot mi je pripovedoval oče, so imeli vojaki na avstrijski strani takrat tanke in različne oklepnike, mejni prehod pa je bil za prehod z vozili zaprt. Veliko prebivalcev Apaške doline je imelo in še ima sorodnike v sosednji Avstriji, zato je kar nekaj ljudi v tem času preko omenjenega mostu zapustilo Slovenijo in se odpravilo k njim. Takrat je bil moj oče star skoraj 17 let in ni zapustil Slovenije, ostal je doma in vse to doživel. Zračni prostor so večkrat preletavala avstrijska vojaška letala proizvajalca Draken. Dokaj blizu se nahaja tudi kraj Šentilj, ki ga je v času vojne za Slovenijo letalstvo Jugoslovanske ljudske armade z letali bombardiralo. Večina mojih starejših moških sorodnikov je bila takrat vpoklicana v Teritorialno obrambo.

Ker je zgodovina učiteljica življenja, lahko razumevanje zgodovine Apaškega polja prispeva k strpnosti za sedanje in prihodnje generacije tega območja.

Sam vidim prihodnost razvoja kraja, v katerem živim, v turizmu, a bi bilo za to potrebno posodobiti cestno infrastrukturo in izobraziti ljudi za delo v turizmu. Prihodnost turizma je v sonaravnem podeželskem izletniško-rekreacijskem turizmu, v objemu bogate naravne in kulturne dediščine. Vse naštetu bi pripomoglo k razvoju celotnega območja, posledično pa bi se s tem ohranila populacija in se izboljšal življenjski standard ljudi.

Severin Bevk,

Gimnazija Frana Miklošiča Ljutomer, 2. a

Mentorica: Suzana Rauter, profesorica zgodovine in geografije

Osamosvojitvena vojna v Pristavi

V tem prispevku bom na kratko predstavil obeležje v Pristavi pri Ljutomeru, čigar ozadje je 10-dnevna oz. osamosvojitvena vojna ter pohod tankov čez Ščavniški most. To temo sem si izbral, ker se mi zdi, da mladi nismo dovolj ozaveščeni z dogajanjem, ki so jih doživeli naši dedki in babice. Prav tako pa je žalostno, da je tako malo zapisov o poteku vojne v Pristavi.

Obeležje v Pristavi stoji na Mostu reke Ščavnice. Na njem piše: »V spomin braniteljem Slovenije, občina Ljutomer 21. 6. 2002.« Na plošči je tudi kovinska plošča, ki prikazuje tank, ki je prečkal most ter letnica 3. 7. 1991, torej datum poteka vojne v Pristavi oz. preboja barikade na Ščavniškem mostu.

Sam začetek sega vse v leto 1990, ko je 23. decembra potekal plebiscit o osamosvojitvi Slovenije, ki se ga je udeležilo 93,2 % volilnih upravičencev, med katerimi je "ZA" samostojno in neodvisno državo Slovenijo glasovalo 88,2 % vseh volivcev oz. 95 % tistih, ki so se udeležili plebiscita. Vzrok za vojno je bil odziv JLA na odločitev Slovenije za osamosvojitve. Vojna za Slovenijo se je začela 27. junija 1991 ob 1.15 ponoči, ko je protiletalska oklepna baterija JLA pri Metliki prestopila državno mejo.

Pristavo je napad JLA doletel malo kasneje kot druge vasi v okolici, vendar to ne pomeni, da vzdušje ni bilo napeto. Povsod so se slišali strelji iz okolice, ki so bili vedno bližje, videla so se letala, ki so preletavala Pristavo in ljudje so bili zaradi tega zaskrbljeni. Prav tako so se po Pristavi začele širiti govorice, da se tanki in oklepna vozila pomikajo proti Ljutomeru. To je dalo spodbudo Pristavčanom, da so se odločili, da bodo na Ščavniškem mostu postavili barikado. Možje so se posedli v traktorje ter na most navlekli gramoz ter zasipali most. Za dodatno zaščito so na most vrgli velik posekan oreh. Tudi po izgradnji barikade je v Pristavi še vedno vladal strah, saj se je kolona tankov in oklepnih vozil prebijala skozi Presiko in se približevala Stročji vasi.

2. 7. 1991 ob 18.50 so tanki naleteli na barikado v Presiki. Tam so jih čakali miličniki PM Ljutomer ter pripadniki TO. Uspelo jim je uničiti veliko tovornjakov in premagati JLA. Uspešnost barikade je razvidna v časovni razliki, saj so pregrado predrli šele opolnoči.

3. 7. 1991 je tankovska kolona JLA prenočila v Stročji vasi. Tam do spopadov ni prišlo, ker je bilo sklenjeno začasno premirje. Nato so se tanki ob 3.22 začeli pomikati proti Ščavniškemu mostu in proti Pristavi. Ko so naleteli na barikado, so jo začeli obstreljevati, zato je prišlo do spopada med TO in JLA, v katerem je JLA izgubila tank in oklepni transporter. Nekaj vojakov iz JLA je zapustilo oklepnike in se preobleklo v civilna oblačila. Strah jih je namreč bilo TO, hkrati pa so se bali svojega poveljnika v tanku. Zaradi tega strahu se je vse več pripadnikov JLA odločalo za predajo in so bili odpeljani v Ljutomer. Ker je v Pristavi še vedno ostalo nekaj oklepnih vozil, so se Pristavčani in pripadniki TO odločili za obkolitev tanka. Z megafonom so izrekli, da zahtevajo predajo. Vrata tanka so se odprla in pripadniki JLA so predali orožje. Po predaji so bili nekateri vojaki JLA zadovoljni, saj so preživeli predajo brez boja, spet drugi pa so bili besni in prepojeni s sovraštvom. Po boju se je izvedelo, da so imeli vojaki JLA prepoved branja časopisov in poslušanja radia, ko so bili vpoklicani v boj, zato o natančnem dogajanju med Slovenijo in Jugoslavijo niso vedeli. Prebivalcem Pristave je odleglo komaj, ko je bil uradno oznanjen mir.

V zaključku bi rad izrazil dve stvari. Prvič, da sem hvaležen svojim vaščanom in drugim Slovencem, da so se borili za našo državo, ki jo ima večina za samoumevno. Drugič pa bi rad izrazil, kako grozovita je vojna. In čeprav smo bili napadeni mi, se mi smilijo tudi nekateri pripadniki JLA, saj jih večina sploh ni vedela, zakaj se borijo in so bili verjetno še bolj prestrašeni ko mi. Če bi bil mir dosežen prej brez vojne, bi bil lahko izid enak, vendar brez slabih posledic.

Matija Zanjkovič,

Gimnazija Frana Miklošiča Ljutomer, 2. a

Mentorica: Suzana Rauter, profesorica zgodovine in geografije

(Slike: domači album)

Viri:

Pavličič, Srečko 1998. Vojna za Slovenijo Pristava pri Ljutomeru, 1991. Murska Sobota, samozaložba, 40 str.

Zgodovina. Sever Pomurje. URL: https://www.sever-pomurje.si/assets/zgodovina/uni_habulin_tomislav_1973_07060802.pdf

Ponosno povem: »Slovenka sem!«

»Vsi smo skušavali, kak bridko je, če se za verov najdragši kinč, materni jezik v verige vklenjava. A naša prva dužnost je pa li odsehal popraviti, kaj smo zamudili, povsod pokazati, da smo Slovenci ...« je pripovedoval Jožef Klekl v letih boja za domovino, boja za priključitev Prekmurja k matični državi Sloveniji. Njegove besede so ponovno združile prekmurski narod, predvsem dejanja njega samega pa so bila ta, ki so vsem nadaljnjim generacijam Prekmurcev omogočila svobodo do maternega jezika, ohranitve kulture in ponosnega naziva, da smo danes mladina Slovenskega naroda.

Na prekmurskih tleh je bilo izlite preveč krvi nedolžnih, izrečenih preveč grenkih besed in v strahu odseljenih in izgnanih junakov, ki so razlog, da so od leta 1919 Prekmurci zaživel v miru. Grozot tistih dni se nočemo spominjati, saj vsi vemo, da so dogodki zelo pretresljivi in boleči. A po mojem mnenju bi ravno ti dogodki morali biti v opomin vsem, ki danes domujemo na tem ozemlju, v tej kulturi, govorimo ta jezik. Mladina današnjega časa premalo ceni domovino in mir, v katerem živijo. Odseljujejo se v bogate kraje, velemesta in pozabljajo, od kod res prihajajo. Seveda jim tujina nudi boljše poslovne poti, a konec koncev niti dober posel in tone denarja ne morejo nadomestiti ljubezni, ki jo prejemamo kot otroci v rodnem mestu.

Sama nisem nikoli bila kaj prida ozaveščena o zgodovini Prekmurja in ji nisem namenila preveč zanimanja. Komaj ob stoti obletnici priključitve Prekmurja k matični državi sem izvedela, da živim v enaki občini, kot sta živela dva izmed najpomembnejših borcev. To sta, že prej omenjeni, Jožef Klekl in Jožef Godina. Ogladala sem si njuni domačiji in se spomnila, da sem na Godinovi bila že večkrat zaradi Ferda Godine, ki je slovel po izvrstnih literarnih delih, Jožefa pa nihče ni omenil. Ni mi bila prijetna misel, da spomin nanj blede iz leta v leto bolj, kljub temu da so bila njegova dejanja nepozabna. Nihče ga nikoli ni prosil ali prisilil v to, da se postavi zoper nasprotnika in s tem ogrozi svoje življenje, pa je to naredil iz domoljubja in ljubezni do sovaščanov. V strahu pred nasprotnikom je moral zbežati iz Slovenije, katera je po njegovi zaslugi obdržala prečudovito pokrajino. V zameno za domovino, mu moramo vračati slavo in vso spoštovanje, ki si ju zasluži. Ohranjajmo kulturo, izobesimo zastavo 17. avgusta in ljubimo to, kar smo in kar imamo danes.

Za konec pa bi dodala še pomemben stavek Jožefa Klekla, ki nam pove, da ni nasilje tisto, ki je rešilo domovino, temveč mentalne spodbude: »Moja ljubezen do domovine se nikoli ni kazala v trkanju s kozarci, v trkanju po prsih, v kričanju, marveč v samopozabnem žrtvovanju in delovanju za rast dušnega in telesnega, duhovnega in gmotnega blagra ljudstva.«

Neja Filip,

Gimnazija Murska Sobota, 1. c

Mentorica: Irena Horvat, profesorica zgodovine in sociologije

Moj rojstni kraj med slovensko osamosvojitveno vojno

Živim blizu Ljutomera, mesta, ki je in ga tudi sami imenujemo, prestolnica Prlekije. V bližini gimnazije, ki jo tudi sama obiskujem, imamo kip posvečen padlim borcem NOB. Narodno osvobodilni boj je potekal med leti 1941 in 1945, torej med drugo svetovno vojno. V drugi svetovni vojni je bil umorjen tudi moj sorodnik, oče babičine tete. Kot spomin nanj imajo knjigo, v kateri je pismo njenega očeta ter njihova skupna slika. Bolj kot s tema bojema pa sem seznanjena s slovensko osamosvojitveno vojno, ki je potekala tudi na tem delu, kjer živim in o njej vem več, saj so bili v njej udeleženi tudi moji bližnji sorodniki.

Slovenska osamosvojitvena vojna se je začela 27. junija 1991, končala pa se je 6. julija 1991. Okoli 1.00 zjutraj se je vojna začela s prestopom Jugoslovanske ljudske armade v Metliki in se nekje do 9.00 razširila do Maribora. Povod za to desetdnevno vojno je bila samostojnost Slovenije, ki se je odcepila od Socialistične federativne republike Jugoslavije. Po zmagi v tej vojni pa je Slovenija dosegla svojo odvisnost od Jugoslavije. Ker tanki s hrvaške strani niso mogli priti v Slovenijo preko mostu na Dravi, so to storili v Razkrižju. Od tam so svojo pot nadaljevali ob Muri navzgor, skozi Moto, Cven in Krapje, saj je bila njihova ciljna točka Gornja Radgona. Ker na tem območju živijo moji bližnji sorodniki, sem jih povprašala, česa se najbolj spomnijo in kaj je najbolj zaznamovalo njihovo življenje v tistem času.

Moja mama, ki izhaja iz Šalincev, je bila takrat stara 15 let. Njena mama, moja babica, ki je imela takrat 10 dni starega tretjega otroka, mi je povedala, da so nad njimi množično letala vojaška letala, po glavni cesti pa so se vozili tanki, ki so zgrešili pravo pot. Prihajali so iz smeri Babincev. Tu in tam so zaslišali kak pok puške, a ubit ni bil nihče. Prvi dan vojne, 27. junija, so se zaradi letalskih napadov skrili v majhno klet. Ta klet je bila obdana z dvema hišama in hlevom, v njej pa jih je bilo kar devet. Babica se je nato zamislila in rekla, da če bi letala ciljala tamkajšnje hiše, bi s tem verjetno ubila tudi njih. A to se seveda ni zgodilo.

Moj dedek, čigar korenine izvirajo iz Ivanjkovcev, ima brata, ki je bil takrat star 36 let in je v tistem času vozil tovornjak oziroma poltovornjak z orožjem na relaciji Ljutomer–Gornja Radgona. Bil je v veliki nevarnosti, saj so se v Radgoni odvijali boji in so izstrelki švigali povsod naokoli njegovega vozila.

Povedala sta mi tudi, da je nekje na Krapju zgorel tank zaradi neke napake ter da so ga nato po vojni nekateri šli gledat, saj je bil velika atrakcija za takratni čas.

Na veliko mestih so bile postavljene tudi barikade, a tiste iz avtomobilov in tovornjakov so s tanki hitro uničili. Zato so na območju Ormoža podrli drevo in s tem otežili prihod Jugoslovanskih tankov, saj so ti morali najprej to drevo razžagati, ga odmakniti s ceste in šele nato so lahko nadaljevali svojo pot.

Zelo zanimivo mi je bilo izvedeti več o tej vojni, saj ti lahko vsak človek, ki je takrat živel, pove nekaj več, kot ti je drugi. Vojna pa se je – vsaj meni – zdela nepotrebna, saj ni prišlo do nekega velikega konflikta, po drugi strani pa je Slovenija s tem pokazala, da zna skrbeti zase in da je lahko sama, samostojna Republika Slovenija.

Anamarija Horvat,

Gimnazija Frana Miklošiča Ljutomer, 2. b

Mentorica: Suzana Rauter, profesorica zgodovine in geografije

Moj domači kraj Radenci

Kaj je domači kraj? Je to prostor, kjer živim? So to ljudje? Mislim, da je to kraj, kjer je moj dom in ime tega čudovitega kraja brez primerjave so Radenci.

Radenci ležijo na desni strani Mure na radenski terasi pod severnim obrobjem Slovenskih goric ob cesti Gornja Radgona – Murska Sobota. Radenci so od leta 1994 samostojna občina s približno 5000 prebivalci, ki živijo v 22 naseljih. Zdraviliški in počitniški kraj z eno najbogatejših in najkakovostnejših slatinskih območij v Sloveniji. Znani so po priljubljeni in svetovno znani mineralni vodi z imenom Radenska, ki jo je leta 1833 odkril doktor Karl Henn, ko je zaslišal šumenje mehurčkov pod zemljo. Ob Muri so na slovenski in avstrijski strani zajeli 45 mineralnih vrelov. Trenutno jih deluje 22. Najbogatejši zajeti izviri slatine so v Radencih, Boračevi, Petanjcih in Žetincih v Avstriji. To so zelo obiskani turistični kraji, saj jih vsako leto obiše veliko turistov iz Slovenije in drugih držav. Velik vsakoletni dogodek je Maraton treh src, ki se ga udeleži tudi predsednik države Borut Pahor.

Ponosen prebivalec Radencev sem od leta 2003, ko sem prijokal na svet. Večino svojega otroštva sem preživel v vrtcu Radenski mehurčki, ki ga je zamenjal moderen in energetsko varčen vrtec. Zelo vesel bi bil, če bi bil v takšnem stanju, ko sem ga obiskoval tudi jaz. Po šestih letih sem septembra leta 2009 s solzami v očeh prestopil šolski prag Osnovne šole Radenci, ki se je leta 2016 s prelepo slovesnostjo preimenovala v Osnovno šolo Kajetana Koviča Radenci. Ta dogodek mi bo ostal v nepozabnem spominu, saj sem javno nastopal na prireditvi s pesmijo Jesen. S svojim domačim krajem sem zelo povezan preko svojih prijateljev, s katerimi preživim veliko prostega časa v parku, na nogometnem igrišču, igrišču za odbojko na mivki, v slaščičarni Tropicano in ob skodelici kave v Cafe la Peche.

V mojem domačem kraju živijo tudi moji stari starši, ki jih zelo rad obiščem. Po naravi sem zelo radoveden, zato jih velikokrat povprašam o njihovem življenju v tem kraju. Oba mi z veseljem pripovedujeta o svojem življenju v Radencih. Najbolj me pritegne pripovedovanje o vojni leta 1991, ki je trajala deset dni od 27. junija do 6. julija. Dedek je bil takrat po poklicu šofer in za nalogo je dobil, da mora na mostu s tovornjakom postaviti prepreko vojakom JLA, ki pa so jo s tanki z lahkoto odstranili in nadaljevali svojo okupacijsko pot proti Gornji Radgoni, kjer so potekali hujši spopadi za zavzetje

mejnega prehoda. Babica je bila ta dan v službi na Osnovni šoli Kapela, kjer je kuhala kosilo za učence in delavce šole. Zvok siren je oznanil vojno stanje, zato so morali vsi učenci in delavci šole zapustiti zgradbo in se vrniti domov. Le babica tega ni mogla storiti, saj je morala pospraviti še kuhinjo in jedilnico. To delo je hitro opravila in se v strahu zagnala proti vrtcu Radenci po sina Romana – mojega strica. To vojno sta občutila tudi moja starša, še posebej moj oče, ki je bil vpoklican v vojsko. V vojašnici v Konjišču je preživel 10 dni. Dobil je vojaško obleko in puško za varovanje državne meje med Slovenijo in Avstrijo. Mama se je vojne zelo bala. Vsak dan je po radiju spremljala, kako se pomikajo tanki JLA proti slovenski meji.

Premišljujem. Domači kraj je kraj, v katerem človek živi in se počuti dobro. Je to res? Je, saj ima vsak človek svoj dom, v katerem je ljubljen, srečen, zadovoljen, uspešen ... Tu je moja sreča, družina in prijatelji, ki mi pomenijo vse.

Jan Dlouhy,

Gimnazija Frana Miklošiča Ljutomer, 2. letnik

Mentorica: Suzana Rauter, profesorica zgodovine in geografije

Meje človekovih zmogljivosti

Sem Ema Bojnec, doma iz Bakovcev, sem slepa in sedaj obiskujem drugi letnik Gimnazije Franca Miklošiča Ljutomer. Odločila sem se, da raziščem, kje so meje človekovih zmogljivosti. Da lahko človek premika oziroma izboljšuje svoje zmogljivosti, vidimo po tem, da neprenehoma tekmuje in si postavlja izzive. Eden takih izzivov je tudi triatlon, pri katerem posameznik preizkuša svoje zmogljivosti v treh različnih disciplinah – plavanju, kolesarjenju in teku. V Bakovcih sem nekaj let z zanimanjem spremljala tekmovanje v dvojnem ultra triatlonu. Želim, da se spomin nanj in na dosežke Bakovskih tekmovalcev ohrani oziroma zapiše v zgodovino.

V Bakovcih se je med letoma 2009 in 2016 odvijalo tekmovanje v sklopu svetovnega pokala v dvojnem ultra triatlonu. Kot slepa dijakinja sem podatke o tekmovanju pridobila z intervjujem tekmovalca g. Dušana Fistra. Dušan je domačin in eden redkih slovenskih tekmovalcev v tem tekmovanju. 6. 12. 2019 sem z g. Dušanom opravila intervju. Zastavila sem mu vprašanja v zvezi s tekmovanjem, pripravami.

V pogovoru mi je povedal, da se je na začetek tekmovanj pripravljaj tri leta, intenzivno pa pol leta pred samo izvedbo tekmovanja. Vsako od disciplin je potrebno trenirati posebej in pri vsaki od njih najti način, tehniko, da premagaš razdaljo s čim manj energije. Pove, da je imel za vsako disciplino trenerja ter načrt treninga. Na tekmovanje se je moral že vnaprej prijaviti. Predhodno se je moral tudi logistično organizirati (jedilnik, prenočišče, prevoz) in spoznati značilnosti kraja (letni čas in temu primerno podnebje, temperature, vlaga) ter njen teren (gorato, ravninsko površje, morje). Vso startnino in vse stroške v zvezi s tekmovanjem in pripravami si tekmovalci krijejo sami, zato so dobrodošli sponzorji. Samo tekmovanje se začne s plavanjem, nadaljuje s kolesarjenjem in konča s tekom – pri zimskem tekmovanju se konča s tekom na smučeh. Svetovni pokal obsega tekmovanja, ki so različnih dolžin oz. zahtevnosti. Dvojni ultra triatlon je najkrajša ultra disciplina. Obstajajo še trojni, peterni, desetkratni, dvajsetkratni in tridesetkratni ultra triatloni. Triatlon (enojni) obsega 3,6 km plavanja, 180 km kolesarjenja in 42,2 km teka. Iz navedenega sledi, da torej najkrajša ultra disciplina – dvojni ultra triatlon – obsega 7,2 km plavanja, 360 km kolesarjenja in 84,4 km teka.

V Bakovcih se je odvijal dvojni ultra triatlon, ki se je po podatkih g. Dušana začel v petek ob 12. uri. Najprej so plavali v Soboškem jezeru. Proga je bila potekala v obliki trikotnika. Za progo so tekmovalci imeli na razpolago štiri ure. Če kateri od tekmovalcev v tem času ni preplaval 7,2 km, je bil avtomatsko diskvalificiran. Po končanem plavanju so se v tranzicijski coni oz. coni menjave pripravili na kolesarjenje. Tudi kolesarjenje je časovno omejeno. 360 km so morali prekolesariti v največ 15. urah. Tekmovalci kolesarijo v krogih. V Bakovcih je moral tekmovalec prekolesariti 75 krogov. V kolikor mu le-to ni uspelo, je bil prav tako avtomatsko diskvalificiran. V coni menjave se pripravi na tek. 84,4 km mora tekmovalec preteči v 15. urah. Da je pretekel celotno progo, je moral preteči 56 krogov. Celotno tekmovanje lahko traja največ 34 ur. V tem času morajo vsi tekmovalci končati s tekmovanjem. V Bakovcih je moral zadnji tekmovalec s progo končati v soboto ob desetih zvečer. Vsi, ki so uspeli priti do cilja, so dobili posebno majico. Na njej je bil zapisan kraj in datum tekmovanja ter beseda "FINISHER".

Pred samim tekmovanjem se tekmovalci zberejo že nekaj dni prej. V tem času se privadijo na kraj, spoznajo progo, obvezno pa morajo tudi opraviti zdravniški pregled. Če ga ne opravijo, ne morejo nastopati na tekmovanju.

G. Dušan je poudaril, da je tudi za spremljevalno ekipo to tekmovanje zelo naporno. Pred samim tekmovanjem je do potankosti razdelano, kdaj se bo določena hrana (topla hrana, hladna hrana, prigrizki) jedla, kdaj se bo določena pijača (voda, energijska pijača) pila, kdaj bo počitek za hitro regeneracijo telesa. Klub vsemu, da imajo vse to vnaprej določeno, se velikokrat zgodi, da morajo zaradi nepredvidljivih okoliščin (krč, padec, vreme) improvizirati in prilagajati. Vse podatke, ki se tičejo tekmovanja (koliko je tekmovalec prekolesaril ali preplaval ali pretekel) spremlja oz. kontrolira spremljevalna ekipa, ne pa tekmovalec sam.

Na tekmovanjih uporabljajo posebno opremo. Vseskozi imajo oblečen dres. Pri plavanju so oblečeni v neoprensko obleko. Nosijo plavalna očala in plavalno kapo, ki je specifična za vsakega tekmovalca posebej, saj se po njej ločijo. Ko plavajo v dovolj topli vodi, ne smejo imeti nič na stopalih. Če pa je voda premrzla, lahko nosijo plavalne čevlje. Nošenje plavuti je prepovedano. Za kolesarsko progo imajo v pripravljenosti kar tri kolesa. Kolesarski čevlji so pritrjeni na pedala, da lahko pri vožnji poganjajo cel krog (ne samo navzdol). Kolesarska čelada in kolo je prilagojeno na čim manjši zračni upor.

Tudi za tek uporabljajo posebne tekaške copate. Vsak od tekmovalcev mora imeti še dodaten par copat za rezervo.

V osmih letih prirejanja tekmovanj v dvojnem ultra triatlonu v Bakovcih je g. Dušan tekmoval dvakrat. Obakrat mu je uspelo tekmovanje tudi končati. Njegova najboljša uvrstitev je tretje mesto.

G. Dušan mi je dal podatke, da je tekmovanje v svetovnem pokalu v dvojnem ultra triatlonu za zdaj končalo le šest slovenskih tekmovalcev (od tega kar trije iz Bakovcev: Dušan in Iztok Fister ter Štefan Buzeti). Enemu od teh (šestih) je uspelo končati nekaj trikratnih ultra triatlonov in tudi desetkratni ultra triatlon.

Vsi krajanji Bakovcev smo podpirali in pomagali pri tekmovanju, navijali in spodbujali tekmovalce. Ta dva dneva, ko se je dvojni ultra triatlon odvijal, sta bila za Bakovce praznik. Ker se tekmovanje v Bakovcih več ne odvija, menim, da bi bilo potrebno v zahvalo organizatorju in tekmovalcem postaviti obeležje, da bi se tudi mlajši rodovi spominjali tega velikega dogodka. Obeležje bi postavili v cilju tekmovanja. To bi bila skulptura, na kateri bi bili upodobljeni vsi trije tekmovalci iz Bakovcev ter zapisani vsi zmagovalci tekmovanj z letnicami, ko so zmagali. Na plošči bi zapisali tudi letnico začetka in letnico konca tekmovanja dvojnega ultra triatlona, imena tekmovalcev iz Bakovcev ter Slovenije. Ves zapis bi zapisali tudi za nas slepe – v brajici.

Ema Bojnec,

Gimnazija Frana Miklošiča Ljutomer, 2. letnik

Mentorica: Suzana Rauter, profesorica zgodovine in geografije

FOTO GALERIJA PREDHODNEGA NATEČAJA

Da spomini na literarni natečaj 2018/19 ne zbledijo

Delitev publikacij in priznanj avtorjem na javni prireditvi literarnega natečaja 2018/19 v Domu kulture v Ljutomeru, 25. aprila 2019. (Foto: Janez Kološa)

Prejemniki medalj med osnovnošolci 4., 5. in 6. razreda

... ter 7., 8. in 9. razreda v natečaju 2018/19. (Foto: Pomurec.com)

Podelitev priznanj mentorjem na javni prireditvi 25. aprila 2019. (Foto: Dani Mauko)

Sodelujoči v natečaju na strokovni ekskurziji v predsedniški palači v Ljubljani, 30. maja 2019. (Foto: Janez Kološa)

